

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalitutkimuksen laitos

**SEURUSTELUVÄKIVALTA
NUORTEN KOKEMANA**

Jenni Niemi
Pro gradu -tutkielma
Sosiologia
Huhtikuu 2010

NIEMI, JENNI: Seurusteluväkivalta nuorten kokemana
Pro gradu -tutkielma, 97 s., 5 liites.
Sosiologia
Huhtikuu 2010

Tutkielma käsittelee yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Tutkielmassa haetaan vastausta siihen, millaista seurusteluväkivalta on luonteeltaan ja siihen, millaisessa tilanteessa väkivalta tapahtuu. Seksuaalisen ja muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan luonnetta ja piirteitä tarkastellaan erikseen. Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten taustaa tarkastelemalla selvitetään, eroavatko seurusteluväkivaltaa kokevat nuoret muista nuorista sosiaaliselta taustaltaan. Lisäksi haetaan vastausta siihen, kasautuuko seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille muunkin tyyppistä väkivaltaa.

Seurusteluväkivaltaa tutkitaan kyselyaineiston avulla. Aineisto on kerätty kouluissa toteutettuna lomakekyselynä. Kysely toteutettiin alun perin lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia kartoittavaa tutkimusta (Ellonen ym. 2008) varten, ja aineiston koko on 5 775 vastausta. Vastaukset muodostavat edustavan otoksen Manner-Suomen suomen- ja ruotsinkielisistä, yhdeksäsluokkalaisista nuorista. Seurusteluväkivallan piirteitä kuvataan esittämällä aineistossa esiintyviä vastausjakauksia. Taustatekijöiden sekä muiden uhrikokemusten yhteyttä seurusteluväkivallan kokemiseen tutkitaan käyttämällä ristiintaulukointia ja χ^2 -testausta.

Seurusteluväkivalta on osa laajempaa parisuhdeväkivallan ilmiötä. Tutkielmassa esitelläänkin seurusteluväkivallan tutkimuksen lisäksi myös yleisesti parisuhdeväkivallan tutkimusta ja tutkimusalalla vallitsevia käsitteellisiä näkökulmia. Teoreettista taustaa syvennetään tarkastelemalla seurustelusuhteita käsittelevää nuorisotutkimusta. Nuorten seurusteluväkivaltaa lähestytään tutkielmassa nuorisotutkimuksen ja kriminologisen tutkimuksen viitekehyksestä.

Kyselyaineistossa ilmi tulleet, nuorten seurustelusuhteissa tapahtuneet väkivaltaiset teot ovat pääasiassa lieväksi luokiteltavaa väkivaltaa. Väkivallan seurauksena syntyneet lievät vammat olivat kuitenkin yleisiä. Tyttöjen ja poikien kokema seurusteluväkivalta on luonteeltaan ja piirteiltään erilaista. Vakavimmat teot ja vammat keskittyvät tytöille. Tyttöihin kohdistuva väkivalta on tapahtunut tyyppillisesti yksityisellä paikalla, poikiin kohdistuva taas ulkona tai muulla julkisella paikalla. Kyselyssä ilmi tullut seksuaalinen seurusteluväkivalta on kohdistunut tyttöihin.

Tulosten perusteella yhdeksäsluokkalaisten nuorten seurusteluväkivallan uhrikokemukset ovat yhteydessä nuoren kotona ilmeneviin ongelmiin ja nuoren omaan riskikäyttäytymiseen. Seurusteluväkivalta on yhteydessä myös muihin väkivaltakokemuksiin. Seurusteluväkivallan uhriksi joutuneille nuorille oli kasautunut keskimäärin muita nuoria enemmän erityyppisiä uhrikokemuksia.

Tutkielma osoittaa, että suomalaisten nuorten seurusteluväkivalta on olemassa oleva ongelma, joka on jäänyt lähes vaille huomiota. Tulosten perusteella uhrikokemukset ovat usein yhteydessä muihin ongelmiin nuoren elämässä. Pieni osa väestöstä kohtaa jo nuoruudessa monenlaisia ongelmia, ja myös seurusteluväkivalta koskettaa erityisesti tätä ryhmää.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	1
2 Parisuhde- ja seurusteluväkivalta	3
2.1 Käsitteellisiä näkökulmia parisuhdeväkivaltaan	5
2.2 Tutkielman näkökulma seurusteluväkivaltaan	11
3 Parisuhde- ja seurusteluväkivallan empiirinen tutkimus	13
3.1 Suomessa tehty tutkimus	13
3.2 Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimus muissa maissa	24
3.3 Tutkimusten keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot	30
3.4 Mitä kyselytutkimukset kuvaavat?	33
3.5 Tutkimuskysymykset	34
4 Nuorten seurustelusuhteet	36
4.1 Sosiaalinen ympäristö ja nuorten seurustelu	37
4.2 Seurustelusuhteet ja väkivalta	38
4.3 Seurusteluväkivallalle altistuminen ja väkivallan kokemisen seuraukset	40
5 Tutkimusaineisto ja käytetyt mittarit	42
5.1 Otos ja kyselyn toteutus	43
5.2 Seurusteluväkivallan mittarit ja taustamuuttujat	45
5.3 Vastausten luotettavuus	57
5.4 Tutkimuseettistä pohdintaa	59
6 Nuorten kokemukset seurusteluväkivallasta	62
6.1 Väkivallan luonne	64
6.2 Seurusteluväkivallan piirteitä	68
7 Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten sosiaalinen tausta	75
7.1 Koti ja vanhemmat	75
7.2 Riskikäyttäytyminen	78
7.3 Sosiaalisen taustan ja riskikäyttäytymisen yhteys seurusteluväkivallan kokemuksiin	80

8 Kasautuuko seurusteluväkivalta ja muu väkivalta?	82
8.1 Väkivaltakokemusten yleisyys	82
8.2 Erityyppisten väkivaltakokemusten määrä	84
8.3 Väkivallan kasautuminen	86
9 Nuorten seurusteluväkivalta: tulosten yhteenveto	87
9.1 Mitä tulokset kertovat nuorten seurusteluväkivallasta?	88
9.2 Jatkotutkimusehdotuksia	90
Lähteet	92
Liite 1: Kyselylomake	98
Liite 2: Liitetaulukot 1–6	99

1 JOHDANTO

Nuorten seurusteluväkivalta on Suomessa suhteellisen tutkimaton aihe, ja tiedon puutteen vuoksi myös julkinen keskustelu on ollut vähäistä. Kertoessani pro gradu -tutkielmani aiheesta yleisin reaktio onkin ollut hämmästys siitä, että yhdeksäsluokkalaisten seurusteluväkivaltaa voisi olla olemassa. Vaikka seurusteluväkivallanempiirinen tutkimus on vasta alkanut Suomessa, jo tähän mennessä kootut tilastot (Humppi 2008) ja yksittäiset tutkimustulokset (Salmi 2009b) osoittavat, että nuorten seurusteluväkivalta on olemassa oleva ongelma, joka koskettaa useita suomalaisia nuoria. Vaikenemisen sijaan seurustelusuhteiden ongelmista tulee puhua ja niitä on tärkeää tutkia, jotta nuorten on helpompi hakea ja saada apua. On korkea aika nostaa nuorten seurusteluväkivalta julkiseen keskusteluun ja systemaattisen tutkimuksen kohteeksi.

Ensimmäisissä seurustelusuhteissa koetulla väkivallalla voi olla haitallinen vaikutus nuoren minäkuvaan ja tuleviin ihmissuhteisiin. Väkivallan on havaittu aiheuttavan joidenkin nuorten kohdalla muun muassa masennusta, syömishäiriöitä ja itsetuhoista käyttäytymistä (Glass ym. 2003). Seurusteluväkivallalla voi joissain tapauksissa olla myös yhteys aikuisiän parisuhdeväkivaltaan. Näin voidaan päätellä tutkimuksista, joiden mukaan tulevan parisuhdeväkivallan puhkeamista voidaan ennustaa nuoruusvuosien käytöksessä sekä miesten että naisten osalta (Dutton & Corvo 2006). Parisuhdeväkivaltaan tulisikin puuttua jo sen varhaisimmassa vaiheessa, eli nuorten ensimmäisissä seurustelusuhteissa. Seurusteluväkivalta voi myös olla yhteydessä muihin uhrikokemuksiin ja riskialttiiseen elämäntyyliin (Salmi 2009b). Yhteiskunnallisesti erityisen huolestuttavaa on, jos erityyppiset ongelmat ja uhrikokemukset kasautuvat tiettyihin väestöryhmiin jo nuoresta pitäen (ks. Finkelhor ym. 2007).

Seurusteluväkivalta on osa laajempaa parisuhdeväkivallan ilmiötä. Siksi tutkielmassa esitellään nuorten seurusteluväkivallan tutkimuksen lisäksi myös aikuisten parisuhdeväkivallan tutkimusta. Pohdin myös tutkimusten toteutustavan vaikutusta tuloksiin. Pyrin tarkastelemaan aikaisempia tutkimuksia tästä näkökulmasta. Tavoitteena on soveltaa kriittistä tarkastelutapaa sekä omaan aineistoon – sen puutteisiin ja vahvuuksiin seurusteluväkivallan kuvaamisessa – että aikaisempaan tutkimukseen.

Tutkielmassa käsitellään myös parisuhdeväkivallan tutkimuksen puitteissa käytyä näkökulmakeskustelua. Parisuhde- ja seurusteluväkivalta ovat aiheita, jotka helposti herättävät

voimakkaita tunteita ja joista ihmisillä on vankkoja mielipiteitä. Ilmiö otetaan siis vakavasti ja uhrien asemasta ollaan huolissaan. Joskus tällainen suhtautuminen voi kuitenkin johtaa siihen, että ilmiö nähdään hyvin yksipuolisesti, eikä omaa näkökantaa olla halukkaita edes tiedon lisääntyessä muuttamaan. Uudet, omasta näkemyksestä poikkeavat tutkimustulokset saatetaan leimata virheellisiksi. Vikoja haetaan tutkimusten toteutustavasta, mutta omaa näkökantaa tukevien tutkimusten toteutus voi jäädä täysin vaille tarkastelua ja kritiikkiä. Parisuhdeväkivallan kohdalla erityisesti uhrien ja tekijöiden sukupuolesta on olemassa vahvoja näkemyksiä. (ks. esim. Dutton & Corvo 2006, 464–468; Dutton & Nicholls 2005, 705.) Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimuksen ja alalla vallitsevien näkökulmien esittelyn lisäksi aihetta pohjustetaan luomalla katsaus nuorten seurustelusuhteita käsittelevään tutkimukseen.

Tutkielmassani tarkastelen suomalaisten nuorten kokemaa seurusteluväkivaltaa sitomatta sitä uhrin tai tekijän sukupuoleen tai muihin taustatekijöihin. Ainoa rajausta koskee ikää, sillä aineisto koostuu yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokemuksista. Tutkin ilmiötä laajalla kyselyaineistolla, joka on kerätty kouluissa ympäri Suomen. Aineiston koko on 5 775 vastausta, ja se on edustava otos Manner-Suomen suomen- ja ruotsinkielisistä oppilaista. Tutkielmassa kuvaan nuorten kokeman seurusteluväkivallan luonnetta ja piirteitä, eli sitä, miten vakavista fyysisistä teoista väkivaltakokemukset koostuvat ja millaisessa kontekstissa väkivalta tapahtuu. Katson myös, onko seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten taustapiirteissä, kuten perhetaustassa, havaittavissa eroja suhteessa muihin nuoriin. Lisäksi kuvaan sitä, missä määrin seurusteluväkivallan kokeminen on yhteydessä muun tyyppisen väkivallan kasautumiseen.

Olen jäsentänyt tutkielmani seuraavasti. Luvussa kaksi esitellään tärkeimmät käsitteet ja kuvataan parisuhdeväkivallasta käytyä näkökulmakeskustelua. Luvussa kolme luodaan katsaus tähänastiseen parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimukseen ja kiteytetään tutkimuskysymykset. Luvussa neljä käsitellään nuorten seurustelusuhteita, pohditaan niiden sisältöä ja väkivaltaisen seurustelusuhteen vaikutusta nuoren elämään. Käytetty aineisto esitellään luvussa viisi. Luvut kuusi, seitsemän ja kahdeksan muodostavat tutkielman empiirisen osuuden. Seurusteluväkivallan luonnetta ja pääpiirteitä kartoitetaan luvussa kuusi. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten taustaa luvussa seitsemän. Luvussa kahdeksan katsotaan, kasautuuko näiden nuorten keskuuteen myös muun tyyppistä väkivaltaa. Tutkielman viimeisessä, yhdeksännessä luvussa arvioidaan saatujen tulosten merkitystä ja esitetään ehdotuksia jatkotutkimusta varten.

2 PARISUHDE- JA SEURUSTELUVÄKIVALTA

Parisuhdeväkivalta käsitettiin pitkään vain avioliitossa tapahtuvaksi ja miehen naiseen kohdistamaksi väkivallaksi. Tutkimusala on kuitenkin laajentunut, ja erityisesti Yhdysvalloissa on jo pitkään tutkittu erilaisia parisuhdeväkivallan muotoja, kuten naisen tekemää väkivaltaa ja homo- ja lesbosuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa (ks. Close 2005; Hickman ym. 2004). Parisuhdeväkivallan tutkimusalalla on käytössä useita rinnakkaisia käsitteitä, joihin liittyy erilaisia näkökulmia. Tässä luvussa esittelen tutkielmassa käytetyt keskeiset käsitteet sekä määrittelen tutkielman suhteen parisuhdeväkivallan tutkimuksen piirissä käytyyn näkökulmakeskusteluun. Luvun lopuksi kiteytän ne tutkimuskysymykset, joihin haen tutkielmassani vastauksia.

Marita Husso (2003, 42) on huomauttanut, että käsitteellistäminen vaikuttaa aina siihen, missä valossa jokin ongelma tai asia nähdään ja miten sitä pyritään ratkaisemaan. Käsitteiden valinta ohjaa tutkimustuloksia, joten olemassa olevien ja tutkimuksessa käytettävien käsitteiden selventäminen on hyvin tärkeää. Toisaalta voidaan kuitenkin ajatella, että väkivallan käsitteellistämiseen liittyy myös riski siitä, että väkivallan nähdään luonnostaan jakautuvan erilaisiin selkeästi eroteltaviin ryhmiin (Flinck 2006, 18).

Parisuhdeväkivalta on kattokäsite ilmiölle, mutta sillä on pitkään viitattu yksinomaan avioliitossa tapahtuvaan ja miehen naiseen kohdistamaan väkivallaan. Suomessa parisuhdeväkivallasta on puhuttu *perheväkivaltana*, ja väkivallan osapuolia on tarkasteltu ensisijaisesti perheenjäseninä. Termin käyttöön on kuitenkin kohdistettu kritiikkiä. Kriitikkojen mukaan se häivyttää väkivallan sukupuolittuneisuuden ja vähättelee naisiin kohdistuvan väkivallan vakavuutta, sekä kytkee väkivallan koko perheeseen (Flinck 2006, 18; Nyqvist 2001, 17). Toisaalta myös parisuhdeväkivalta-termiin sisältyy ongelmia, koska se kuvaa väkivallan parisuhteen eikä tekijän ongelmana (Flinck 2006, 18; Husso 2003, 42). Feministisen näkökulman edustajat puhuvat *sukupuolittuneesta* tai *sukupuolistuneesta väkivallasta* ja *naisiin kohdistuvasta väkivallasta*, jolloin korostetaan naisten asemaa parisuhdeväkivallan uhreina ja miehiä sen tekijöinä (esim. Keskinen 2005; Ronkainen 2001). Näihin termeihin liittyy myös olennaisesti ajatus parisuhdeväkivallasta miehisen vallan ylläpitämisen ja naisen kontrolloinnin keinona (Keskinen 2005, 25–26). Parisuhdeväkivallan tutkimuskentän laajentuessa käyttöön on otettu myös termi *lähisuhdeväkivalta*, joka sisältää muunkin kuin heterosuhteissa ja avioliitossa tapahtuvan parisuhdeväkivallan. Käsitteen ongelmana on kuitenkin sen laajuus, koska sillä viitataan myös missä tahansa läheisessä suhteessa

tapahtuvaan väkivaltaan, kuten esimerkiksi vanhemman ja lapsen väliseen väkivaltaan. (Nyqvist 2001, 19.)

Parisuhdeväkivallalle on myös englannin kielessä käytössä useita termejä. Suomenkieliseen *parisuhdeväkivalta*-käsitteeseen verrattavia ovat muun muassa *intimate partner violence (IPV)*, *partner violence*, *violence against partners*, *spouse abuse* ja *marital violence* (ks. esim. Dutton & Corvo 2006; Ehrensaft 2008). *Domestic violence* ja *family violence* -käsitteet painottavat perhettä ja kotia väkivallan tapahtumakontekstina (ks. esim. Headey ym. 1999; Nyqvist 2001, 17). Feministisen näkökulman edustajat taas suosivat termejä kuten *violence against women*, *violence against wives*, *wife abuse*, *wife assault* ja *battering (battered wives)* (ks. esim. Johnson 1995; Nyqvist 2001, 17–19).

Tässä tutkielmassa puhun *seurusteluväkivallasta*. Seurustelusuhteen erottaa avo- ja aviosuhteesta se, etteivät osapuolet asu yhdessä. Seurustelua onkin vaikeampi määritellä kuin kahta muuta edellä mainittua parisuhdemuotoa. Seurustelusuhteen olemassaolo perustuu osapuolten keskinäiseen sopimukseen ja yksilöiden omaan määritykseen suhteen luonteesta (nuorten seurustelusuhteiden sisällöstä enemmän luvussa 4). *Seurusteluväkivalta* tai *seurustelusuhdeväkivalta* -termeillä (engl. *dating violence*, *dating aggression*, *courtship violence*) voidaan viitata kaiken ikäisten seurustelevien parien väliseen väkivaltaan, mutta pääasiassa näiden termien alla on tutkittu nuorten ja nuorten aikuisten (noin 15–25-vuotiaat) väkivaltaa (ks. esim. Hamberger & Ambuel 1998; Hickman ym. 2004; Salmi 2009b). Suomessa ilmiön tutkimus on vasta alkutekijöissään, joten käsitteiden ei voi sanoa vielä vakiintuneen. Vuoden 2008 Nuorisoriikollisuustutkimus (Salmi 2009d), joka oli ensimmäinen aiheita koskeva tutkimus, puhui *seurustelusuhdeväkivallasta*. Sanna-Mari Humppi käyttää tutkimuksessaan *seurusteluväkivalta*-käsitettä (Humppi 2008). Tässä tutkielmassa keskityn 15–16-vuotiaiden nuorten seurusteluväkivaltaan. Tutkimani seurusteluväkivalta voi olla joko pojan tai tytön tekemää ja kohdistua joko poikaan tai tyttöön. Erotuksena nuorten seurusteluväkivallasta viittaa aikuisten väliseen, avo- tai avioliitossa tapahtuvaan väkivaltaan parisuhdeväkivaltana. Seurusteluväkivalta on siis parisuhdeväkivallan alakäsite, joka viittaa tietyn tyyppisessä parisuhteessa tapahtuvaan väkivaltaan. Tämän vuoksi esittelen seuraavaksi yleisesti parisuhdeväkivallan tutkimuksessa vallitsevia näkökulmia. Näkökulmien väliset erot liittyvät käsityksiin väkivallan uhrien ja tekijöiden sukupuolesta.

2.1 Käsitteellisiä näkökulmia parisuhdeväkivaltaan

Parisuhdeväkivallasta käytävä keskustelu voidaan jakaa kahteen eri näkökulmaan. Venla Salmi (2009a, 120) nimeää nämä *sukupuolittuneen parisuhdeväkivallan* ja *konfliktilähtöisen parisuhdeväkivallan* näkökulmiksi (jaottelusta ks. myös Flinck 2006, 19 ja Husso 2003, 41). Salmen (mt.) mukaan näkökulmien välinen ero voidaan tiivistää siihen, nähdäänkö väkivalta yksivai kaksisuuntaisena. Sukupuolittuneen parisuhdeväkivallan näkökulmasta väkivalta on yksisuuntaista ja miehen naiseen kohdistamaa, kun taas konfliktilähtöinen näkökulma näkee väkivallan molemmansuuntaisena ilmiönä, joka nousee parisuhteen konfliktitilanteista. Etenkin yhdysvaltalaisessa parisuhdeväkivallan tutkimuksessa näiden kahden näkökulman kannattajien välillä on käyty vilkasta keskustelua (ks. esim. Dutton & Corvo 2006; Dutton & Nicholls 2005).

Sukupuolittunut näkökulma ja konfliktilähtöinen näkökulma tarkastelevat parisuhdeväkivaltaa olennaisesti toisistaan poikkeavista lähtökohdista käsin. Näiden näkökulmaerojen lisäksi parisuhdeväkivallan tutkimuksessa on myös erotettu toisistaan kaksi luonteeltaan erilaista väkivallan muotoa. Michael P. Johnson (1995; ks. myös Johnson & Leone 2005) kuvaa parisuhdeväkivallan kahta muotoa viimeisimmissä kirjoituksissaan termeillä *intimate terrorism* ja *situational couple violence*. Suomennettuina nämä termit ovat intiimi terrorismi ja arkipäivän parisuhdeväkivalta, ja suurin ero niiden kuvaamien väkivallan muotojen välillä on väkivallan syissä. (Johnson 1995, 285–289; Flinck 2006, 19). Sukupuolittunut ja konfliktilähtöinen näkökulma ovat yhteydessä Johnsonin erottamiin väkivallan muotoihin. Seuraavassa esittelyssä tarkennan näitä näkökulmia ja kuvailen Johnsonin erottamien väkivallan muotojen piirteitä.

Sukupuolittunut näkökulma ja intiimi terrorismi

Parisuhdeväkivalta nousi yhteiskunnalliseen keskusteluun 1970-luvulla feministisen liikkeen myötä. Sukupuolittuneen parisuhdeväkivallan näkökulma nojaakin vahvasti feministiseen teoriaan ja radikaalifeminismin perintöön. Parisuhdeväkivalta nähdään tällöin patriarkaalisen maailmankuvan ja miehisen vallankäytön ilmentymänä, ja väkivallan syynä on miehen halu kontrolloida naista ja ylläpitää omaa valta-asemaansa parisuhteessa. (Keskinen 2005, 14; Salmi 2009a, 121.) Kuten Hannele Törrönen (2009a, 28) toteaa, feministiseen puheeseen liittyy erikoinen asetelma, ajatus siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta tarkoittaisi että nainen itse ei voi olla väkivaltainen. Siksi feministiseen näkökulmaan pohjautuvat empiiriset tutkimukset eivät käsittele muita

parisuhdeväkivallan muotoja, kuten naisen aggressiivisuutta tai seksuaalivähemmistöjen parisuhdeväkivaltaa. Naisen väkivallasta puhuminen tulkitaan herkästi naisen syyllistämiseksi. Jos naisen aggressiivisuus tunnustetaan sukupuolittuneesta näkökulmasta tehdyissä tutkimuksissa, väkivalta käsitetään itsepuolustukseksi sen sijaan että nainen olisi aloitteellinen osapuoli. (Salmi 2009a, 121; Dobash & Dobash 1998; Dutton & Nicholls 2005, 682–689.)

Sukupuolittuneen parisuhdeväkivallan näkökulman mukaan väkivalta on seurausta yhteiskunnassa vallitsevista asenteista ja sukupuoliin liittyvistä käsityksistä eikä yksittäisten miesten ominaisuuksista tai ongelmista (Keskinen 2005, 26). Siksi tekijöitä, joilla tyypillisesti on selitetty väkivaltaa, kuten tekijän päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, puutteelliset vuorovaikutustaidot, stressi tai heikko itsekontrolli, ei pidetä väkivaltaa selittävinä syinä. Päinvastoin, näkökulman kannattajien mukaan näiden tekijöiden esiintuomisella pyritään oikeuttamaan ja vähättelemään miehen naiseen kohdistamaa väkivaltaa. (Husso 2003, 68–69; Salmi 2009a, 122; Dobash & Dobash 1998.)

Michael P. Johnsonin (1995; ks. myös Johnson & Leone 2005) erottamista kahdesta väkivallan muodosta intiimi terrorismi on pääpiirteissään parisuhdeväkivaltaa sellaisena kuin sukupuolittuneen parisuhdeväkivallan näkökulma ja feministinen tutkimus sen näkevät. Johnsonin (mt.) mukaan tällainen väkivalta on miehen naiseen kohdistamaa, ja se nousee patriarkaalista asenteista ja käsityksestä miehestä naisen omistajana. Varhaisissa kirjoituksissaan Johnson käyttääkin termiä *patriarchal terrorism* (patriarkaalinen terrorismi). Hän kuvaa tämän tyyppistä parisuhdeväkivaltaa terrorisminomaiseksi naisen kontrolloinniksi, johon liittyy systemaattista väkivallan käyttöä, taloudellista alistamista, uhkailua, eristämistä ja muita kontrollin keinoja. Kun väkivaltaa käytetään kontrollin apuvälineenä, se on tarkoituksellista ja harkittua. (Johnson 1995, 284.)

Vakavasta ja toistuvasta, kontrolloivasta parisuhdeväkivallasta on tehty tämän tyyppisiä väkivaltakokemuksia hyvin tavoitettavaa laadullista tutkimusta. Nämä laadulliset tutkimukset antavat arvokasta tietoa raa'asta ja toistuvasta väkivallasta (esim. Husso 2003, Keskinen 2005). Tutkimuksissa haastatellaan yleensä parisuhdeväkivallan uhriksi joutuneita naisia tai väkivaltaisia miehiä. Sen sijaan miehiin kohdistuvasta sekä naisten tekemästä vakavasta parisuhdeväkivallasta on hyvin vähän tietoa (Salmi ym. 2009, 14; vrt. Flinck 2006).

Feministisen parisuhdeväkivaltatutkimuksen sisältä on noussut kriittisiä puheenvuoroja, joiden mukaan keskittyminen pelkästään sukupuoleen ja valtaan sulkee tutkimuksen ulkopuolelle

esimerkiksi maahanmuuttajanaisten ja seksuaalivähemmistöjen kokeman väkivallan (Salmi 2009a, 122–123; Keskinen 2005; White & Kowalski 1994). Suvi Keskinen on tutkimuksessaan rakentanut erojen näkökulmaa sukupuolittuneeseen väkivaltaan ja esittää näkökantansa siitä, mihin suuntaan tutkimusta pitäisi viedä: ”Jotta näitä erilaisia, mutta toisiinsa kytkeytyviä väkivallan muotoja voitaisiin käsitellä, on kehiteltävä teoreettista kehikkoa, jossa liitetään sukupuoli muihin keskeisiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin eroihin, kuten ikään, seksuaaliseen suuntautumiseen, ”rotuun”, etnisyyteen ja luokkaan. Kyse on lähestymistavasta, joka analysoi näiden erojen risteytymistä ja kytkeytymistä toisiinsa” (Keskinen 2005, 83).

Jacquelyn W. White ja Robin M. Kowalski (1994) ovat feminististä näkökulmaa edustavassa kirjoituksessaan kritisoineet naisen aggressiivisuuden ohittamista ja naisen esittämistä passiivisena. Heidän mielestään tällainen naisen esittäminen ylläpitää sukupuolten epätasa-arvoa. Kun nainen käsitetään heikoksi ja epäaggressiiviseksi, naisen turvallisuus riippuu miehestä. Myös naisen aggressiivisuus kuitataan heidän mukaansa tällöin epänormaaliksi tai hysteriseksi. Sen sijaan, että pohdittaisiin syitä naisen aggressiivisuuteen, nainen itse leimataan ongelmaiseksi ja epätasapainoiseksi. Miehen väkivalta sen sijaan nähdään tietoisena valintana, jolle ei saa etsiä (teko)syitä tai taustalla olevia ongelmia. He kritisoivat sitä, että väkivalta ikään kuin kuuluu miehen luontoon, mutta naisen väkivaltaisuus on poikkeavaa. Ensi- ja turvakotien liiton *Vaiettu naiseus* -projektin raportin (Törrönen 2009b) mukaan naiset kuitenkin käyttävät väkivaltaa läheisiään, lapsiaan ja puolisoitansa kohtaan. Naisten väkivalta ei ole vain itsepuolustusellista, vaan se voi olla myös aloitteellista fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa. Väkivalta voi sisältää vakaviakin tekoja ja aiheuttaa uhrille vammoja.

Sukupuolittuneen näkökulman kannattajien mukaan parisuhdeväkivallan tutkimuksessa tulee kuitenkin keskittyä juuri miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan, koska se on seurauksiltaan vakavinta ja yleisintä parisuhdeväkivaltaa (Dutton & Nicholls 2005). Jos tutkimus laajenee koskemaan esimerkiksi naisten tekemää parisuhdeväkivaltaa, vaarana on heidän mielestään naisiin kohdistuvan väkivallan ohittaminen ja sen vakavuuden vähättely (Keskinen 2005, 32, 83).

Konfliktilähtöinen näkökulma ja arkipäivän parisuhdeväkivalta

Konfliktilähtöisen parisuhdeväkivallan näkökulmasta tarkasteltuna parisuhdeväkivalta on aina tilannesidonnaista ja kahden toimijan välistä. Näkökulma ottaa huomioon molemmansuuntaiset vaikutussuhteet ja parisuhteen dynamiikan, ja väkivallalle nähdään olevan useita toisiinsa

kytkeytyneitä syitä. (Salmi 2009a, 123–126.) Sukupuolta ei suljeta tarkastelun ulkopuolelle, mutta sitä ei myöskään nosteta tärkeimmäksi väkivaltaa selittäväksi tekijäksi. Sukupuoli otetaan huomioon yhtenä väkivaltaan mahdollisesti vaikuttavana tekijänä.

Konfliktilähtöinen näkökulma perustuu empiirisiin tutkimuksiin, jotka ovat osoittaneet, että molemmat sukupuolet voivat olla sekä parisuhdeväkivallan uhreja että tekijöitä. Suurin osa parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta on tutkimustulosten mukaan molemminpuolista (esim. Capaldi & Owen 2001; Headey ym. 1999). Tutkimuksista on myös käynyt ilmi, että väkivallan taustalla voidaan havaita samanlaisia psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä sekä miehillä että naisilla (Capaldi & Owen 2001, 435–436; Ehrensaft 2008, 282).

Konfliktinäkökulmaan perustuvaa parisuhdeväkivaltatutkimusta on tehty jo 1970-luvulta lähtien. Tutkimusalan tärkeimpiä kehittäjiä on Yhdysvaltalainen Murray J. Straus, joka kehitti perheensisäisten konfliktinratkaisukeinojen mittaamiseen tarkoitettua *Conflict Tactics Scales* (CTS) -asteikon (Straus 1979). Useimmat konfliktinäkökulmasta tänä päivänä tehdyt kyselytutkimukset perustuvatkin Strausin CTS-asteikolle. Lähtökohtana on, etteivät väkivaltaisesti riskialttiit parisuhteet eroa muista konfliktien määrän, vaan niiden ratkaisutapojen suhteen. (Heiskanen 2002, 72–73.)

Asteikko koostuu väittämälästä, jolla kartoitetaan parisuhteen konfliktitilanteiden käsittelytapoja. Käsittelytavat voidaan jakaa kolmeen ryhmään: rationaalinen keskustelu (*reasoning*), verbaalinen aggressiivisuus ja fyysinen väkivalta. Asteikosta on erilaisia versioita, mutta keskimäärin väittämälästä on noin 20 käsittelytapaa. Lista sisältää muun muassa asioista keskustelun, toisen kiroamisen ja haukkumisen, esineiden rikkomisen kuin myös tönäisemisen ja kuristamisenkin. Jokaisen kohdalla vastaajaa pyydetään ilmoittamaan, kuinka monta kertaa hän on turvautunut kyseiseen tekoon parisuhteessa. Asteikko mittaa paitsi vastaajan, myös kumppanin tekoja viimeisten 12 kuukauden aikana tapahtuneissa parisuhteen konflikti- tai riitatilanteissa. Straus havaitsi tekemiensä kyselytutkimusten tuloksista, ettei parisuhdeväkivalta ollut niin selkeästi sukupuolittunut ilmiö kuin aiemmat 1970-luvulla tehdyt tutkimukset antoivat ymmärtää. Tulokset paljastivat miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa ja molemminpuolista väkivaltaa. (Straus 1979; ks. myös Heiskanen 2002, 73–75.)

Michael P. Johnson (1995; ks. myös Johnson & Leone 2005) nimeää konfliktitilanteista nousevan parisuhdeväkivallan *arkipäivän parisuhdeväkivallaksi*. Tällainen väkivalta ei Johnsonin (mt.)

mukaan perustu patriarkaalisiin asenteisiin, vaan sitä esiintyy sellaisten parisuhteiden arkipäiväisten konfliktitilanteiden yhteydessä, jotka karkaavat osapuolten hallinnasta. Väkivaltaan ei liity tavoitetta kontrolloida toista osapuolta, kuten Johnsonin intiimin terrorismin käsitteen luonnehtimaan väkivaltaan. Johnson kuitenkin näkee niin arkipäivän parisuhdeväkivallan kuin myös intiimin terrorismin lähtökohtaisesti miehen naiseen kohdistamana väkivaltana.

Satunnaisotannalla valitulle kohderyhmälle tehty parisuhdetta, perhettä tai konflikteja koskeva lomakekysely valottaa parhaiten arkipäivän parisuhdeväkivaltaa. Se on yleisempää ja pääosin lievempää kuin intiimi terrorismi. Strausin (1979) kehittämä CTS-asteikko on hyödyllinen nimenomaan arkipäivän parisuhdeväkivallan mittaamisessa. (Piispa 2004b, 78–81; Straus 1999.) Arkipäivän parisuhdeväkivallasta on varsinkin Yhdysvalloissa tehty paljon tutkimusta, ja tiedetään, ettei tällainen väkivalta ole sukupuolisidonnaista, vaan sekä miehet että naiset käyttävät lievää väkivaltaa parisuhteessa (ks. esim. Dutton & Nicholls 2005). Konfliktitutkimukset osoittavat kuitenkin myös, että osa miehistä joutuu naisten tekemän, vakavan ja vammoja tuottavan parisuhdeväkivallan uhreiksi (esim. Felson & Cares 2005). Konfliktilähtöisen parisuhdeväkivallan näkökulman edustajat korostavatkin, että vaikka parisuhdeväkivalta on pääosin lievää, molemmat sukupuolet käyttävät myös vakavaa väkivaltaa. Molemmat sukupuolet voivat traumatisoitua väkivallan seurauksena ja kokea pelkoa parisuhteessa (Capaldi & Owen 2001, 434; Flinck 2006, 25). Heidän mukaansa tämä tulisi ottaa kaiken parisuhdeväkivaltaa koskevan tutkimuksen lähtökohdaksi, sillä keskittymällä vain naisuhreihin sivuutetaan suuri osa väkivaltatapauksista (Dutton & Nicholls 2005; Salmi 2009a, 124).

Feministisen näkökulman edustajat ovat kritisoineet konfliktilähtöistä näkökulmaa ja CTS-asteikkoa (esim. Johnson 1998). Keskeisin argumentti kritiikissä on, ettei CTS tuo esille väkivallan kontekstia tai sukupuolten välisiä valtaeroja. Väkivallan luonne ei heidän näkemyksensä mukaan välity kyselyssä, minkä lisäksi kaikkien mitattujen tekojen vakavuus voi vaihdella. Naisen tekemä läimäisy on konfliktitutkimuksessa sama asia kuin miehen läimäisy. CTS ei mittaa tekojen seurauksia tai uhrin kykyä puolustaa itseään. Naisiin kohdistuva väkivalta on feministisen näkökulman edustajien mukaan toistuvaa ja sisältää yleensä samanaikaisesti useita väkivallan muotoja, toisin kuin naisten miehiin kohdistama väkivalta. Väkivaltaan liittyvät uhkailu-, alistamis- ja kontrollitavat ovat niin ikään huonosti esillä konfliktitutkimuksissa. Lisäksi on kritisoitu sitä, että konfliktitutkimukset esitetään vastaajille parisuhteen ristiriitojen tutkimuksena. Miesten väkivaltaisuus naisia kohtaan ei feministisen näkökulman edustajien mukaan kuitenkaan tarvitse aina konfliktitilannetta puhjetakseen. Konfliktitutkimuksessa ei todennäköisesti näy muissa kuin

konflikti- tai riitatilanteissa tapahtunut väkivalta. (Johnson 1998; Dutton & Nicholls 2005, 685–687; ks. myös Heiskanen 2002, 75–76.)

Eri ilmiötä vai saman ilmiön kaksi puolta?

Sukupuolittunut ja konfliktilähtöinen näkökulma ovat yhteydessä Johnsonin (1995) erottamiin kahteen väkivallan muotoon. Sukupuolittuneesta näkökulmasta tarkasteltuna parisuhdeväkivalta on yksipuolista ja toistuvaa intiimiä terrorismia, joka on lisäksi aina miehen naiseen kohdistamaa. Konfliktilähtöinen näkökulma taas tarkastelee arkipäivän parisuhdeväkivaltaa, jossa molemmat osapuolet usein käyttäytyvät väkivaltaisesti.

Sekä toistuvan ja kontrolloivan että satunnaisen parisuhdeväkivallan tutkimus on tärkeää. Tarvitaan toistuvan väkivallan uhreja ja tekijöitä koskevaa tutkimusta, jotta tällaista väkivaltaa voidaan ehkäistä ja jotta sen uhreja voidaan auttaa entistä paremmin. Suurilla kyselytutkimuksilla saadaan sitä vastoin tietoa parisuhdeväkivallan yleiskuvasta. Se on suurimmaksi osaksi satunnaista ja fyysisesti lievää väkivaltaa. On olennaista, ettei turvakodeista saatuja tutkimustuloksia yleistetä koko väestön parisuhdeväkivaltaa kuvaaviksi. Yhtä olennaista on myös, ettei kyselytutkimuksissa näkyvän fyysisen väkivallan lievyyden vuoksi jätetä hyvin vakavia tapauksia huomiotta ja laiminlyödä niiden ennaltaehkäisyä ja uhrien auttamista. (Piispa 2004b, 78–81; Straus 1999, 29.)

Minna Piispa on kritisoinut parisuhdeväkivallan kategorisoimista kahteen ryhmään, koska se yksinkertaistaa ilmiötä. Hänen mukaansa ”yksinkertaistaminen sulkee ulkopuolelle tärkeät erot niin väkivallan luonteessa, suhteessa kuin puolisoitten luonteenpiirteissä sekä niissä kulttuurisissa konteksteissa, joissa väkivalta tapahtuu” (2008, 107). Parisuhdeväkivallan jakaminen ryhmiin ja väkivallan luokittelu on kyseenalaista. Toisistaan irrallaan olevien ilmiöiden sijaan erilaiset väkivallan muodot ovat todennäköisesti limittyneet yhteen ja saman parisuhteen sisällä voi ilmetä sekä kontrollointiin pyrkivää että riitatilanteessa puhkeavaa väkivaltaa. Lisäksi väkivallan kokeminen on aina subjektiivista. Väkivallan ulkoisten piirteiden, kuten fyysisten tekojen, perusteella ei voida tietää, miltä tilanne on uhrista tuntunut. Esimerkiksi kaikkein vakavin väkivalta ei ole välttämättä fyysistä väkivaltaa. Tutkimuksissa on havaittu psyykkisen pahoinpitelyn aiheuttavan itsetunnon alenemista, häpeää, masennusta, ahdistusta, sekä jopa enemmän pelkoa kumppania kohtaan kuin fyysisen väkivallan (Arias 1999, 145–146). Parisuhdeväkivallan tutkimuksessa on kuitenkin keskitytty fyysisen väkivallan kuvaamiseen, todennäköisesti sen vuoksi että fyysinen väkivalta on helpompaa määritellä kuin psyykkinen väkivalta.

2.2 Tutkielman näkökulma seurusteluväkivaltaan

Nuorten seurusteluväkivallan tutkimus ei ole niin selvästi jakautunut erilaisiin teoreettisiin näkökulmiin kuin muu parisuhdeväkivallan tutkimus. Yleensä seurusteluväkivaltaa tutkitaan molemminpuolisena väkivaltana ja keskustelua käydään nuorisotutkimuksen sekä esimerkiksi yleisen antisosiaalisen käytöksen viitekehystä. (Salmi 2009b, 127.) Väkivalta nähdään tällöin henkilön antisosiaalisen ja aggressiivisen käytöksen ilmentymänä – yhtenä muiden joukossa (ks. Capaldi & Owen 2001). Myös sosiaalinen oppiminen on keskustelussa mukana. Silloin korostetaan lapsuus- ja nuoruusajan kokemuksia väkivallan laukaisijana, ja painotetaan erityisesti perhetaustan ja kaveripiirin merkitystä väkivaltaisen käytöksen ja väkivallalle altistumisen takana (esim. Ehrensaft 2008; Tschann ym. 2009). Seurusteluväkivaltaa lähestytään siis tutkimuksissa enemmän nuorisotutkimuksen ja yleisen kriminologisen tutkimuksen lähtökohdista, eikä ilmiöön ainakaan vielä ole liitetty feminististä näkökulmaa yhtä voimakkaasti kuin aikuisten parisuhdeväkivaltaan.

Vaikka parisuhdeväkivallan jakaminen toisistaan erillisiin ryhmiin väkivallan luonteen mukaan ei sellaisenaan vastaa todellisuutta, ilmiön hahmottamisen ja moninaisuuden tunnistamisen apuvälineenä jaottelu on kuitenkin paikallaan. Koska tämän tutkielman aiheena ovat nuorten seurusteluväkivallan kokemukset, on olennaista hahmottaa parisuhdeväkivallan erilaisia muotoja. Jos parisuhdeväkivalta käsitetään vain miehen naiseen kohdistamaksi, fyysisesti vakavaksi ja kontrollointiin pyrkiväksi väkivallaksi, nuorten seurusteluväkivaltaa on mahdoton käsitellä osana parisuhdeväkivaltaa.

Tutkielman tarkoituksena ei ole kuvata vuosia jatkunutta intiimiä terrorismia, vaan piirteiltään erilaista nuorten seurusteluväkivaltaa. Koska seurustelusuhde on olennaisesti erilainen kuin avo- tai aviosuhde, ja tutkielmassa tarkastellaan nuorten suhteita, on perusteltua olettaa, että seurusteluväkivalta poikkeaa piirteiltään sukupuolittuneen näkökulman kuvaamasta parisuhdeväkivallasta (Hickman ym. 2004, 137–138). Tutkimukseen osallistuneilla nuorilla ei ole ehtinyt olla kovin pitkää parisuhdetta. Siten ei myöskään esiinny pitkään jatkunutta parisuhdeväkivaltaa. Nuorten seurustelusuhteet ovat myös erilaisia kuin aikuisten parisuhteet, joissa osapuolet yleensä asuvat yhdessä ja jakavat yhteisen talouden. Seurustelusuhteessa toisen kontrolloinnin keinoja on ainakin periaatteessa vähemmän kuin avo- tai aviosuhteessa. Nuorten seurusteluväkivalta on todennäköisesti fyysisiltä teoiltaan lievää ja koostuu lähinnä yksittäisistä

tapauksista. Tämän lisäksi tarkastelen sekä tyttöjen että poikien uhrikokemuksia, joten sukupuolittunut näkökulma ei sovi tutkielmassa käsiteltävän seurusteluväkivallan lähtökohdaksi.

Nuori voi kokea tyttö- tai poikakaverin häneen kohdistaman väkivaltaisen teon eri tavalla kuin aikuinen kokee parisuhdeväkivallan. Kun väkivallan määrittäminen on vaikeaa aikuisten kohdalla, se on vielä vaikeampaa lasten ja nuorten kohdalla. Nuorten väliseen vuorovaikutukseen kuuluu esimerkiksi enemmän tönimistä ja fyysistä kiusoittelua kuin aikuisilla. Riikka Pötsösen ja Raili Välimaan tutkimuksen mukaan seksuaalinen kiusaaminen on osa nuorten keskinäistä kanssakäymistä. Nuoret kokevat sen usein huomioon ottamisena. Haastateltujen nuorten oli kuitenkin hankalaa vetää raja miellyttävän ja epämiellyttävän kiusaamisen välille. (Pötsösen & Välimaa 1995, 22.) Näkemykseni mukaan aikuisten välisessä kanssakäymisessä toisen fyysisen intimitetin loukkaaminen koetaan selkeämmin väkivallaksi. Nuori taas ei välttämättä ajattele, että tyttö- tai poikakaverin harmistuksissaan tekemä tönäisy on väkivaltaa. Nuori voi myös kokea väkivallan osoitukseksi siitä, että toinen ottaa suhteen vakavasti, on sitoutunut ja välittää. Sekä ulkomaisissa että suomalaisissa tutkimuksissa osa seurustelukumppanin väkivallan kohteeksi joutuneista nuorista on tulkinnut väkivallan todellisen rakkauden merkiksi (Ekola 1992; ks. Glass ym. 2003, 228).

Nuorten keskinäisessä seksuaalisessa kanssakäymisessäkin raja suostuttelun ja pakottamisen välillä voi olla häilyvä. Vaikka Sari Näreen tutkimuksessaan haastattelemat nuoret tuomitsivat seksiin painostamisen ja pakottamisen, osa hyväksyi suostuttelun ja tilanteen hyväksikäytön, esimerkiksi silloin kun toinen osapuoli on humalassa. Näreen mukaan luottamus nousee tärkeään rooliin nuoruuden seksuaalisuhteissa, koska niissä tutustutaan seksuaaliseen kanssakäymiseen ja tunnustellaan omia ja toisen rajoja. Tällaisessa rajojen tunnustelussa luottamus voi helposti murtua. Näre huomauttaa, että suostuttelu muuttuu äkkiä pakottamiseksi, jos uhri on tilanteessa altavastaajana eikä pysty neuvottelemaan omia rajojaan. (Näre 2005, 178–181.)

Onko teko väkivaltaa, jos nuori ei itse sitä sellaiseksi koe? Miten nuorten väliseen väkivaltaan pitää suhtautua? Nuorten seurusteluväkivallan tutkiminen ja esille nostaminen on tärkeää juuri siksi, että nuoret eivät välttämättä osaa itse puolustaa fyysistä loukkaamattomuuttaan. On myös yhteiskunnallisesti tärkeää käydä avointa keskustelua seurusteluväkivallasta. Vain näin ongelma voidaan määritellä. Tuomalla seurusteluväkivalta keskusteluun ja nimeämällä se väkivallaksi otetaan samalla kantaa sen puolesta, että toisen fyysisen tai seksuaalisen intimitetin loukkaaminen on aina väkivaltaa.

3 PARISUHDE- JA SEURUSTELUVÄKIVALLAN EMPIIRINEN TUTKIMUS

Parisuhde- ja seurusteluväkivaltaa voidaan tutkia monin tavoin. Tietoja siitä on mahdollista saada esimerkiksi poliisin rikostietokannasta (Humppi 2008), piilorikollisuutta selvittävistä määrällisistä rikosuhritutkimuksista (esim. Heiskanen & Piispa 1998), parisuhdeväkivaltaa kartoittavista laadullisista tutkimuksista (esim. Husso 2003) sekä määrällisistä konfliktitutkimuksista (esim. Straus 1979). Seuraavaksi esittelen tähän mennessä Suomessa julkaistua tietoa parisuhde- ja seurusteluväkivallasta. Sen jälkeen luon katsauksen ulkomaisten tutkimusten tuloksiin.

3.1 Suomessa tehty tutkimus

Tiedot parisuhdeväkivallan yleisyydestä ja piirteistä Suomessa perustuvat poliisin rikostilastoihin sekä rikosuhrikyselyiden ja laadullisten tutkimusten tuloksiin. Kussakin näissä kolmessa parisuhdeväkivaltaa tarkastellaan hieman eri lähtökohdista käsin, ja myös tulokset poikkeavat toisistaan. Esittelen kunkin aineistotyypin tarjoamaa yleiskuvaa aikuisten parisuhdeväkivallan ja nuorten seurusteluväkivallan yleisyydestä ja luonteesta. On kuitenkin koko ajan muistettava, että suomalainen seurusteluväkivallan tutkimus on vielä hyvin rajallista.

Poliisin rikostilastot

Poliisin rikostilastoja tarkastelemalla saadaan tietoa siitä, kuinka paljon parisuhde- tai seurusteluväkivaltatapauksia tulee poliisin tietoon sekä siitä, millaista tämä väkivalta on. Parisuhdeväkivalta on kuitenkin mitä suurimmassa määrin piilorikollisuutta, ja siitä ilmoitetaan harvoin viranomaisille (Salmi 2009a, 126). Syynä alhaiseen ilmoitusprosenttiin on todennäköisesti se, että parisuhteessa tapahtuvaa pahoinpitelyä ei mielletä väkivallaksi tai rikokseksi. Uhri voi myös kieltää väkivallan (Husso 2003, 45, 70). Vakavan väkivallan ollessa kyseessä ilmoittamiskynnykseen voi vaikuttaa uhrin pelko siitä, että väkivalta eskaloituu, jos väkivaltainen kumppani saa tietää hänen puhuneen poliisille (Niemi-Kiesiläinen 2004, 43). Tutkijat ovat myös havainneet väkivaltaisessa parisuhteessa elävien turtuvan väkivaltaan. Siitä tulee osa arkipäivää ja väkivalta ”normalisoituu” (Husso 2003, 72). Kansallisen uhritutkimuksen mukaan vuosina 1997, 2003 ja 2006 tapahtuneista, yli 15-vuotiaisiin naisiin kohdistuneista parisuhdeväkivaltatapauksista 10 prosenttia tuli poliisin tietoon, miehiin kohdistuneista 4 prosenttia (Salmi ym. 2009, 9). Nuorten

kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin voidaan pitää keskimäärin korkeampana kuin aikuisten, ja nuorisoriikollisuus on suurelta osin piilorikollisuutta (Kivivuori 2005). Siksi poliisin tietoon tulevan seurusteluväkivallan osuus on todennäköisesti vielä pienempi kuin aikuisten parisuhdeväkivallasta tietoon tulevien tapausten osuus.

Miehet ilmoittavat huomattavasti pienemmän osan heihin kohdistuneesta parisuhdeväkivallasta poliisille kuin naiset. Syyksi on arveltu miehiin kohdistuvan väkivallan fyysistä lievyyttä verrattuna naisiin kohdistuvaan väkivaltaan (Dutton & Nicholls 2005, 697–699). Jos väkivallasta ei aiheudu vammoja, eikä se täytä yleistä mielikuvaa väkivallasta, siitä ei tehdä ilmoitusta yhtä helposti kuin jos se on ollut teoiltaan ja seurauksiltaan vakavaa (Heiskanen 2006, 11; Kivivuori 2005, 3). On myös spekuloitu sitä, vaikuttavatko yhteiskunnassa yleisesti vallitsevat asenteet miesten valmiuteen ilmoittaa heihin kohdistuneesta väkivallasta. Naisen tekemän väkivallan uhriksi joutuminen saatetaan kokea niin häpeälliseksi, ettei siitä haluta kertoa ulkopuolisille. (Straus 1999, 25–26.)

Poliisitilastojen mukaan sekä perhe- että parisuhdeväkivalta lisääntyy vuosi vuodelta. Vuosina 1987–2005 rekisteröidyistä parisuhdeväkivallan tapauksista 90 prosentissa uhri oli nainen. (Heiskanen 2006, 14.) Lievän väkivallan osalta naisten osuus uhreista on huomattavasti miehiä suurempi, mutta vakavan väkivallan osalta sukupuolten väliset erot tasoittuvat (Salmi ym. 2009, 9). Yksi selitys voi olla, että vakava väkivalta tulee todennäköisesti poliisin tietoon, oli uhrina sitten mies tai nainen, kun taas lievästä väkivallasta tietoon tulee enemmän naisiin kohdistuvia tekoja. On myös arveltu, että nainen fyysisesti heikompana turvautuu useammin aseeseen väkivallan yhteydessä. Aseellinen väkivalta luokitellaan helposti kaikkein vakavimpaan tekoluokkaan, eli törkeäksi pahoinpitelyksi (Niemi-Kiesiläinen 2004, 96). Poliisin tietoon tulevistakin perhe- ja parisuhdeväkivaltatapauksista vain murto-osasta kirjataan rikosilmoitus. Poliisin oman arvion mukaan vuosittain tulee 15 000 hätäpuhelua perheväkivaltatilanteista, mutta esimerkiksi vuonna 2007 kirjattiin 4 109 perheväkivaltatapausta (Honkatukia 2009, 242).

Henkirikokset tulevat Suomessa lähes sataprosenttisesti poliisin tietoon. Niitä koskevat tilastot kertovat synkkää tarinaa. Miehen naiseen kohdistama parisuhdetappo on Suomessa toiseksi yleisin henkirikoksen muoto, vuosina 2003–2007 tällaisia tapauksia oli 18 prosenttia kaikista henkirikoksista. Vain miestuttavien väliset henkirikokset olivat yleisempiä (46 % tapauksista). Naisen tekemiä entisen tai nykyisen parisuhdekumppanin surmia oli samalla aikavälillä alle viisi prosenttia kaikista henkirikoksista. (Salmi ym. 2009, 2.) Kun tarkastellaan kaikkia naisiin

kohdistuneita henkirikoksia, vuosina 2003–2007 surmatuista naisista yli puolet oli parisuhdeväkivallan uhreja (Lehti 2009, 13–14).

Poliisin tietoon tulleesta tilastoidusta nuorten pahoinpitelyrikollisuudesta on julkaistu yhteenvetoja. Niissä ei kuitenkaan yleensä ole eritelty seurustelusuhhteessa tapahtunutta väkivaltaa (esim. Marttunen & Salmi 2009). Uhrien ja tekijöiden välisistä suhteista on saatavilla tietoa Sanna-Mari Humpin tutkimuksessa. Humppi tarkastelee poliisin tilastoimia, nuoriin kohdistuneita väkivaltarikoksia vuoden 2007 ensimmäisten neljän kuukauden ajalta. Vuoden 2007 tammi-huhtikuun aikana 15–17-vuotiaisiin kohdistuneita väkivaltarikoksia oli yhteensä 685. Rikoksista 3 prosentissa tekijä oli nuoren nykyinen tai entinen seurustelukumppani. Seurusteluväkivallan uhreista valtaosa, yhdeksän kymmenestä, oli tyttöjä. Tekijä oli useimmiten samanikäinen kuin uhri (70 % teoista). Poliisin tietoon tulleet seurusteluväkivallan tapaukset ovat tyypillisesti joukko erilaisia toistuvia tekoja yhden selkeästi rajattavissa olevan teon sijasta. Väkivalta on luonteeltaan vakavampaa kuin muu nuoriin kohdistuva väkivalta, ja se johti usein vamman syntymiseen. (Humppi 2008, 35, 39.)

Poliisin tilastoiman nuoriin kohdistuvan seurusteluväkivallan yleisyys on yllättävää, sillä Suomessa seurusteluväkivaltaa ei ole juurikaan käsitelty julkisessa keskustelussa. Vuoden 2007 alussa tietoon tulleissa, nuoriin kohdistuvissa pahoinpitelyissä seurustelukumppani oli rikoksesta epäiltynä yhtä usein kuin isä tai isäpuoli. Poliisin tietoon tulleet seurusteluväkivaltatapaukset johtivat usein vamman syntymiseen. Tämä viittaa siihen, että poliisin tietoon tulevat vain vakavimmat väkivaltatapaukset. Uhrien sukupuolijakauma on myös hyvin voimakkaasti painottunut tyttöihin. Tämä saattaa kertoa siitä, että seurusteluväkivalta kohdistuu yleensä tyttöihin, tai sitten poikiin kohdistunut seurusteluväkivalta jää piiloon. (Humppi 2008, 39.)

Nuorten henkirikoksissa parisuhdetappojen osuus on pienempi kuin aikuisten henkirikoksissa. Ajanjaksolla 1980–2004 nuorten (alle 21-vuotiaat) tekemissä henkirikoksissa seurustelukumppanien osuus uhreista oli 6 prosenttia. Tapauksista 4 prosenttia oli sellaisia, joissa poika surmasi tyttöystävänsä ja 2 prosenttia sellaisia, joissa tyttö surmasi poikaystävänsä. (Lehti 2006, 70–72.)

Yleisimmin poliisin tietoon tuleva parisuhdeväkivalta on miehen naiseen kohdistamaa väkiivaltaa. Yli puolet vuosittain surmatuista naisista on joutunut kumppaninsa surmaamiksi (Lehti 2009). Myös nuorten seurusteluväkivallan osalta valtaosa poliisin tietoon tulevista tapauksista kohdistuu

tyttöihin (Humppi 2008). Erityisen huolestuttavaa on, että poliisin tietoon tuleva seurusteluväkivalta on luonteeltaan vakavampaa kuin muu tietoon tuleva, nuorten kokema väkivalta. Tämä kertoo kahdesta asiasta. Ensinnäkin nuoret kohtaavat seurustelusuhteissaan fyysisesti vakavaakin, vammoja tuottavaa väkivaltaa. Toiseksi poliisin rikostilastoissa näkyy todennäköisesti vain jäävuoren huippu. Suurin osa seurusteluväkivallan tapauksista ei tule koskaan viranomaisten tietoon. Nuorten seurusteluväkivalta voi olla paljon yleisempi ilmiö, kuin mitä viranomaistilastot antavat ymmärtää.

Uhritutkimukset

Suomessa tiedot parisuhdeväkivallasta rakentuivat pitkään poliisitilastojen ja kansallisten uhritutkimusten varaan. Uhritutkimuksilla pyritään kartoittamaan poliisitilastojen ulkopuolelle jäävää niin sanottua piilorikollisuutta. Väkivaltariikollisuudesta tällaista piilorikollisuutta on usein yksityisellä paikalla tapahtuva väkivalta, seurauksiltaan lievä väkivalta ja seksuaalinen väkivalta. Myös parisuhdeväkivalta on tyypillisesti piilorikollisuutta. (Heiskanen 2006, 11.) Kansalliset uhritutkimukset toteutetaan koko väestöä edustavina, suurten otosten kyselytutkimuksina. Suomessa niitä on kerätty puhelinkyselyinä yhdenmukaisin menetelmin seitsemän kertaa¹, ensimmäisen kerran vuonna 1980 (Sirén ym. 2010). Kyselyt on toteuttanut Tilastokeskus, ja ne kohdistuvat yli 15-vuotiaisiin suomalaisiin (Honkatukia 2009, 243). Kansallisissa uhritutkimuksissa ei ole kysytty erikseen parisuhdeväkivallasta. Tiedot parisuhdeväkivallan yleisyydestä saadaan erottelemalla väkivallan uhrikokemuksista entisen tai nykyisen avo- tai aviopuolison tai vakituisen seurustelukumppanin tekemä väkivalta. Viimeisimpien kansallisten uhritutkimuksen tuloksia parisuhdeväkivallan osalta on esitelty taulukossa 1.

Varsinaisesti parisuhdeväkivaltaan keskittyvä empiirinen tutkimus käynnistyi Suomessa kansainvälisesti katsottuna verraten myöhään, vasta 1990-luvulla. Tätä ennen, 1970 ja -80 -luvuilla, keskustelua pitivät kuitenkin yllä järjestötason toimijat, Naisasialiike Unioni ja Ensi- ja turvakotien liitto. Ensi- ja turvakotien liiton toiminta perustui lastensuojelulliseen näkökulmaan ja koko perheen huomioon ottamiseen väkivaltatyössä. Median kautta liiton käyttämä *perheväkivallan* käsite juurtui suomalaiseen parisuhdeväkivaltakeskusteluun. Väkivalta käsitettiin koko perheen ongelmaksi. Kansainvälisiin väkivallan ehkäisyyn pyrkiviin sopimuksiin sitoutuminen 1990-luvulla (CEDAW-sopimus 1986; YK:n julistus naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi 1993; neljännen YK:n

---

¹ Vuosina 1980, 1988, 1993, 1997, 2003, 2006 ja 2009 (Sirén ym. 2010).

naisten aseman kokouksen julistus Pekingissä 1995) loi tarpeen saada tutkittua tietoa parisuhdeväkivallan yleisyydestä Suomessa. Tiedon tarve kirjattiin myös hallituksen laatimaan tasa-arvo-ohjelmaan. Tiedon hankintaa varten Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Sosiaali- ja terveysministeriö rahoittivat Tilastokeskuksen tekemän, ensimmäisen suomalaisen parisuhdeväkivaltaa kartoittavan empiirisen tutkimuksen. Se ilmestyi 1998 nimellä *Usko, toivo, hakkaus* (Heiskanen & Piispa 1998). (Piispa 2004b, 20–22.)

Usko, toivo, hakkaus -tutkimusta (Heiskanen & Piispa 1998) varten laadittiin naisille kohdistettu uhrikysely, joka toteutettiin postikyselynä 1997. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää kansallisia uhritutkimuksia tarkemmin miesten naisiin kohdistaman väkivallan, kuten parisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan, yleisyyttä ja piirteitä. Naisuhritutkimus toteutettiin toisen kerran vuonna 2005. Vuoden 2005 naisuhrikysely antaa hyvin samanlaisen kuvan parisuhdeväkivallan yleisyydestä ja piirteistä kuin ensimmäinen kysely (Piispa 2006). Vuoden 2005 naisuhrikyselyn tuloksia on esitelty taulukossa 1.

Naisuhritutkimusten mukaan naisten kokema parisuhdeväkivalta on paljon yleisempää kuin mitä kansallisen uhritutkimuksen tulokset näyttävät. Tulosten mukaan nykyisessä parisuhteessaan väkivaltaa on kokenut jopa viidesosa naisista. Suurin osa koetusta parisuhdeväkivallasta on luokiteltavissa lieväksi väkivallaksi, mutta fyysisiä vammoja aiheutuu kuitenkin melkein puolelle kaikista väkivaltaa kokeneista naisista. Vuoden 2005 kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden ajalta parisuhdeväkivallan uhrkokemukset painoutuivat nuoriin (18–24-vuotiaisiin), avoliitossa oleviin naisiin sekä opiskelijoihin, yrittäjiin ja työttömiin. Naisilta kysyttiin myös miehen kontrolloivan käytöksen yleisyydestä. Kontrolli ja vallan käyttö olivat yleisempiä väkivaltaisissa parisuhteissa kuin muissa parisuhteissa. Yleisintä kontrolloiva käytös oli pitkään väkivaltaisesti käyttäytyneillä sekä jatkuvasti väkivaltaisilla miehillä. (Piispa 2006.)

Taulukko 1 Suomessa tehty kvantitatiivinen parisuhde- ja seurusteluväkivaltaa kartoittava tutkimus, 1980–2008.

Tutkimus / Toteutusvuosi	Tutkimuskehys	Perusjoukko / Aineisto	Tutkittu väkivalta	Väkivallan yleisyys	Vammojen ja pelon yleisyys	Yhteys muihin tekijöihin	Keskeiset julkaisut
Kansallinen uhritutkimus / toteutettu 1980, 1988, 1993, 1997, 2003 ja 2009	Rikosoikeudellinen. Ei erillisiä parisuhdeväkivallan kysymyksiä	15–74-vuotiaat naiset ja miehet / Puhelinkysely	Fyysinen väkivalta ja väkivallalla uhkailu	12kk aikana 0,7 % naisista ja 0,2 % miehistä kokenut parisuhdeväki-valtaa (vuoden 2006 kysely). Viimeisimmän väkivallan teon tekijä kumppani 11 % naisten, 6 % miesten väkivaltakokemuksista (vuoden 2009 kysely).	Perheväkivallan kohteeksi joutumisesta huolissaan 3 % naisista ja 2 % miehistä (vuoden 2009 kysely).	Uhrikokemusten määrä laskussa	Sirén ym. 2010 (ks. myös Salmi ym. 2009 ja Honkatukia 2009)
Naisuhritutkimus / 2005 (aiemmin toteutettu 1997)	Naisten turvallisuus	18–74-vuotiaat naiset / Postikysely	Fyysinen ja seksuaalinen väkivalta sekä väkivallalla uhkailu	12kk aikana 8 % avo- /avioliitossa olevista naisista kokenut parisuhdeväkivaltaa. Joskus nykyisessä parisuhteessa väkivaltaa kokenut 20 %.	Fyysisiä vammoja saanut 47 % joskus väkivaltaa kokeneista. Henkiset seuraukset yleisiä. 12kk aikana fyysisesti vakavaa väkivaltaa kokenut 1 %.	Uhrikokemukset yleisimpiä nuorilla, avoliitossa olevilla ja vähävaraisilla	Piispa 2006 (ks. myös Heiskanen & Piispa 1998)
Nuorisorikollisuus-kysely / 2008	Nuorisotutkimus / seurustelu	Yhdeksäsluokkalaisten nuoret / Koulutunnin aikana toteutettu kysely	Fyysinen ja psyykinen väkivalta sekä väkivallalla uhkailu	Nykyisen seurustelukumppanin taholta väkivaltaa kokenut 24 % seurustelevista tytöistä ja 32 % pojista.		Seurusteluväkivalta yhteydessä riskialttiiseen elämäntyyliin	Salmi 2009b

Koska Suomessa ei ole tehty sukupuolineutraalia parisuhdeväkivallan uhritutkimusta, tiedot miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta perustuvat edellä esiteltyihin kansallisiin uhritutkimuksiin. Kuten kansallisten uhritutkimusten ja naisuhritutkimusten vertailu osoittaa, yleisillä uhritutkimuksilla tavoitetaan vain pieni osa parisuhdeväkivallasta (Honkatukia 2009, 244). Miehiin kohdistuva parisuhdeväkivalta muodostaakin merkittävän katvealueen ilmiön tutkimuksessa (Heiskanen 2002, 245–246; Salmi ym. 2009, 14).

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos toteuttaa säännöllisin väliajoin nuorisoriikollisuuskyselyjä yhdeksäsluokkalaisten rikoskäyttäytymisestä. Kyselyjä on kerätty tähän mennessä kuusi, vuosina 1995, 1996, 1998, 2001, 2004 ja 2008. (Salmi 2009c, 1.) Vuoden 2008 kyselyä varten lomakkeeseen lisättiin seurusteluväkivallan uhrikokemuksia kartoittavia kysymyksiä. Vastausten analyysi muodostaa ensimmäisen empiiriseen aineistoon perustuvan seurusteluväkivallan tutkimuksen Suomessa (Salmi 2009b).

Vuoden 2008 nuorisoriikollisuuskyselyyn vastasi lähes kuusi tuhatta yhdeksäsluokkalaista nuorta. Kyselyssä on kaksi seurusteluväkivaltaa mittaavaa kysymyssarjaa. Ensimmäisessä kysytään nykyisen seurustelukumppanin ominaisuuksia, kuten mustasukkaisuutta, ja toisessa seurustelukumppanin taholta koettuja väkivaltaisia tekoja. Kyselyn tulosten mukaan seurusteluväkivallan kokeminen on poikien keskuudessa yleisempää kuin tyttöjen. Vähintään yhden väkivaltaisen teon seurustelukumppanin taholta oli kokenut 28 prosenttia kyselyhetkellä seurustelevista nuorista, kolmannes pojista ja neljännes tytöistä. Myös toistuvan väkivallan kokeminen oli yleisempää poikien keskuudessa. (Salmi 2009b, 123, 137–141.) Nuorisoriikollisuuskyselyn tuloksia on esitelty taulukossa 1. Tulokset kuvaavat fyysistä väkivaltaa ja sen uhkaa, seksuaalisen väkivallan kokemuksia ei kysytty erikseen. Tutkimuksen mukaan seurusteluväkivallan kokemukset ovat nuorten keskuudessa ainakin yhtä yleisiä kuin naisuhritutkimusten mukaan parisuhdeväkivallan kokemukset aikuisten naisten keskuudessa (ks. Piispa 2006, 44).

Nuorisoriikollisuuskyselyssä (Salmi 2009b) havaittiin, että toistuvaa seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret erosivat selvästi useiden taustatekijöiden suhteen sekä muista seurustelevista nuorista että muista nuorista. Selvin ero oli toistuvan rikoskäyttäytymisen ja uhrikokemusten kohdalla. Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten rikoskäyttäytyminen oli yleisempää ja he olivat joutuneet muita useammin myös erilaisten rikollisten tekojen uhriksi. Lisäksi heidän koulumenestyksensä oli muita heikompaa ja itsekontrollinsa taso muita alhaisempi. Päihteiden käyttö oli runsaampaa heidän

keskuudessaan. Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret asuivat muita harvemmin ydinperheessä ja he arvioivat perheensä taloudellisen tilanteen heikommaksi kuin muut vastaajat. He kokivat myös muita useammin vanhempien tuen ja kontrollin heikoksi ja olivat muita nuoria todennäköisemmin joutuneet vanhempien kuritusväkivallan kohteeksi. Kun muiden taustatekijöiden vaikutus kontrolloitiin, seurusteluväkivallan riskiä nostivat merkitsevästi vastaajan sukupuoli, sekä erityisesti poikien keskuudessa oma rikoskäyttäytyminen ja toistuvat uhrikokemukset. Perhetekijöistä muu perhemuoto kuin ydinperhe ja perheen heikko taloudellinen tilanne olivat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. (Salmi 2009b, 142–147.) Kyselyn tulosten perusteella seurusteluväkivalta näyttäisi olevan osa huono-osaisuutta. Lähes kaikki tutkimuksessa tarkastellut sosiaalisen taustan ongelmat olivat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen.

Poliisitilastot antavat erilaisen kuvan parisuhdeväkivallan määrän kehityksestä kuin uhritutkimukset. Poliisin tietoon tulee vuosi vuodelta enemmän parisuhdeväkivaltatapauksia, mutta uhritutkimukset osoittavat pikemminkin laskevaa kehitystä. Poliisitilastojen lukuihin vaikuttavat todennäköisesti muut syyt kuin parisuhdeväkivallan reaalimäärän kasvu. Tällaisia syitä voisivat olla ilmoitusalttiuden muutos ja muutokset rikosten kirjaamisessa. Tilastot ovat aina tekijänsä näköisiä, ja poliisin rikostilastot antavat tietoa siitä, millaisten rikosten kanssa poliisi on tekemisissä ja mitä rikoksia poliisille ilmoitetaan. Lisääntynyt keskustelu parisuhdeväkivallasta on mahdollisesti vaikuttanut sekä siihen, että väkivallasta uskalletaan puhua ja kertoa myös viranomaisille, että kenties myös poliisin tapaan käsitellä näitä tapauksia. (Salmi ym. 2009, 11)

Naisuhritutkimusten mukaan viidesosa parisuhteessa olevista naisista altistuu parisuhdeväkivallalle nykyisessä parisuhteessaan (Piispa 2006, 44). Miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa ei ole Suomessa kartoitettu erillisellä kyselyllä, vaan tältä osin tiedot perustuvat kansallisten uhritutkimusten tuloksiin. Vuoden 2006 uhritutkimuksessa naisista 0,7 prosenttia ja miehistä 0,2 prosenttia ilmoitti kokeneensa parisuhdeväkivaltaa viimeisen vuoden aikana (Salmi ym. 2009, 10).

Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan pojat kokevat enemmän seurusteluväkivaltaa kuin tytöt (Salmi 2009b). Sukupuolten välinen ero uhrikokemuksissa näyttää yllättävältä kansallisten uhritutkimusten tulosten valossa, joissa naiset ilmoittavat miehiä enemmän parisuhdeväkivallan uhrikokemuksia. Nuorisoriikollisuustutkimuksesta saatu olennainen havainto on, että sekä nuorten seurustelu sinänsä että seurusteluväkivalta ovat yhteydessä riskialttiiseen elämäntyyliin, johon kuuluu yleistä rikoskäyttäytymistä ja uhrikokemuksia. Taustatekijöiden osalta seurusteluväkivaltaa kokeneet

nuoret erosivat muista nuorista. Heidän sosiaalisessa taustassaan oli enemmän huono-osaisuutta kuvaavia piirteitä. (Salmi 2009b, 151–152.)

Uhritutkimusten käsittelyn lopuksi on syytä huomauttaa, että sekä kansallisten uhritutkimusten, naisuhritutkimusten että nuorisoriikollisuustutkimuksen tulokset kuvaavat uhrin sukupuolta, mutta tekijän sukupuolta ei ole kysytty. Siksi tuloksissa ei ole eroteltu heterosuhteissa tapahtunutta väkivaltaa ja samaa sukupuolta olevien parien parisuhde- tai seurusteluväkivaltaa.

Laadullinen tutkimus

Suomen ensimmäinen naisuhritutkimus *Usko, toivo ja hakkaus* (Heiskanen & Piispa 1998) nosti parisuhdeväkivallan julkiseen keskusteluun. Vasta tutkimuksen myötä ilmiö varsinaisesti määrittyi sosiaalisesti ongelmaksi. Parisuhdeväkivalta nähtiin miesten naisiin kohdistamana väkivaltana ja keskustelua käytiin sukupuolittuneesta näkökulmasta. Parisuhdeväkivallasta saatu tieto johti 1990-luvun puolivälissä useiden väkivallan uhreille ja tekijöille suunnattujen palveluiden käynnistämiseen. Esimerkkejä näistä palveluista ovat Raiskauskriisikeskus Tukinainen (1994) ja Lyömätön Linja (1993). Samaan aikaan lainsäädäntöön tehtiin muutoksia naisiin kohdistuvan väkivallan osalta. Raiskaus avioliitossa kiellettiin vuonna 1994, yksityisellä paikalla tehty pahoinpitely tuli yleisen syytteen alaiseksi 1995 ja laki lähestymiskiellosta säädettiin 1999. Suomen Akatemia myönsi tutkimusapurahoja sukupuolittuneen väkivallan tutkimiseen ja Stakesissa toimi vuosina 1998–2002 naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhanke, joka tehtävänä oli välittää tietoa väkivaltatyötä tekeville ja kehittää tukipalveluja väkivallan uhreille. (Piispa 2004b, 22; Keskinen 2005, 14.)

Ongelman tunnistamista seurannut suomalainen parisuhdeväkivaltatutkimus on ollut pääasiassa sukupuolittuneesta näkökulmasta tehtyä laadullista tutkimusta. Taulukko 2 esittelee tutkimuksia tarkemmin. Tutkimuksissa ovat useimmiten saaneet äänensä kuuluville vakavaa fyysistä väkivaltaa kokeneet naiset sekä jossain määrin myös väkivaltaiset miehet (esim. Lahti 2001; Nyqvist 2001; Husso 2003; Niemi-Kiesiläinen 2004; Keskinen 2005). Tutkimuksissa on diskurssianalyysin keinoin tarkasteltu esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kertomuksia (Husso 2003), perheammattilaisten puhetta (Keskinen 2005) ja parisuhdeväkivaltatapausten oikeuskäytäntöihin liittyvää kieltä (Niemi-Kiesiläinen 2004).

Taulukko 2 Suomalaisia, sukupuolittuneesta näkökulmasta tehtyjä laadullisia parisuhdeväkivallan tutkimuksia vuosilta 2001–2005.

Näkemys parisuhdeväkivallasta: miehen naiseen kohdistamaa väkivaltaa.			
Tutkimuskohde	Aineisto	Tärkeimmät tulokset	Keskeinen julkaisu
Parisuhdeväkivalta ja sen uhrin osana suomalaista yhteiskuntaa. Sosiaalipoliittisten ja oikeudellisten ehkäisyohjelmien vastaavuus subjektiiviseen väkivallan kokemukseen.	Väkivaltaa kokeneiden naisten kirjoitukset ja haastattelut sekä väkivaltaisten miesten haastattelut.	Sukupuolittuneiden ajatusmallien ja käytäntöjen uusintaminen pitää yllä stereotyyppistä käsitystä parisuhdeväkivallasta.	Lahti 2001
Turvakotien selviytymistä tukevan asiakastyön vastaavuus parisuhdeväkivallan uhrien tarpeisiin.	Väkivaltaa kokeneiden naisten ja väkivaltaisten miesten haastattelut.	Miehet ja naiset kokevat väkivaltatilanteen eri lailla. Siksi väkivaltatyössä tulee tehdä erikseen naisuhrien auttamiseen ja miesten väkivaltaisuuden vähentämiseen tähtäävää työtä.	Nyqvist 2001
Mikä sitoo naisia väkivaltaiseen parisuhteeseen ja tekee avun hakemisen ja auttamisen vaikeaksi?	Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kirjoituksia ja aihepiiriä koskevia uutisia ja artikkeleita.	Kotona koettu väkivalta toisaalta tekee naisista kodittomia ja toisaalta kiinnittää heitä kotiin. Koti tarjoaa suojan ulkopuolisten katseilta ja helpotuksen häpeältä. Tämä vaikeuttaa avun hakemista.	Husso 2003
Diskurssit, jotka jäsentävät parisuhdeväkivallan rikosoikeudellista käsittelyä. Sukupuolijärjestelmän vaikutus oikeusjärjestelmään.	Oikeudelliset tekstit ja viranomaishaastattelut.	Parisuhdeväkivalta nähdään erityisenä väkivallan lajina, joka on vaikutuksiltaan vähäisempää kuin muu väkivalta. Suhtautumista tulee muuttaa, jotta rikosprosessia voidaan kehittää.	Niemi-Kiesiläinen 2004
Diskurssit, joiden kautta perheammattilaisten väkivaltatyö jäsentyy.	Asiakastilanteiden ja viranomaispalavereiden havainnointi, työntekijöiden haastattelut.	Väkivaltatyö on osa yhteiskunnallista ja kulttuurista kontekstia, jossa miesten naiseen kohdistamaa väkivaltaa esiintyy ja jossa väkivaltaa normalisoidaan, kyseenalaistetaan tai sanktioidaan.	Keskinen 2005

Vasta viime vuosina myös naisen väkivaltaisuudesta on alettu puhua Suomessa. Vuosina 2004–2008 toteutetun Ensi- ja turvakotien liiton *Vaiettu naiseus* -projektin tavoitteena oli rikkoa hiljaisuus naisten väkivaltaisuuden ympärillä ja tarjota apua väkivaltaisille naisille. Viime vuosina on ilmestynyt laadullisia parisuhdeväkivaltatutkimuksia, joissa tutkitaan nimenomaan naisen väkivaltaisuutta (Weizmann-Henelius 2004; Flinck 2006; Lattu 2008). Näitä tutkimuksia esitellään tarkemmin taulukossa 3. Tutkimusten mukaan naisen väkivalta parisuhteessa voi olla sekä itsepuolustusellista että aloitteellista (esim. Flinck 2006, 84). Miesten ja naisten väkivallan taustalla on samoja tekijöitä, kuten lapsuudessa koettuja laiminlyöntejä ja uhrin kokemuksia, heikko identiteetti ja kyvyttömyys käsitellä parisuhteessa ilmeneviä ongelmia. Väkivaltatilanteen konteksti on tutkimustulosten mukaan merkittävä tarkasteltaessa väkivallan syitä ja sen laukaisijaa. Myös päihdeongelmilla ja persoonallisuushäiriöillä on yhteys vakavimpaan naisten tekemään

parisuhdeväkivaltaan. (Flinck 2006, 62–63; Lattu 2008, 172–176; Weizmann-Henelius 2004, 37–41.)

Taulukko 3 Suomalaisia, naisen väkivaltaisuuden huomioivia laadullisia parisuhdeväkivallan tutkimuksia vuosilta 2004–2008.

Näkemys parisuhdeväkivallasta: sekä miehet että naiset voivat olla parisuhdeväkivallan uhreja ja tekijöitä			
Tutkimuskohde	Aineisto	Tärkeimmät tulokset	Keskeinen julkaisu
Väkivaltaisen käytöksen vuoksi laitoshoidossa (vankila, psykiatrinen sairaala) olevien naisten persoonallisuus, taustatekijät ja kokemushistoria. Sairaalassa tapahtuneet väkivaltaiset tilanteet.	Väkivaltaisten naisten haastattelut, rekisteritiedot, psykologiset arvioinnit ja väkivaltaisten tilanteiden raportit.	Väkivaltaisilla naisilla oli usein omia uhrikokemuksia, joiden aiheuttamia psyykkisiä ongelmia pahensivat nykyiset vaikeudet (antisosiaalinen persoonallisuushäiriö, pähteiden väärinkäyttö). Heidän kykynsä käsitellä ongelmia oli vähäinen.	Weizmann-Henelius 2004
Naisten ja miesten parisuhdeväkivallan kokemukset	Väkivaltaa kokeneiden ja/tai tehneiden miesten ja naisten haastattelut	Parisuhdeväkivalta liittyy suhteen vuorovaikutuksen vääristymiseen ja lukkiutumiseen.	Flinck 2006
Naisten tekemä parisuhdeväkivalta ja lapsiin kohdistama väkivalta	Väkivaltaisten naisten haastattelut ja kirjeet	Väkivaltilanteen konteksti on merkittävä tekijä naisten tekemässä parisuhdeväkivallassa.	Lattu 2008

Yksinomaan miesten parisuhdeväkivallan uhrikokemuksiin tai nuorten seurusteluväkivaltaan keskittyvää laadullista tutkimusta ei ole Suomessa tehty. Terhi Ekola kysyi 15-vuotiaiden tyttöjen kleptomaniasta koskevaa tutkimusta varten haastattelemiltaan tytöiltä myös heidän suhteestaan väkivaltaan. Ekolan tarkastelemien tyttöjen elämää varjosti väkivalta niin kotona, kaveripiirissä koettuna ja itse tehtynä kuin seurustelusuhteissakin. Tytöt eivät kyseenalaistaneet väkivallan oikeutusta, vaan hyväksyivät sen tietyissä tapauksissa. Seurustelusuhteissa koettu väkivalta liitettiin joskus mustasukkaisuuteen, jolloin väkivalta saattoi olla tytöille osoitus suurista tunteista ja todellisesta rakkaudesta. (Ekola 1992, 178–181.)

Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimus Suomessa

Suomalainen parisuhdeväkivallan tutkimus koostuu sukupuolittuneesta näkökulmasta tehdystä kvantitatiivisesta tutkimuksesta sekä lähinnä sukupuolittuneesta ja naisten väkivaltaisuutta tarkastelevasta näkökulmasta tehdystä kvalitatiivisesta tutkimuksesta. Kun suhteutetaan tutkimusten tuloksia aiemmin tässä työssä esiteltyihin näkökulmiin parisuhdeväkivallasta, tutkimusten taustalla näyttäisi piilevän ajatus, että parisuhdeväkivalta on lähtökohtaisesti Johnsonin ja Leonen (2005) nimeämää intiimiä terrorismia. Parisuhdeväkivaltaa joko tarkastellaan sukupuolittuneesta näkökulmasta tai sitten yritetään selittää, miten naisen väkivaltaisuus on mahdollista. Suomalaisesta

parisuhdeväkivallan tutkimuksesta näyttäisikin puuttuvan mahdollisuus että parisuhdeväkivalta joissain tapauksissa olisi ns. arkipäivän parisuhdeväkivaltaa (Johnson & Leone 2005). Tällainen väkivalta on molemminpuolista ja fyysisiltä teoiltaan lievää. Se kuuluu parisuhteen arkipäivään ja sen ilmeneminen on usein yhteydessä altistaviin riskitekijöihin osapuolten sosiaalisissa taustoissa. Ensimmäisessä Suomessa toteutetussa, nuorten seurusteluväkivaltaa koskevassa tutkimuksessa ilmi tullut väkivalta näyttäisi olevan pikemminkin tämän tyyppistä parisuhdeväkivaltaa (Salmi 2009b). Seurusteluväkivallan empiirinen tutkimus on vasta alkanut Suomessa. Tämän tutkielman lisäksi ongelmasta saadaan lähivuosina toivottavasti enemmänkin tietoa.

3.2 Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimus muissa maissa

Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimusta on laajimmin tehty Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Isossa-Britanniassa. Kuten Suomessa, myös näissä maissa parisuhdeväkivallan määrällinen tutkimus perustui ensin yleisiin rikosuhrikyselyihin. Tällaisia kyselyjä ovat *National Crime Victimization Survey* (NCVS) Yhdysvalloissa, *Statistics Canada's General Social Survey* (GSS) Kanadassa ja *British Crime Survey* (BCS) Isossa-Britanniassa. Rikosuhrikyselyjä seurasivat naisuhrikyselyt, joilla pyritään mittaamaan tarkemmin naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa. (Johnson 1998, 25–26; Salmi 2009a, 126.) Nykyään *Conflict Tactics Scales* (CTS, ks. luku 2.1) -asteikkoon perustuvat, konfliktinäkökulmasta tehdyt kyselyt ovat tulleet sukupuolittuneesta näkökulmasta tehtävän naisuhritutkimuksen rinnalle. Ne muodostavat oman parisuhdeväkivallan tutkimuksen haaran.

Uhritutkimusten ja konfliktitutkimusten lisäksi on toteutettu myös laadullista parisuhdeväkivallan tutkimusta (ks. esim. Dobash & Dobash 1998). Keskityn seuraavassa kuitenkin kuvaamaan konfliktilähtöisestä näkökulmasta tehtyä, molempien sukupuolten tekemää väkivaltaa kartoittavaa tutkimusta. Kokonaiskuvan kannalta tämä on tärkeää, sillä tämän tyyppinen tutkimussuuntaus ei ole levinnyt Suomeen. Se olisi kuitenkin tervetullutta, koska konfliktitutkimukset kuvastavat nimenomaan arkipäivän parisuhdeväkivaltaa ja molemminpuolista parisuhdeväkivaltaa paremmin kuin uhritutkimukset. Seurusteluväkivallan tutkimuksessa tarkastellaan yleensä molempien sukupuolten kokemaa ja tekemää väkivaltaa. Useimmat tutkimukset on tehty CTS -pohjalle, jota on muokattu nuorille sopivaksi (Hickman ym. 2004, 126).

Parisuhdeväkivalta

Ensimmäiset molempien sukupuolten kokemaa parisuhdeväkivaltaa kartoittavat konfliktikyselyt toteutettiin 1970-luvulla Yhdysvalloissa. Tänä päivänä konfliktitutkimusten määrä on jo merkittävä. Niiden tulokset ovat muuttaneet uhritutkimusten muodostamaa kuvaa parisuhdeväkivallasta. Kyselytutkimukset sisältävät kysymyksiä parisuhteen konflikteista yleisesti, sekä tavasta käsitellä niitä (kyselyistä tarkemmin ks. luku 2.1). Kyselyjä ei siis esitetä vastaajille väkivalta- tai uhrikyselyinä, vaan parisuhdekyselyinä. Konfliktitutkimuksista on julkaistu myös lukuisia meta-analyysyjä, jotka kartoittavat ja vertailevat tutkimusten tuloksia (esim. Dutton & Nicholls 2005).

Konfliktitutkimuksissa on havaittu, että molemmat sukupuolet sekä altistuvat parisuhdeväkivallalle että syyllistyvät itse väkivaltaiseen käytökseen (esim. Dutton & Nicholls 2005; Heady ym. 1999). Useimmissa tapauksissa väkivalta on molemminpuolista, eli parisuhteen molemmat osapuolet ovat sekä parisuhdeväkivallan uhreja että tekijöitä (Capaldi & Owen 2001; Dutton & Nicholls 2005; Heady ym. 1999). Tutkimusten tuloksia olen esitellyt taulukossa 4. Konfliktinäkökulman edustajien mukaan tutkimustulokset eivät tue oletusta siitä, että väkivallan selittävänä tekijänä olisi sukupuolten eriarvoinen asema ja miehinen vallan käyttö. Sitä vastoin väkivaltaisen käytöksen kehittyminen alkaa tutkimusten mukaan jo nuoruudessa (Dutton & Corvo 2006, 474–475). Se on molemmilla sukupuolilla yhteydessä psykologisiin riskitekijöihin ja antisosiaaliseen käytökseen (Capaldi & Owen 2001, 431–432).

Konfliktitutkimusten tuloksissa on suurta vaihtelua. Parisuhdeväkivallan tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat monet tekijät, ennen kaikkea tutkimuksen otos, tutkimuskehys ja tutkimuksen toteuttamistapa. Tulokset ovat todennäköisesti erilaisia, jos tutkittavat henkilöt kuuluvat väkivaltaisesti riskialttiisiin (Capaldi & Owen 2001) kuin jos tutkimuksen otos edustaa koko maan väestöä (Heady ym. 1999). Siksi tutkimustulosten yleistämiseen tulee suhtautua varauksella. Väkivallan toistuvuuteen ja vammoihin liittyvistä eroista huolimatta tutkimusten antamia tuloksia yhdistää se, että parisuhdeväkivalta koskettaa niiden mukaan sekä miehiä että naisia ja että se on useimmiten molemminpuolista.

Taulukko 4 Konfliktinäkökulmasta tehtyjä ulkomaisia, kvantitatiivisia parisuhdeväkivaltatutkimuksia, 1999–2005.

Perusjoukko / tutkitut henkilöt	Aineisto	Tutkittu väkivalta	Väkivallan yleisyys	Vammojen ja pelon yleisyys	Yhteys muihin tekijöihin	Keskeinen tutkimus
18 vuotta täyttäneet australialaiset	Kysely-aineisto (postikysely).	Fyysinen väkivalta ja väkivallalla uhkailu.	12 kk aikana parisuhdeväkivaltaa kokenut 3,7 % naisista ja 5,7 % miehistä. Väkivalta useimmiten molemmanpuoleista.	Vammat yhtä yleisiä nais- ja miesuhreille. Naiset useammin peloissaan.	Heikko yhteys vanhempien parisuhdeväkivallan ja oman väkivaltaisuuden sekä parisuhdeväkivallalle altistumisen välillä.	Heady ym. 1999
18 vuotta täyttäneet yhdysvaltalaiset	Kysely-aineisto (puhelin-kysely, CTS-pohjainen).	Fyysinen väkivalta ja aseella uhkaaminen.	Molemmat sukupuolet syyllistyvät aloitteelliseen parisuhdeväkivaltaan. Miesten väkivaltaisuus yleisempää kuin naisten. Parisuhteessa väkivaltaiset miehet ja naiset olivat useimmiten toistuvasti väkivaltaisia.	Vammat yleisempiä naisilla. Naisten vammat lievempiä kuin miesten. Pelko miestekijää kohtaan suurempi kuin naistekijää kohtaan, mutta vain silloin, kun tekijä ei ole aseistautunut.		Felson & Cares 2005
159 yhdysvaltalaista, riskiryhmään kuuluvaa nuorta pariskuntaa (55 % avo- /avioliitossa, 45 % seurustelevia). Keski-ikä 21 vuotta	Yksilö-haastattelut ja kyselyaineisto (CTS-pohjainen).	Fyysinen väkivalta ja väkivallalla uhkailu.	Toistuva väkivaltaisuus suunnilleen yhtä yleisiä miesten (9 %) ja naisten (13 %) joukossa. Tällainen väkivalta on useimmiten molemminpuolista.	Vammojen ja pelon yleisyydessä ei eroja sukupuolten välillä.	Toistuva väkivaltaisuus yhteydessä antisosiaaliseen käytökseen molemmilla sukupuolilla.	Capaldi & Owen 2001
Yli 15-vuotiaat yhdysvaltalaiset, brittiläiset ja kanadalaiset miehet ja naiset.	Yhdysvaltalaisia, brittiläisiä ja kanadalaisia parisuhdeväkivallan tutkimuksia (meta-analyysi)	Fyysinen väkivalta ja väkivallalla uhkailu.	Molemmat sukupuolet syyllistyvät aloitteelliseen parisuhdeväkivaltaan. Naisten väkivaltaisuus hieman yleisempää kuin miesten. Väkivalta useimmiten molemminpuolista.	Molemmat sukupuolet loukkaantuvat väkivallan seurauksena, naiset useammin kuin miehet.	Mitä nuorempia henkilöt ovat, sitä yleisempää naisten väkivaltaisuus on suhteessa miesten väkivaltaisuuteen.	Dutton & Nicholls 2005

Seurusteluväkivalta

Seurusteluväkivallan tutkimuksen nähdään alkaneen yhdysvaltalaisen James M. Makepeacen vuonna 1981 julkaistusta tutkimuksesta, jossa tutkittiin college-opiskelijoiden kokemuksia seurustelusuhteessa tapahtuneesta väkivallasta. Tätä ennen parisuhdeväkivalta oli tutkimuksessa käsitetty yksinomaan aviopuolisoiden väliseksi väkivallaksi. Tänä päivänä seurusteluväkivallan (*dating violence*) ulkomainen tutkimus on jo suhteellisen laajaa. Tiedetään, että seurusteluväkivalta on maailmanlaajuinen ongelma (Straus 2007), vaikka tutkimus on keskittynyt Yhdysvaltoihin. Seurusteluväkivaltaa on tutkittu niin 12-vuotiaiden (esim. Swahn ym. 2008) kuin nuorten aikuistenkin (esim. Kaura & Allen 2004) joukossa. Tässä tutkimuksessa keskitytään 15–16-vuotiaiden kokemaan seurusteluväkivaltaan, joten esittelen seuraavaksi sellaisten tutkimusten tuloksia, joissa on tutkittu suunnilleen saman ikäisiä nuoria. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa tämä tarkoittaa useimmiten *high school* -opiskelijoita, eli 14–18-vuotiaita nuoria. Tutkimustulosten yhteenvedot on esitelty taulukossa 5.

Yhdysvaltalaiset tutkimukset ovat antaneet hyvin vaihtelevia tuloksia seurusteluväkivallan yleisyydestä. Osittain tämä johtuu siitä, että osa tutkimuksista kartoittaa viimeisimpiä väkivaltakokemuksia, toiset taas koko elämän aikana koettuja tekoja. Yhdenmukaisten määritelmien puute sekä tutkimuskehysten ja kyselyjen erilaisuus tekee tutkimustulosten vertailusta hyvin vaikeaa (Glass ym. 2003, 229). Myös tyttöjen ja poikien seurusteluväkivaltakokemusten yleisyyden kohdalla tutkimustulokset vaihtelevat jonkin verran, eikä sukupuolten mahdollisista eroista voida tehdä yleistyksiä. Useiden tutkimusten mukaan tyttöjen ja poikien välillä ei kuitenkaan ole eroja koetun väkivallan osalta, vaan molemmat sukupuolet ilmoittavat yhtä paljon uhrikokemuksia. Niin ikään suuri osa tutkimustuloksista puhuu sen puolesta, että tytöt kokevat enemmän vakavaksi luokiteltavaa fyysistä väkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa sekä saavat väkivallan seurauksena useammin vammoja kuin pojat (Avery-Leaf ym. 1997, 14; Close 2005, 3–5; Glass ym. 2003, 229).

Taulukko 5 Yhdysvaltalaisia *high school*-ikäisten nuorten seurusteluväkivaltaa koskevia tutkimustuloksia, 1997-2005.

Perusjoukko / Aineisto	Väkivallan yleisyys	Vammojen ja pelon yleisyys	Yhteys muihin tekijöihin	Keskeinen tutkimus
New Yorkilaisen koulun 13–18-vuotiaat oppilaat (N = 193). / Kyselyaineisto (CTS-pohjainen).	Sekä tytöt että pojat seurusteluväkivallan uhreja ja tekijöitä. Fyysistä väkivaltaa 12kk aikana kokenut 38 % tyttöistä ja 41 % pojista. Tytöt ilmoittivat enemmän itse tehtyjä väkivaltaisia tekoja kuin pojat (53 % vs. 21 %).	Seurusteluväkivallan uhreista vammoja työtöistä 17 % ja poijista 12 %. Mustelmia ja haavoja		Avery-Leaf ym. 1997
<i>High school</i> -ikäiset nuoret / Yhdysvaltalaisia seurusteluväkivaltatutkimuksia (meta-analyysi)	Sekä tytöt että pojat seurusteluväkivallan uhreja ja tekijöitä. Uhrikokemuksia yhtä paljon, tytöt ilmoittavat enemmän itse tehtyä väkivaltaa. Seksuaalisen väkivallan ja fyysisesti vakavan väkivallan uhrikokemukset yleisempiä tytöillä.	Vammat yleisempiä tytöillä.	Väkivallan uhrikokemukset, perheongelmat, seksuaalinen riskikäyttäytyminen, huono itsetunto ja riskialttiissa naapurustossa asuminen lisäävät seurusteluväkivallan riskiä. Selvin yhteys seurusteluväkivallan uhrikokemuksiin ja tekemiseen on altistumisella useanlaiselle muulle väkivallalle.	Glass ym. 2003
<i>High school</i> -ikäiset nuoret / Kansalliset (U.S.) uhritutkimukset ja yhdysvaltalaisia seurusteluväkivaltatutkimuksia (meta-analyysi)	Sekä tytöt että pojat seurusteluväkivallan uhreja ja tekijöitä. Fyysistä seurusteluväkivaltaa kokeneiden osuus vaihtelee tytöillä 8-57 %, pojilla 6-38 % välillä. Seksuaalista väkivaltaa kokeneiden osuudet ovat 14-43 % (tytöt) ja 0.3-36 % (pojat). Tyttöjen tekemä väkivalta useammin itsepuolustusellista kuin poikien.		Kotona koetulla väkivallalla voi olla yhteys seurustelu-väkivallalle altistumiseen. Väkivallan oikeuttaminen ja vanhempien välisen väkivallan todistaminen voivat lisätä omaa väkivaltaisuutta seurustelusuhteessa	Hickman ym. 2004
<i>High school</i> -ikäiset nuoret / Yhdysvaltalaisia seurusteluväkivaltatutkimuksia (meta-analyysi)	Sekä tytöt että pojat seurusteluväkivallan uhreja ja tekijöitä. Uhrikokemuksia yhtä paljon, tytöt ilmoittavat enemmän itse tehtyä väkivaltaa.	Vammat yleisempiä tytöillä.	Kotona koetulla väkivallalla yhteys seurusteluväkivallan kokemiseen. Muut väkivaltakokemukset, psyykkiset ongelmat, nuorena aloitettu sukupuolielämä ja päihteiden käyttö ovat yhteydessä sosiaalisiin ja seurustelusuhteissa koettuihin ongelmiin.	Close 2005

Seurusteluväkivaltaan yhteydessä olevien tekijöiden osalta tutkimukset ovat kartoittaneet erilaisia riskitekijöitä (Hickman ym. 2004, 126). Tutkimustulokset viittaavat siihen, että nuoren perhetaustassa olevilla ongelmilla, kuten vanhempien vaillinaisella huolehtimisella ja perheväkivallalla, voi olla yhteys seurusteluväkivallan kokemiseen ja siihen syyllistymiseen (Glass ym. 2003, 227, 232; Hickman ym. 2004, 129–130; Wolfe ym. 2009). Myös aiempien väkivallan uhrikokemusten ja yleensä väkivallalle altistumisen on havaittu olevan yhteydessä sekä seurusteluväkivallan uhrikokemuksiin että väkivaltaan turvautumiseen (Close 2005; Glass ym., 2003). Yksi näkemys yhdysvaltalaisessa alan keskustelussa on, että väkivallan käyttö seurustelusuhteessa on yhteydessä muuhun antisosiaaliseen käytökseen, ja että antisosiaaliset nuoret usein sosiaalistuvat kasvuperheessään tämänkaltaiseen käytökseen. He myös valitsevat seurustelukumppanin samanlaisista nuorista. Näkemyksen mukaan parisuhdeväkivalta periytyy sukupolvelta toiselle, on molemminpuolista ja kasautuu tiettyihin riskiryhmiin. Tutkimuksen tehtäväksi nähdään riskiryhmien kartoittaminen, jotta väkivaltaan voitaisiin puuttua jo ensimmäisessä parisuhteessa ja jotta väkivallan kierre saataisiin pysäytettyä. (ks. esim. Ehrensaft 2008; Kim & Capaldi 2004.)

Tanskassa vuonna 2007 toteutetussa tutkimuksessa kartoitettiin 16–24-vuotiaiden nuorten kokemaa seurusteluväkivaltaa (Schütt ym. 2008). Kyselyyn vastanneista, joskus seurustelleista nuorista (N = 1 751) fyysistä tai seksuaalista seurusteluväkivaltaa oli kokenut kymmenesosa tytöistä ja 4 prosenttia pojista. Sekä fyysisen että seksuaalisen väkivallan uhrikokemukset olivat yleisempiä tytöillä kuin pojilla. (mt., 39–40.) Eniten seurusteluväkivaltaa kokivat nuoret, alle 20-vuotiaat tytöt. Väkivalta oli yleisempää alle kuusi kuukautta kestäneissä suhteissa kuin pidemmissä suhteissa tai avopuolisoiden kesken. Tutkimuksessa havaittiin myös yhteys runsaan päihteiden käytön ja seurusteluväkivallan uhrikokemusten välillä. Myös perheessä koettu väkivalta ja oma väkivaltainen käytös muodostivat riskin seurustelusuhdeväkivallan kokemiselle. Nuoret ilmoittivat tapauksista poliisille hyvin harvoin ja harva nuori oli hakenut ammattiapua koettuaan seurusteluväkivaltaa. Jos nuori puhui kokemuksestaan, apua ja tukea haettiin ystäviltä ja perheeltä. (mt., 71.) Seurusteluväkivallan kohteeksi joutuneilla nuorilla oli enemmän psyykkisiä ongelmia kuin muunlaista väkivaltaa kokeneilla nuorilla ja väkivaltaa kokemattomilla. Nuoret ilmoittivat kokeneensa muun muassa masennusta, hermostuneisuutta, paniikkikohtauksia, nukkumisvaikeuksia ja itsemurha-ajatuksia. (Schütt ym. 2008, 65-69.)

Kyselyn lisäksi Tanskan tutkimuksessa haastateltiin 17–28-vuotiaita nuoria seurustelusuhdeväkivaltaan liittyvistä asioista (N = 30). Haastattelut paljastivat, että

seurusteluväkivalta on nuorten keskuudessa tabu, josta ei puhuta. Nuorten on hyvin vaikea kertoa väkivallasta ja hakea apua. Uhrin sukupuoli vaikutti olennaisesti siihen, miten väkivalta nähtiin. Tytön poikaan kohdistamaa väkivaltaa ei koettu yhtä vakavaksi kuin päinvastaisessa tilanteessa. Haastattelujen perusteella näyttää siltä, että nuoret eivät kerro kokemastaan seurusteluväkivallasta koska he pyrkivät salaamaan sen ja siten suojelemaan kumppaniaan. Toisaalta he pyrkivät myös suojelemaan itseään kritiikiltä, jota asiasta puhuminen voisi ihmisissä herättää. Nuorten mielestä tärkein tapa ehkäistä seurusteluväkivaltaa on lisätä tietoa ja keskustelua aiheesta. He painottivat myös kavereiden ja perheen tuen tärkeyttä ja kritisoivat ennakkoluuloista suhtautumista ja uhrin leimaamista. Myös omien henkilökohtaisten rajojen parempi tiedostaminen ja arvostaminen on olennaista, jotta itseen kohdistetun väkivallan voi tuomita ja hakea tukea. (Schütt ym. 2008, 47–50, 74–75, 103–109.)

Yhteenveto: tutkimus muissa maissa

Ulkomaisten konfliktitutkimusten mukaan parisuhdeväkivallan uhreina ja tekijöinä on sekä miehiä että naisia. Väkivalta on useimmiten molemminpuolista ja kasautuu siten tietyille pariskunnille. Alalla ei ole kehittynyt yhtenäisiä tutkimuskäytäntöjä, ja tutkimustulosten vertailtavuus esimerkiksi väkivallan toistuvuuden ja aiheutuneiden vammojen osalta on siksi heikkoa.

Myös seurusteluväkivallan tutkimusala on suhteellisen hajautunut, eikä edes ilmiön yleisyydestä ei ole varmaa tietoa. Esimerkiksi seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten osuus vaihtelee yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa 9 ja 23 prosentin välillä. Sukupuolten välillä ei näytä olevan merkittävää eroa väkivallan uhrikokemusten yleisyydessä. Kaikkein vakavin väkivalta ja seksuaalinen väkivalta sen sijaan kohdistuvat tyttöihin. Rikkonainen perhetausta voi lisätä seurusteluväkivallalle altistumisen riskiä. Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten elämässä väkivalta yleensä näyttäisi olevan enemmän läsnä kuin muiden nuorten elämässä. Väkivaltaa koetaan kotona ja siihen turvaudutaan myös itse. Nuoret kokevat seurusteluväkivallan asiaksi, johon liittyy paljon tabuja. Siksi siitä on vaikea puhua ja hakea apua.

3.3 Tutkimusten keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot

Sekä Suomessa että ulkomailla parisuhdeväkivallan uhrikyselytutkimukset ovat keskittyneet kuvaamaan naisten kokemaa väkivaltaa. Väkivaltaa kokeneiden naisten prosenttiosuudet vaihtelevat

jonkin verran maiden välillä, mutta tärkein tulos on tutkimuksissa sama: naiset joutuvat väkivallan uhreiksi parisuhteissa ja kokevat vakavaakin miehen tekemää väkivaltaa.

Suomessa parisuhdeväkivallan määrällinen tutkimus nojaa edelleen sukupuolittuneesta näkökulmasta tehtyjen naisuhritutkimusten ja kansallisten uhritutkimusten tuloksiin. Ulkomailla on pyritty kehittämään parisuhdeväkivaltaa laajemmin kuvaavaa kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksen kehittämisen taustalla on tavoite saada tietoa koko ilmiön laajuudesta, mukaan lukien fyysisesti lievä ja myös naisten tekemä väkivalta. Molempien sukupuolten tekemää ja kokemaa parisuhdeväkivaltaa tarkastelevista konfliktitutkimuksista saadut tulokset poikkeavat merkittävästi sekä suomalaisten että ulkomaisten uhritutkimusten tuloksista. Tärkein konfliktitutkimuksista saatu tulos on, että sekä miehet että naiset ovat parisuhdeväkivallan uhreja ja tekijöitä, ja että väkivalta parisuhteessa on useimmiten molemminpuolista. Samansuuntaisia tuloksia on saatu Suomessa tehdyissä laadullisissa tutkimuksissa, joissa on haastateltu parisuhteissaan väkivaltaisesti käyttäytyneitä naisia (Flinck 2006; Lattu 2008; Weizmann-Henelius 2004). Laadullisten tutkimusten tulosten perusteella ei voida tehdä yleistyksiä. Tulokset viittaavat kuitenkin siihen, että mikäli Suomessa toteutettaisiin laaja konfliktitutkimus, sen antama kuva parisuhdeväkivallasta todennäköisesti poikkeaisi uhritutkimusten tuloksista.

Missä määrin ulkomaisten tutkimusten tulosten voidaan ajatella kuvaavan Suomen tilannetta? Maiden välillä on eroja suhtautumisessa väkivaltaan yleensä, naisten ja miesten asemassa ja rooleissa sekä perhemuodoissa. Parisuhdeväkivallan ilmenemiseen vaikuttavat monet yhteiskunta- ja yksilötason tekijät. (Archer 2006; Flinck 2006, 16, 19.) Tarvittaisiin suomalaista, molempien sukupuolten kokemaa ja tekemää väkivaltaa kartoittavaa tutkimusta, jotta ilmiöstä saataisiin Suomen osalta kattavampi kuva. Parisuhdeväkivallasta on tehty maiden välisiä vertailututkimuksiakin. John Archer (2006) tarkastelee parisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuutta 52 maassa. Hän jakaa maat kahteen ryhmään niissä vallitsevan sukupuolten välisen tasa-arvon määrän perusteella. Toiset edustavat korkean, toiset alhaisen tasa-arvon maita. Tutkimuksen mukaan naisten vahva asema sekä yksilökeskeinen yhteiskunta ovat yhteydessä pienempiin sukupuolieroihin parisuhdeväkivallassa. Mitä tasa-arvoisemmassa asemassa naiset ja miehet ovat, sitä vähemmän naiset kokevat parisuhdeväkivaltaa, ja miesten uhrikokemusten yleisyys kasvaa. Maissa, joissa naisilla on vähemmän yhteiskunnallista valtaa, naisten uhrikokemukset taas ovat suhteessa yleisempiä kuin miesten.

Archerin (2006) tulosten mukaan parisuhdeväkivallan sukupuolierojen pitäisi olla Suomessa suhteellisen pieniä. Naisilla on Suomessa paljon mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, suomalainen yhteiskunta on enemmän yksilö- kuin yhteisökeskeinen ja naisten asema on hyvä verrattuna Archerin (mt.) tutkimuksessa mukana olleisiin alhaisen tasa-arvon maihin². Kuitenkin Suomessa tapahtuvista henkirikostyypeistä toiseksi yleisin on miehen tekemä naiskumppanin surma (Salmi ym. 2009, 2). Henkirikosten takana voikin olla muita selittäviä syitä, joiden vuoksi niiden määrä on suuri Suomessa. Yksi mahdollinen syy on alkoholin läheinen yhteys suomalaisten henkirikoksiin. Ajanjaksolla 2003–2007 lähes 80 prosentissa naisiin kohdistuneista parisuhdetapoista jompikumpi osapuoli oli alkoholin vaikutuksen alaisena, 60 prosentissa molemmat. Alkoholilla on yhteys myös naisten tekemiin, mieheen kohdistuviin parisuhdesurmiin. Samalla ajanjaksolla naisten tekemistä parisuhdetapoista 83 prosentissa sekä uhri että tekijä olivat humalassa. Tekijöistä humalassa oli 88 prosenttia. (Salmi ym. 2009, 3.) Muun kuin henkirikoksiin johtaneen parisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuudesta Suomessa ei ole luotettavaa tietoa. Esimerkiksi fyysisesti lievän, niin sanotun arkipäivän parisuhdeväkivallan (Johnson 1995) osalta on mahdollista, että sukupuolten osuudet uhreina ja tekijöinä eivät poikkea paljon toisistaan. Siihen asti kunnes Suomessa tutkitaan luotettavin menetelmin sekä miesten että naisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta, ilmiön sukupuolittuneisuudesta voidaan esittää vain arvauksia.

Nuorten seurusteluväkivaltaa on kansainvälisesti tutkittu 1980-luvulta lähtien. Suomessa ensimmäinen, ja tätä tutkielmaa ennen ainoa, tutkimus julkaistiin 2009. Seurusteluväkivallan tutkimuksen myöhäinen käynnistyminen Suomessa voi johtua parisuhdeväkivallan tutkimusalaa hallinneesta sukupuolittuneesta näkökulmasta. Mikäli parisuhdeväkivalta-termin alla puhutaan vain miehen naiseen kohdistamasta, vakavaksi luokiteltavasta ja naisen kontrollointiin pyrkivästä väkivallasta, 15-vuotiaiden seurustelusuhteissa tapahtuva väkivalta jää tarkastelun ulkopuolelle. Nuorten seurusteluväkivalta ei silloin täytä parisuhdeväkivallalle annettuja kriteerejä. Sitä on mahdotonta nimetä ja käsitellä.

Suomessa tehdyssä nuorten seurusteluväkivallan tutkimuksessa havaittiin seurusteluväkivallan uhrikokemusten yhteys riskialttiiseen elämäntyyliin. Myös ulkomaisten tutkimusten tulokset puhuvat yhteyden olemassaolon puolesta. Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret sekä kokevat väkivaltaa että turvautuvat siihen itse muita nuoria todennäköisemmin. He myös esimerkiksi käyttävät usein enemmän päihteitä kuin muut. Tyttöjen ja poikien uhrikokemusten jakautumisessa

---

² Esimerkiksi Pakistan, Papua-Uusi-Guinea, Turkki, Egypti, Etelä-Korea (Archer 2006, 143).

Suomen nuorisoriikollisuuskyselyn tulos on kansainvälisesti poikkeava. Kyselyssä pojat ilmoittivat enemmän uhrikokemuksia kuin tytöt. Ulkomaisten seurusteluväkivallan tutkimusten tulokset osoittavat yleensä joko yhtä suuria uhriosuuksia tytöille ja pojille, tai sitten niiden mukaan tytöt kokevat useammin väkivaltaa kuin pojat.

3.4 Mitä kyselytutkimukset kuvaavat?

Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimuksessakin tulokset riippuvat hyvin paljon siitä, keneltä kysytään, mitä kysytään ja miten. Siksi ei riitä että keskitytään vain tuloksiin, on otettava huomioon, miten ne on tuotettu. (ks. Alkula ym. 1994, 299.) Tutkimuskehityksen vaikutuksen huomioiminen on erityisen tärkeää kvantitatiivisten tutkimusten kohdalla, koska väestötason kyselytutkimuksilla perustellaan usein ongelmien ratkaisemiseen tähtäviä toimenpiteitä. Olen edellä esittelemäni tutkimuksen yhteydessä pyrkinyt tuomaan esille tutkimustavan ja -aineiston vaikutuksen parisuhde- ja seurusteluväkivallasta tuotettuun tietoon. Tutkielman muissa osissa arvioin myös tässä tutkielmassa käytettyä aineistoa ja sitä, millaista tietoa sen avulla on mahdollista saada.

Hannele Törrönen (2009a, 28–29) kuvaa osuvasti parisuhdeväkivallasta käytyä keskustelua ”prosenttien sodaksi”. Kyselytutkimusten prosenttiluvut alkavat helposti elää omaa elämäänsä. Irrotettuna asiayhteydestään niitä voidaan käyttää tukemaan omaa näkemystä asioiden tilasta. Tilastoissa näkyy vain se, mitä tilastoidaan. Jos tilastoja esimerkiksi muodostetaan naisuhrikyselyjen pohjalta, miesten kokema väkivalta jää kokonaan tilastojen ulkopuolelle.

Parisuhteiden konflikteja koskevien kyselyiden perusteella on arveltu miesten ilmoittavan rikos- tai uhrikyselyissä vain hyvin pienen osan naisten heihin kohdistamasta parisuhdeväkivallasta. Fyysisesti heikomman naisen väkivalta koetaan harvoin uhkaavaksi tai rikolliseksi (Straus 1999, 25; Dutton & Nicholls 2005). Kyselyn otsikoiminen rikosuhrikyselyksi johdattelee vastaajaa ajattelemaan vain tekoja, jotka hän mieltää rikoksiksi tai jotka hän on kokenut uhkaavana. Myös fyysisesti lievää väkivaltaa on tällöin hankala tavoittaa kyselyllä (Straus 1999, 19; Niemi-Kiesiläinen 2004, 29; Piispa 2004a, 44). Toisaalta voidaan argumentoida, että tapaus ei ole parisuhdeväkivaltaa, ellei uhri koe tilannetta uhkaavana ja väkivaltaisena. Tällöin miehen naiseen kohdistama läimäisy, joka aiheuttaa naisessa pelkoa, on parisuhdeväkivaltaa. Jos nainen läimäisee miestä ja mies suhtautuu siihen naureskellen, tapaus ei sitä vastoin ole parisuhdeväkivaltaa, sillä mies ei koe tilannetta uhkaavana. Tämän määrittelyn kanssa liikutaan kuitenkin vaarallisilla vesillä.

Väkivallan kokemus on aina subjektiivinen, ja ulkopuolisen on mahdotonta sanoa, onko uhri kokenut tilanteen uhkaavaksi vai ei.

3.5 Tutkimuskysymykset

Tutkielmassa tarkastellaan nuorten kokemaa, tyttö- tai poikakaverin tekemää fyysistä väkivaltaa, väkivallalla uhkailua sekä seksuaalista väkivaltaa. Näitä kokemuksia kutsun tässä tutkielmassa seurusteluväkivallaksi. Seksuaalinen seurusteluväkivalta voi olla toisen koskemattomuuden loukkaamista joko pakottamalla hänet seksuaalisiin tekoihin suoraan fyysistä väkivaltaa käyttäen, tai painostamalla kanssakäymiseen sanallisesti. Psykkistä väkivaltaa ei tutkielman puitteissa käsitellä, vaikka esimerkiksi haukkuminen ja toisen mustamaalaaminen voivat olla vakavaa väkivaltaa, jolla on kauaskantoisia seurauksia (ks. Arias 1999, 145).

Tutkielmassa pyritään muodostamaan kuva yhdeksäsluokkalaisten nuorten seurusteluväkivallan pääpiirteistä. Lisäksi katson, tukeeko tämän tutkielman aineisto nuorisoriikollisuustutkimuksessa tehtyjä havaintoja. Onko nuoren sosiaalinen tausta yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen? Entä onko seurusteluväkivaltaa kokeneilla nuorilla myös muun tyyppisiä uhrikokemuksia?

Tutkielmassa haetaan vastausta seuraaviin kysymyksiin:

- Millaista nuorten seurusteluväkivaltaa on luonteeltaan? Millaisissa olosuhteissa se tapahtuu?
- Millainen on seurusteluväkivaltaa kokevien nuorten sosiaalinen tausta?
- Kasautuuko seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille myös muun tyyppistä väkivaltaa?

Sen lisäksi, että fyysinen tai psyykinen väkivalta voi aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta, seurustelusuhteessa koettu väkivalta voi johtaa ongelmiin myöhemmin elämässä. Väkivaltakokemus voi altistaa muille uhrikokemuksille ja riskialttiille parisuhteille (Close 2005; Finkelhor ym. 2007). Väkivallan psyykkisten ja pitkäaikaisten vaikutusten tutkimus on tärkeä alue, mutta käytettävissä olevan aineiston pohjalta niitä tai seurusteluväkivallan uhrikokemusten yhteyttä tulevaan parisuhdeväkivaltaan ei ole mahdollista tarkastella.

Jotta nuorten seurusteluväkivaltaa voidaan tutkia, täytyy ensin tarkastella sitä, millaisia väkivallan tapahtumakontekstina olevat suhteet ovat. Nuorten seurustelusuhteet ovat olennaisesti erilaisia kuin

aikuisten parisuhteet. Seuraavaksi pohdinkin nuorten seurustelun piirteitä tehdyn tutkimuksen pohjalta.

4 NUORTEN SEURUSTELUSUHTEET

”Seurustelu” ei ole käsitteenä yksiselitteinen eikä helppo määrittellä. Erityisesti nuorten kohdalla seurustelusuhteen määrittely on vaikeaa. Se, mikä yhdelle nuorelle on seurustelua, ei ole sitä välttämättä toiselle nuorelle. Ero ystävyys- ja seurustelusuhteen välillä voi myös olla häilyvä, niin että ystävydestä siirrytään seurusteluun ja päinvastoin. Tämän lisäksi ystävän kanssa voi olla kokeiluja, jotka kuitenkin erotetaan oikeasta seurustelusta. Nuorten seurustelua koskevissa tutkimuksissa on havaittu, että nuoret tekevät eroja erilaisten seurustelusuhteiden välille ja että nuorilla on erilaisia tapoja ymmärtää parisuhde. Ennen kaikkea kokeilut erotetaan oikeasta seurustelusta, mutta vakituista seurusteluakaan ei yleensä määrittellä vakavaksi. Seurustelusuhteet voivat olla lyhytkestoisia. Vakavaa tai pitkäaikaista seurustelua tärkeämpää saattaa olla kokemusten hankkiminen ja niiden merkitys nuoren sosiaaliselle asemalle ikätovereiden keskuudessa ja laajemminkin sosiaalisessa ympäristössä. (Pötsönen & Välimaa 1995, 8; Tolonen 2001, 214–219; Vuori 1988.)

Nuorten seurustelua koskevissa kyselytutkimuksissa, kuten tässä tutkielmassa, tuloksiin vaikuttavat nuorten erilaiset käsitykset seurustelusta. Nuori vastaa seurustelua koskeviin kysymyksiin oman näkemyksensä mukaan. Tämä ei vähennä tutkimustulosten luotettavuutta, mutta tuloksia tulkittaessa on muistettava, että ne kuvaavat nuoren omaa mielikuvaa esimerkiksi siitä, onko hänellä ollut seurustelusuhdetta vai ei. Nuoren näkemys voi olla hyvinkin poikkeava aikuisen näkemyksestä. Tämän tutkielman tulokset perustuvat jokaisen kyselyyn vastanneen nuoren omaan käsitykseen siitä, onko hänellä ollut tyttö- tai poikakaveria ja oliko häntä kohtaan väkivaltaisesti käyttäytynyt henkilö hänen tyttö- tai poikakaverinsa. Seurustelun sisältöä ei siis ole rajattu mitenkään, vaan mukana voi olla hyvin erityyppisiä seurustelusuhteita, niin seurustelun keston kuin osapuolten välisen vuorovaikutuksenkin osalta.

Tässä luvussa pohdin nuorten seurustelusuhteiden sisältöä, seurustelun merkitystä nuorelle sekä sosiaalisen taustan merkitystä seurustelusuhteiden muotoutumisessa. Tämän tarkastelun kautta seurusteluväkivaltakokemuksia voidaan suhteuttaa siihen, mitä vaikutuksia niillä voi olla sosiaalisiin suhteisiin ja nuoren elämänlaatuun.

4.1 Sosiaalinen ympäristö ja nuorten seurustelu

Nuoren sosiaalinen tausta vaikuttaa hänen seurustelusuhteisiinsa. Tämän havaitsi amerikkalainen sosiologi August Hollingshead. Hän tarkastelee nuorisotutkimuksen klassikoihin kuuluvassa teoksessaan *Elmtown's Youth* (Hollingshead 1949, toinen versio *Elmtown's Youth and Elmtown Revisited* 1975) etnografisen metodin avulla *high school* -ikäisten nuorten elämää. Hollingshead tarkastelee esimerkiksi treffejä ja seurustelua sekä seksuaalikäyttäytymistä. Tarkasteltuaan erilaisen sosiaalisen taustan omaavia nuoria Hollingshead tuli siihen tulokseen, että nuorten toiminta kaikilla elämäntilanteilla määräytyy heidän perheensä sosiaalisen aseman mukaan. Nuoret omaksuvat tietynlaiset toimintatavat, arvot ja normit siinä sosiaalisessa ympäristössä, jossa elävät. Tutkimuksen nuoret liikkuvat enimmäkseen samaan sosiaaliluokkaan kuuluvien nuorten kanssa ja myös seurustelukumppanit valittiin yleensä samasta sosiaaliluokasta olevista ikätovereista. Ystävät ottivat kantaa siihen, kenen kanssa nuori kävi treffeillä ja treffiseururan valinta vaikutti nuoren sosiaaliseen asemaan ja arvostukseen kaveripiirissään. Ylempissä sosiaaliluokissa myös vanhemmat puuttuivat siihen, kenen kanssa nuoren sopi käydä treffeillä. Sosiaalinen asema oli myös vahvasti yhteydessä vakituisen seurustelun ja jossain määrin myös sukupuolielämän aloittamisikään. Alemmista sosiaaliluokista lähtöisin olevat nuoret aloittivat vakituisen seurustelun ja sukupuolielämän keskimäärin nuorempana kuin ylempiin sosiaaliluokkiin kuuluvat. (Hollingshead 1975, 165–179.)

Hollingsheadin näkemys nuoren elämän ohjautumisesta on hyvin deterministinen. Hänen mukaansa sosiaalinen tausta määrää nuoren elämäntien ja hänen tekemänsä valinnat. Näkemys ei juuri jätä tilaa sosioekonomiselle liikkuvuudelle tai nuoren mahdollisuuksille ohjata elämäänsä omalla toiminnallaan. Vaikkei hyväksyisi käsitystä, että sosiaaliset rakenteet ovat nykyään niin jäykkiä kuin Hollingshead 1970-luvulla esitti, on järkevää ajatella että myös tämän päivän Suomessa nuoret eroavat sosiaaliselta taustaltaan toisistaan. Heillä on hyvinkin erilaiset lähtökohdat aikuisuuteen siirryttäessä. Sosiaalinen tausta vaikuttaa sekä nuoren ystäväpiiriin että myös hänen käsityksiinsä parisuhteista ja hänen seurustelua koskeviin valintoihinsa.

Myös Päivi Topon, Osmo Kontulan ja Jouni Meriläisen (1987) sekä Tarja Tolosen (2001) tutkimuksissa tulee ilmi ystäväpiirin vaikutus nuorten seurustelusuhteisiin. Nuorten seurustelusuhteet ovat usein muiden ikätovereiden tarkkailun kohteena, erityisesti jos pari on samalla koululuokalla (Topo ym. 1987, 23). Ystävät puuttuvat seurustelusuhteisiin ja sanovat oman

mielipiteensä, jos suhdetta ei hyväksytä. Toisten puuttuminen suhteeseen voi luoda sosiaalisia jännitteitä, ja joskus liikkeelle laitettut juorut voivat johtaa seurustelun päättymiseen. Jos ihastuksen kohde taas on muiden mielestä hyväksyttävä, he voivat helpottaa lähestymistä ja toimia aloitteentekijöinä toisen puolesta. Seurustelukumppanin valinta vaikuttaa nuoren sosiaaliseen asemaan ikätovereiden keskuudessa. Esimerkiksi tytön seurustelua ”koviksen” kanssa voidaan katsoa pahalla, koska sen ajatellaan lisäävän päihteiden käyttöä, mutta toisaalta sillä voi saada sosiaalista statusta. (Tolonen 2001, 219–222.)

4.2 Seurustelusuhteet ja väkivalta

Nuoriin kohdistuneissa haastattelututkimuksissa on todettu, että seurustelu on nuorille tärkeää sekä kokemusten hankkimisen että seurustelun antaman läheisyyden vuoksi. Nuoret korostavat seurustelussa luottamusta ja turvallisuutta, sekä myös hyvää seuraa ja seksuaalisuuden opettelua. (Näre 2005, 136–146; Pötsönen & Välimaa 1995, 9; Topo ym. 1987, 24.) Veikko Aalbergin ja Martti A. Siimeksen (2007, 85–86) mukaan varhaisissa seurustelusuhteissa rakennetaan kuvaa itsestä miehenä tai naisena, vahvistetaan minuutta ja haetaan toiselta palautetta siitä, millainen itse on. Seurusteluväkivallan vaikutus nuoren itsetuntoon voikin olla merkittävä, erityisesti jos nuori etsii väkivallalle altistumisen syytä itsestään.

Sari Näre käsittelee teoksessaan *Styylytän ja pettäen* luottamuksen merkitystä läheisille suhteille ja sen asemaa nyky-yhteiskunnassa. Näreeseen mukaan läheiset suhteet rakentuvat luottamukselle, mutta nykyinen kulttuurimme ei tue luottamuksen rakentumista. Näreeseen haastatteleminen nuorten seurustelusuhteita ja yleisestikin suhdetta toiseen sukupuoleen määrittää pikemmin riskeiltä suojautuminen ja tunteiden viileneminen. Romanttinen rakkauskäsitys on vähentynyt ja nuorten puhe on enemmän realismin diskurssia, jota luonnehtii luottamuksen puute, epävarmuus ja turvattomuus. Myös rakkaudella satuttaminen ja rakkauden sattuminen näyttää Näreeseen tutkimuksen mukaan viime vuosina lisääntyneen. (2005, 123–126.) Myös Tolosen tutkimuksessa tulee ilmi nuorten ironinen, epäilevä ja realistinen suhtautuminen seurustelun kestävyYTEEN. Nuoret ovat varuillaan, eikä itseä laiteta kokonaan peliin heti seurustelun alkaessa. (Tolonen 2001, 219.)

Varhaisista seurustelusuhteista saadut huonot kokemukset, kuten seurusteluväkivallan kokeminen, voivat vaikuttaa nuoren tuleviin ihmissuhteisiin ja elämänlaatuun. Jari-Erik Nurmi (1995, 263–271) on tutkinut ikään kuuluvista haasteista ja aikuistumiseen liittyvistä rooliiritymistä saatujen

onnistumisen tunteiden yhteyttä minäkuvan kehitykseen. Hänen mukaansa onnistuminen uusissa tilanteissa vahvistaa nuoren myönteistä minäkuvaa ja identiteettiä, epäonnistumiset taas voivat johtaa kielteiseen minäkuvaan ja huonoon itsetuntoon. Nurmi kuvaa nuoren elämäntulkua *myönteisten ja kielteisten kehien* avulla. Suurimmalla osalla nuorista nuoruuden kehitys on myönteistä ja nuori kokee onnistumisen tunteita, esimerkiksi ensimmäisissä seurustelukokeiluissaan. Osa nuorista ajautuu kuitenkin erilaisiin vaikeuksiin. Nurmen mukaan kielteinen kehä voi muodostua monella tavalla. Kielteinen kehä vahvistaa itse itseään ja lopulta siihen joutuneiden on vaikea tulkita enää edes onnistumisiaan itselleen myönteisessä valossa.

Tämän tutkielman kannalta relevantti osa Nurmen kehien teoriassa on toverisuhteisiin liittyvä kielteinen kehä. Nurmen mukaan kielteiset kokemukset sosiaalisissa suhteissa voivat johtaa suojaaviin toimintatapoihin sosiaalisissa tilanteissa, esimerkiksi sosiaaliseen vetäytymiseen. Tällainen toiminta taas luo yksinäisyyden tunnetta, heikentää entisestään itsetuntoa ja lisää ahdistusta sekä tovereiden kielteisiä asenteita nuorta kohtaan. Tämä taas on yhteydessä masennukseen, mikä lisää turvautumista suojaaviin toimintatapoihin, ja kielteinen kehä on syntynyt. (Nurmi 1995, 270.)

Nurmen mukaan kielteisiin kehityskulkuihin tulisi puuttua mahdollisimman aikaisin. Mikäli kielteinen kehä on jo syntynyt ja nuorelle on vakiintunut epämielikkäitä toimintatapoja, niiden muuttaminen voi olla vaikeampaa. Yksi mahdollisuus kehän katkaisemiseen on nuorelle tarjoutuvissa positiivisissa kokemuksissa. Nuorelle voidaan myös pyrkiä opettamaan keinoja toimia hankalissa tilanteissa tai auttaa nuorta muuttamaan tulkintaansa näistä tilanteista. (Nurmi 1995, 271.)

Nurmen myönteisten ja kielteisten kehien teoriassa on samanlaisia piirteitä kuin Hollingsheadin (1975) näkemyksessä siitä, miten sosiaalinen tausta ohjaa nuoren elämäntulkua ja valintoja. Mutta kun Hollingshead näkee nuorten elämäntulkun määräytyvän jo ennalta heidän vanhempinsa sosiaalisen aseman mukaan, Nurmen teoriassa ei käsitellä yhteiskunnan rakennetta ja yksilön asemaa siinä. Tosin nuorilla on sosiaalisesta taustastaan riippuen erilaiset lähtökohdat haasteiden kohtaamiseen. Kehien teorian mukaan jokaisella nuorella on kuitenkin taustastaan riippumatta mahdollisuus päästä myönteisen kehityksen kehään, mutta toisaalta myös vaara ajautua vaikeuksien kautta kielteiseen kehään. Siirtymät kehien välillä ovat kuitenkin aina mahdollisia, ja kielteisen kehänkin voi katkaista.

4.3 Seurusteluväkivallalle altistuminen ja väkivallan kokemisen seuraukset

Tämän tutkielman näkökulma sosiaalisen taustan vaikutuksesta seurusteluväkivallalle altistumiseen sekä koetun väkivallan vaikutuksista on synteesi Hollingsheadin (1975) sosiaalisen rakenteen teoriasta ja Nurmen (1995) myönteisten ja kielteisten kehien teoriasta. Hollingsheadin ajatuksia mukailten oletan, että seurusteluväkivalta on todennäköisempää tiettyjen nuorten kohdalla. Sosiaalisella ympäristöllä on vaikutusta seurustelukokeilujen aloittamisikään ja seurustelukumppanien valintaan. Ympäristöstä omaksutut parisuhdekäyttäytymisen mallit voivat myös siirtyä nuoren omiin suhteisiin. Väkiältä yleensä voi olla yleisempää toisten nuorten elämässä, tai väkiältä voi olla hyväksytympää heidän sosiaalisessa ympäristössään. Seurusteluväkivallan kannalta tämä voi tarkoittaa ensinnäkin sitä, että tietyistä sosiaalisista oloista lähtöisin olevat nuoret saattavat myös useammin valita seurustelukumppaninsa hieman aggressiivisempien nuorten joukosta, koska heitä kuuluu näiden nuorten toveripiiriin enemmän kuin muilla. Enemmän väkiältä arkipäivässään näkevät ja kokevat nuoret voivat myös sietää väkiältä omilla suhteissaan enemmän kuin muut nuoret.

Vaikka seurusteluväkivalta olisikin todennäköisempää tietyn sosiaalisen taustan omaaville nuorille, väkivallan ja sosiaalisen taustan välille ei voi piirtää yhtäläisyysmerkkiä. Kuka vain voi joutua kokemaan seurusteluväkivaltaa, eikä sosiaalisen taustan vaikutus ole samanlainen kaikkien kohdalla. Samanlaisen taustan omaavien nuorien elämänkulut voivat muotoutua hyvin erilaisiksi.

Seurusteluväkivallan kokeminen voi olla nuoren elämässä sellainen kielteinen kokemus, joka käynnistää Nurmen (1995) kuvaaman kielteisen kehän. Silloin kokemus voi aiheuttaa vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa ja myöhemmissä seurustelusuhteissa. Se voi jopa aiheuttaa riskikäyttäytymistä ja altistaa väkivallalle. Jos kokemus saa nuoren turvautuman suojaaviin toimintatapoihin läheisissä suhteissa, se todennäköisesti aiheuttaa ahdistuneisuutta ja yksinäisyyden kokemista. Toisaalta nuori on voinut jo aiemman elämäkokemuksensa pohjalta oppia turvautumaan suojaaviin toimintatapoihin sosiaalisissa tilanteissa. Silloin hänen mahdollisuutensa onnistuneeseen sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat huonontuneet, ja tämä voi johtaa vaikeuksiin kaveri- ja seurustelusuhteissa. Suojaavan strategian käyttöön on voinut opettaa esimerkiksi perheessä koettu tai nähty väkiältä. Pahimmillaan tällainen sosiaalisten suhteiden kielteinen kehä voi aiheuttaa sosiaalista eristäytymistä ja kenties erityyppisen väkivallan kasautumista samoille nuorille. (ks. esim. Close 2005; Finkelhor ym. 2007.)

Tutkielmassa tarkastelen seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten sosiaalisen taustan yhteyttä seurusteluväkivallan kokemiseen. Mikäli uhriksi joutuneet nuoret eroavat selvästi muista nuorista perhetaustaltaan, voidaan päätellä että sosiaalinen tausta on yhteydessä seurusteluväkivallalle altistumiseen. Tarkastelen myös riskikäyttäytymistä ja väkivallan kasaantumista, mutta – kuten edellä on esitetty – näiden kohdalla syy-seuraussuhteiden osalta voidaan esittää vain arvailuja. Nuoren riskikäyttäytyminen ja väkivaltainen ympäristö voivat joko lisätä seurusteluväkivallan todennäköisyyttä, tai sitten uhrikokemus voi aiheuttaa nuoressa riskikäyttäytymistä ja altistaa hänet myös muun tyyppisille uhrikokemuksille.

5 TUTKIMUSAINEISTO JA KÄYTETYT MITTARIT

Tutkielman empiirisenä aineistona toimii lomakekysely, jonka vastaukset kerättiin yhdeksäsluokkalaisilta nuorilta tammikuussa 2008. Kysely on otsikoitua *Nuorten turvallisuuskysely*. Se on alun perin laadittu lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia kartoittavaa tutkimusta (Ellonen ym. 2008) varten, jota kutsutaan tässä lapsiuhritutkimukseksi. Lapsiuhritutkimus on osa laajempaa lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkimusprojektia. Projekti on kokonaisuudessaan kolmivuotinen (2007–2010). Projektin rahoittaa Sisäasiainministeriön poliisiosasto ja se toteutetaan Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämisosastolla. Sain aineiston käyttöni opinnäytetyön tekemistä varten, sillä tein korkeakouluharjoitteluni Poliisiammattikorkeakoulussa kesällä 2009 ja perehdyin silloin kyseiseen tutkimusprojektiin.

Lapsiuhritutkimuksen tarkoituksena on tuottaa perustietoa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. Koska tutkimuksella pyritään tavoittamaan mahdollisimman kattavasti erityyppinen, lapsiin kohdistuva väkivalta, sitomatta kokemuksia kontekstiin tai tekijään, tutkimusta varten laadittu kyselylomake on varsin laaja. Kysymykset käsittelevät muun muassa vastaajan kokemia rikoksia, seksuaalista kanssakäymistä, Internetissä tapahtunutta häirintää ja nuoren kotiolosuhteita. (Ellonen ym. 2008.) Aineisto antaa mahdollisuuden tarkastella myös seurustelusuhteessa koettua väkivaltaa, vaikkei tämän tyyppistä väkivaltaa ole lapsiuhritutkimuksessa eritelty. Tutkielmassani käytän lapsiuhritutkimuksen aineistoa ja erittelen vastauksista yhdeksäsluokkalaisten seurustelusuhteissa kokeman väkivallan.

Tutkielmassa tarkastellaan seurusteluväkivallan mittareina toimivien kysymysten vastausjakaumia aineistossa. Tämä tehdään laskemalla jakaumien prosenttiosuuksia sekä erittelemällä vastauksia vastaajien taustatekijöiden (esim. sukupuoli, perhetausta) perusteella. Taustatekijöiden perusteella muodostettujen ryhmien vastauksissa ilmenevien erojen kohdalla testataan eron tilastollinen merkitsevyys. Testillä selvitetään, voidaanko eroa pitää niin suurena, että se on tilastollisesti merkittävä, ja millä varmuudella tuloksen voidaan ajatella vastaavan tilannetta perusjoukossa, kaikkien tämänikäisten nuorten joukossa.

Alun perin tarkoitus oli myös tutkia, mitkä taustatekijät nostavat riskiä altistua seurusteluväkivallalle. Tähän analyysiin olisi käytetty logistista regressioanalyysiä. Aineiston analyysin edetessä havaitsin kuitenkin, että seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten määrä on

aineistossa niin pieni, että regressioanalyysin tulokset olisivat saattaneet sisältää sattumanvaraisuutta. Tämän takia jätin taustatekijöiden riippumattoman yhteyden tarkastelun pois. Taustatekijöiden eroja tarkastellaan sen sijaan ristiintaulukoinnilla ja χ^2 -testauksella. Testi kertoo, eroavatko seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret taustatekijöiden osalta muista joskus seurustelleista nuorista niin paljon, että taustatekijöiden yhteyttä väkivallan kokemiseen voidaan pitää tilastollisesti merkittävänä ja tulos voidaan yleistää perusjoukkoon. Tällainen analyysi ei anna tietoa yksittäisten taustatekijöiden vaikutuksesta seurusteluväkivallan riskiin, eikä kausaalisuhteista. Luottamustasoksi on valittu 95 %, jolloin tilastollisesti merkitsevään tulokseen sisältyy 5 % virhemarginaali.

5.1 Otos ja kyselyn toteutus

Kyselyn otoksen muodosti Tilastokeskus syksyllä 2007 edellisvuoden luokkatietojen perusteella. Otokseen kuului sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisten, joille oli laadittu hieman erilaiset kyselylomakkeet. Tässä tutkielmassa käytän vain yhdeksäsluokkalaisten saatuja vastauksia. Yhdeksäsluokkalaisten otos laadittiin erikseen vastaamista edeltäneen kouluvuoden suomen- ja ruotsinkielisistä kahdeksäsluokkalaisten. Nämä kaksi otosta poimittiin ositetuina ryväsotantoina. Ositteet muodostettiin maantieteellisten alueiden ja koulujen koon perusteella. Tällä varmistettiin, että aineisto on edustava otos Manner-Suomen suomen- ja ruotsinkielisistä yhdeksäsluokkalaisten nuorista. Otoksen muodostamisesta on kerrottu tarkemmin lapsiuhritutkimuksen luvussa 2 (Ellonen & Kääriäinen 2008).

Alkuperäisen yhdeksäsluokkalaisten otoksen koko oli 184 koulua, 422 luokkaa ja 10 291 oppilasta. Kouluista 88 prosenttia lupautui mukaan kyselyyn, joten mahdollisuus vastaamiseen tarjottiin lopulta 161 koululle ja niiden 365 luokalle. Oppilaita luokilla on yhteensä 9 015. Lomakkeita saatiin takaisin 5 807. Lapsiuhritutkimusta tehtäessä aineiston käsittelyvaiheessa yhdeksäsluokkalaisten lomakkeista poistettiin 32. Ne olivat selvästi pilailuvastauksia (vastaukset olivat mahdottomia ja epä johdonmukaisia). Näin saatiin yhdeksäsluokkalaisten aineiston lopulliseksi kooksi 5 775 vastausta. (Ellonen & Kääriäinen 2008, 32–33.) Hyväksytyjen vastausten osuus alkuperäisestä otoksesta on 56 prosenttia. Aineistosta puolet on tyttöjen ja puolet poikien vastauksia. Otoksen ja aineisto koko on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6 Lasten ja nuorten väkivaltatutkimuksen otoksen ja aineiston koko yhdeksäsluokkalaisten osalta.

	Kouluja	Luokkia	Oppilaita	%
Alkuperäinen otos	184	422	10 291	100
Osallistuneet koulut	161	365	9 015	88
Hyväksytyt vastaukset			5 775	56

Keruvaiheen kato on suhteellisen suuri. Tutkimukseen osallistuneilta saatiin takaisin 64 prosenttia lomakkeista. Tätä ei kuitenkaan voida suoraan ajatella vastausprosenttina, koska osa tutkimukseen lupautuneista kouluista ei järjestänytkään vastaamismahdollisuutta, mistä johtuen aineistossa on myös koulutason katoa. Koulutason kadon suuruutta ei pystytä laskemaan tarkkaan, koska aineiston tallennusvaiheessa menetettiin koulujen tunnistetiedot. Todennäköisesti osa kadosta selittyy myös vastausaktiivisuudella. Kyselylomake on suhteellisen pitkä, joten mahdollisesti osa nuorista ei ole jaksanut vastata kyselyä loppuun asti. Kysely toteutettiin Internet-pohjaisena kyselynä, eivätkä keskeneräiset vastaukset tallentuneet aineistoon. Vastaajan tuli täyttää kysely loppuun asti ja lähettää vastaus viimeisellä sivulla olevasta painikkeesta. On myös mahdollista, että vastaamatta jättäminen on johtunut aiheen arkaluontoisuudesta. Kato on kuitenkin taustamuuttujien suhteen satunnaista, eikä viitteitä ole siitä, että jotkut tietyt ryhmät olisivat jättäneet vastaamatta. (Ellonen & Kääriäinen 2008, 32–34.)

Vaikka varsinaista kadon analyysiä ei ole mahdollista tehdä tunnistetietojen puuttumisen vuoksi, aineiston tunnuslukujen perusteella voidaan päätellä, ettei kato ole systemaattisesti painottunut tiettyihin nuoriin. Aineisto vastaa keskeisimmiltä tunnusluvuiltaan, kuten sukupuolijakaumaltaan, perhetaustajakaumaltaan ja vanhempien koulutustaustajakaumaltaan muita nuorisokyselyitä (ks. Ellonen ym. 2008, liitetaulukko 1), joiden aineistot ovat edustavia suomalaisten nuorten suhteen. Osallistumisesta kieltäytyneet koulut olivat ympäri Suomea, eikä yksilötasolla havaittu joukkokieltäytymisiä tietyllä alueella. (Ellonen & Kääriäinen 2008, 36.) Aineistoa voidaan pitää edustavana otoksena yhdeksäsluokkalaisista nuorista ja sen käyttöä siten hyvin perusteltuna. Vastausprosentti (64) on sama kuin vuoden 2005 Naisuhritutkimuksessa (Heiskanen & Piispa 2006). Aineiston suuri koko avaa lisäksi monia sellaisia tarkastelumahdollisuuksia, jotka puuttuvat pieniä aineistoja käytettäessä.

Kyselyaineisto soveltuu hyvin perustiedon tuottamiseen seurusteluväkivallasta. Vähän tutkittujen ilmiöiden kohdalla ensin on hahmotettava ilmiön yleisyys ja sen olennaisimmat piirteet. Laajaan otokseen perustuvat kyselytutkimukset ovat tähän soveltuva menetelmä (Eskola 1967, 132–133).

Tämän lisäksi koulussa toteutetulla kyselyllä tavoitetaan suhteellisen kattavasti koko ikäluokka. Peruskoulun yhdeksäs luokka onkin viimeinen mahdollisuus toteuttaa tällainen kyselytutkimus.

Kysely toteutettiin tammikuussa 2008 Internet-pohjaisena kyselynä, johon oppilaat vastasivat oppitunnin aikana. Jokaisesta koulusta oli nimetty yhteysopettaja, jota ohjeistettiin tutkimustunnin kulusta. Aikaa vastaamiselle kehoitettiin varaamaan yksi oppitunti ja sitä seuraava välitunti. Kyselyyn menttiin tutkimushankkeen ympärille rakennettujen Internet-sivujen kautta. Näillä sivuilla oli vastausohjeita ja yhteystietoja paikoista, joihin voi ottaa yhteyttä, jos haluaa keskustella omista väkivaltakokemuksista tai väkivallasta ylipäänsä. Kyselyyn vastaamisen jälkeen oppilaille myös jaettiin esitteet Mannerheimin lastensuojeluliiton nuorten palveluista. Vanhempia informoitiin jälkikäteen oppilaille jaetulla tiedotteella. Kyselyn toteuttamista on kuvattu tarkemmin lapsiuhritutkimuksen luvussa 2 (Ellonen & Kääriäinen 2008, ks. myös Ellonen & Pösö 2010).

5.2 Seurusteluväkivallan mittarit ja taustamuuttajat

Tässä tutkielmassa haetaan vastausta siihen, millaisena ilmiönä seurusteluväkivalta näyttäytyy nuorten kokemana. Tarkoitus on tuottaa perustietoa seurusteluväkivallan luonteesta ja sen tapahtumakontekstista. Tutkielmassa tarkastellaan myös sosiaalisen taustan mahdollista yhteyttä seurusteluväkivallan uhrikokemuksiin, sekä valotetaan lisäksi sitä, missä määrin seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille kasautuu muun tyyppisiä väkivaltakokemuksia. Tutkielmassa tarkastellaan erikseen seksuaalisen ja muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan piirteitä.

Nuorten turvallisuuskyselyssä ei kysytty erikseen suoraan seurustelukumppanin tekemästä väkivallasta. Seurusteluväkivallan mittarin muodostin ottamalla kyselylomakkeesta analyysiin mukaan useita eri kysymyksiä. Nämä kysymykset koskevat erilaisia väkivaltaisista tekoja. Seurusteluväkivallan kokemukset sain aineistosta esille poimimalla kunkin kysymyksen vastauksista tyttö- tai poikakaverin taholta koetut teot. Tästä johtuen tutkielmassa käytetyt kysymykset ovat eri puolilta lomaketta. Seuraavaksi kuvailen kyselylomakkeen rakennetta ja sitä, missä lomakkeen osissa tutkielmassa käytetyt kysymykset sijaitsevat.

Kyselylomake muodostuu kokonaisuudessaan 9 moduulista. Kukin moduuli sisältää kysymyksiä tietystä aihepiiristä ja jokaisen moduulin alussa on tähän aiheeseen lyhyt johdantoteksti. Muuta kuin

seksuaalista seurusteluväkivaltaa kuvaavat kysymykset ovat lomakkeen toisesta ja kolmannesta moduulista. Toisessa moduulissa on kysytty yleisesti väkivaltakokemuksista sitomatta niitä tekijään tai paikkaan. Kolmannessa moduulissa on kysytty samantyyllisiä kysymyksiä, mutta tekijän ikä on rajattu. Kolmannen moduulin johdannossa tähdennetään että kysymyksillä tarkoitetaan vain saman ikäisten nuorten taholta koettuja väkivaltaisia tekoja. Ikätovereiden tekemän väkivallan kysyminen erikseen on tarpeellista jos halutaan saada mahdollisimman hyvä yleiskuva nuorten väkivaltakokemuksista. Sisaruksen, ystävän, tai muun ikätoverin tekemää väkivaltaa ei välttämättä ilmoiteta yleisesti väkivaltakokemuksia koskevassa kysymyksessä (ks. Kääriäinen 2008). Ikätoverin tekemää väkivaltaa koskevat kysymykset tarkentavat usein kuvaa nuorten kokemasta väkivallasta.

Toisen ja kolmannen moduulin rakenne on samanlainen. Molemmat koostuvat pääkysymyksistä ja tarkentavista kysymyksistä. Pääkysymykset ovat niin sanottuja porttikysymyksiä. Mikäli vastaajalla oli pääkysymystä vastaavia kokemuksia, häntä pyydettiin vastaamaan tarkentaviin kysymyksiin. Jos vastaajalla ei ollut kokemuksia pääkysymyksessä määritellystä väkivallasta, hän siirtyi automaattisesti kyselylomakkeen seuraavaan kohtaan.

Seksuaalista seurusteluväkivaltaa kuvaavat kysymykset ovat lomakkeen kuudennesta moduulista. Moduulissa kysytään kokemuksia seksuaalisesta kanssakäymisestä. Moduulissa on ensin kysymyksiä, jotka koskevat aikuisen tai vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön kanssa koettuja tapauksia. Tämän jälkeen kysytään ikätoverin kanssa koettua kanssakäymistä. Seksuaalisen seurusteluväkivallan mittariin ottamani kysymykset ovat ikätovereiden kanssa koettujen seksuaalisten tekojen kokonaisuudesta. Kokemuksia ei ole sidottu tekijään tai paikkaan. Seurusteluväkivaltaa kuvaavat vastaukset sain poimimalla vastauksista ne, joissa toinen osapuoli oli tyttö- tai poikakaveri ja joissa vastaaja oli pakotettu tai painostettu kanssakäymiseen. Moduulin rakenne on samanlainen kuin toisessa ja kolmannessa moduulissa. Se sisältää pääkysymyksiä ja niiden vastauksia tarkentavia kysymyksiä. Jos vastaajalla oli kokemusta pääkysymyksessä määritellystä seksuaalisesta kanssakäymisestä, häntä pyydettiin vastaamaan tarkentaviin kysymyksiin.

Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarit

Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarin muodostavat kysymykset ovat nuorten turvallisuuskyselyn toisesta ja kolmannesta moduulista. Toisessa moduulissa kysytään väkivallasta ja rikosten uhriksi joutumisesta. Tekoja ei ole sidottu paikkaan tai tekijään. Vastaaja johdatetaan

aihealueeseen seuraavasti: *Seuraavat kysymykset käsittelevät rikoksia ja väkivaltaisia tekoja, joiden kohteeksi nuoret voivat joskus joutua. Vastaa kysymyksiin valitsemalla sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi sille merkitylle viivalle.*

Otin muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittariin mukaan kolme moduulissa olevaa kysymyskokonaisuutta. Jokaiseen kokonaisuuteen kuuluu pääkysymys, jota seuraa väkivaltaista kokemusta tarkentavia kysymyksiä. Pääkysymyksessä vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, onko hän joutunut kysytynlaisen väkivaltaisen teon uhriksi vastaamista edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemuksia kuvaavat pääkysymykset on esitelty taulukossa 7. Analyysiin mukaan ottamani kysymyskokonaisuudet koskevat lyömisen, kimppuun käymisen yrityksen ja väkivallalla uhkaamisen kokemuksia.

Taulukko 7 Kysymykset, joilla muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemista kysyttiin.

Muun kuin seksuaalisen väkivallan laatu	Kysymys
Fyysinen väkivalta	<i>Onko kukaan lyönyt sinua tai käynyt kimppuusi viimeisten 12 kuukauden aikana?</i>
Kimppuun käymisen yritys	<i>Onko kukaan viimeisten 12 kuukauden aikana aikonut tai alkanut hyökätä sinua kohden mutta jostain syystä ei kuitenkaan tehnyt sitä? Esimerkiksi joku auttoi sinua tai pääsit karkuun.</i>
Väkivallalla uhkaaminen	<i>Edellä mahdollisesti mainitsemiesi tekojen lisäksi, onko kukaan pelkästään uhannut lyövänsä sinua tai käyvänsä kimppuusi viimeisten 12 kuukauden aikana?</i>

Tarkensin kuvaa muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan yleisyydestä ja otin mittariin mukaan kysymyskokonaisuuksia, jotka ovat lomakkeen kolmannessa moduulissa. Moduulissa kysytään saman ikäisten nuorten taholta koettuja väkivaltaisia tekoja. Ikätovereiden välistä väkivaltaa koskeviin kysymyksiin on kyselylomakkeessa oma johdanto: *Edellä on kysytty yleisesti väkivallanteoista. Myös sisarusten ja muiden ikätovereiden välillä voi tapahtua erilaisia väkivallantekoja. Seuraavat kysymykset koskevat VAIN sisarusten ja muiden lasten tai nuorten keskinäisiä väkivallatapauksia. Näillä tapauksilla emme kuitenkaan tarkoita tilanteita, jossa kaverukset nujakoivat leikillään toistensa kanssa.*

Kuten yleisesti kaikkia väkivaltakokemuksia, myös ikätovereiden välistä väkivaltaa selvitettiin kysymyskokonaisuuksilla. Nämä kokonaisuudet muodostuvat pääkysymyksestä sekä tarkentavista kysymyksistä. Otin seurusteluväkivallan mittariin mukaan kaksi tällaista kysymyskokonaisuutta ikätoverin taholta koettua väkivaltaa koskevasta moduulista. Kysymyskokonaisuuksien pääkysymykset on esitelty taulukossa 8. Näissä kysymyskokonaisuuksissa selvitetään ikätoverin tekemän lyömisen ja fyysisen kiusaamisen kokemuksia. Pääkysymyksessä vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, onko hän joutunut kysytynlaisen väkivaltaisen teon uhriksi vastaamista edeltäneiden

12 kuukauden aikana. Ikätoverin taholta koettua väkivaltaa kuvaavista vastauksista otin analyysiin mukaan ne vastaukset, joiden kuvaamaa seurusteluväkivallan tapausta ei ollut ilmoitettu aiemmissa, yleisesti väkivaltakokemuksia koskevissa kysymyksissä.

Taulukko 8 Ikätoverin tekemää väkivaltaa koskevat kysymykset, joilla muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemista kysyttiin.

Muun kuin seksuaalisen väkivallan laatu	Kysymys
Ikätoverin tekemä fyysinen väkivalta	<i>Onko siskosi, veljesi tai joku ikätoverisi lyönyt sinua tai käynyt kimppuusi viimeisten 12 kuukauden aikana?</i>
Ikätoverin tekemä fyysinen kiusaaminen	<i>Edellä mainittujen tekojen lisäksi, onko sisaruksesi tai joku ikätoverisi kiusannut sinua 12 kuukauden aikana ajamalla sinua takaa, tarttumalla hiuksiisi tai vaatteisiisi tai pakottamalla sinut tekemään jotain, mitä et haluaisi tehdä?</i>

Sekä yleisesti väkivaltakokemuksia koskeviin kysymyskokonaisuuksiin että ikätoverin tekemää väkivaltaa koskeviin kokonaisuuksiin kuuluu pääkysymys ja tarkentavia kysymyksiä. Olen edellä esitellyt muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittariin ottamani viisi pääkysymystä. Tarkentavat kysymykset aukesivat kyselyyn vain, jos vastaaja ilmoitti kokeneensa pääkysymyksessä määritellyn väkivaltaisen teon. Tarkentavien kysymysten kohdalla vastaajaa kehoitettiin miettimään viimeistä kertaa, jolloin häneen kohdistettiin kuvanunlaista väkivaltaa. Kysymyksiin ohjeistettiin vastaamaan tuon viimeisimmän kokemuksen perusteella.

Tarkentavissa kysymyksissä kysyttiin teon tekijää ja tekijään ja tapahtumapaikkaan liittyviä piirteitä. Nämä kysymykset olivat samat kaikille viidelle muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarin pääkysymyksille. Näiden lisäksi lyömistä tai kimppuun käymistä ja ikätoverin tekemää lyömistä tai kimppuun käymistä koskeviin pääkysymyksiin kuului myös kysymyksiä, joissa pyydettiin tarkentamaan, mitä tekoja väkivaltakokemus sisälsi (esimerkiksi ravistelu ja potkiminen) ja kertomaan, aiheutuiko vastaajalle vammoja väkivallan seurauksena. Vammoja kysyttiin myös ikätoverin tekemää fyysistä kiusaamista tarkentavissa kysymyksissä. Kaikki muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemuksia tarkentavat kysymykset on esitetty taulukossa 9.

Muuta kuin seksuaalista seurusteluväkivaltaa kuvaavat ne vastaukset, joissa entinen tai nykyinen tyttö- tai poikaystävä on kohdistanut vastaajaan vähintään yhtä edellä esitellyistä väkivaltatyypeistä. Väkivaltaisia kokemuksia kysyttiin vastaamista edeltäneiden 12 kuukauden ajalta. Tekijää kysyttiin tarkentavissa kysymyksissä. Tekoa tarkentavat kysymykset koskevat viimeisintä kertaa, kun vastaajaan kohdistettiin väkivaltaa. Jos vastaaja on siis kokenut samanlaista väkivaltaa ensin seurustelukumppanin ja sen jälkeen jonkun muun tekemänä, seurusteluväkivalta ei tule esille

aineistossa. Tämän vuoksi voi olla, että erityisesti paljon väkivaltaa kokevien nuorten seurusteluväkivallan kokemukset ovat rajautuneet kyselyn ulkopuolelle.

Taulukko 9 Kysymykset, joilla muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemusta tarkennettiin.

Mieti viimeisintä kertaa, kun. . .

Jos tekijöitä oli vain yksi, kuka hän oli? Jos tekijöitä oli useampi, kuka oli päätekijä?

Väkivallan piirteet:

Mikä oli tekijän sukupuoli?

Minkä ikäinen tekijä oli?

Oliko tekijä teon hetkellä alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisena?

Olitko sinä teon hetkellä alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisena?

Missä tämä tapahtui?

Oletko kertonut tästä jollekin? Voit tarvittaessa valita useampia vaihtoehtoja.

Teot, joista väkivaltakokemus koostuu:

Millaista väkivaltaa sinuun kohdistui? Voit tarvittaessa valita useamman vaihtoehdon.

Käyttikö tekijä jotain asetta, joka voi satuttaa (esim. keppiä, kiveä, puukkoa tms.)?

Loukkasitko itseäsi, saitko ruumiillisia vammoja?

Miten loukkasit itsesi? Voit tarvittaessa valita useamman vaihtoehdon.

Menitkö sairaalaan tai lääkärille tarkistuttamaan loukkaamaasi kohtaa?

Seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarit

Seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarin muodostavat kysymykset ovat kyselyssä ikätoverin kanssa koettuja seksuaalisia tekoja käsittelevien kysymysten joukossa. Kyselylomakkeessa vastaaja johdatettiin aihealueeseen seuraavasti: *Seuraavaksi kysymme seksuaalisia kokemuksiasi ikätovereittesi kanssa. Ikätoverilla tarkoitetaan henkilöä, joka on lähempänä sinun ikääsi ja enintään 4 vuotta sinua vanhempi.*

Ikätovereidensa kanssa koettuja seksuaalisia kokemuksia kysyttiin lomakkeessa kolmella kysymyskokonaisuudella. Kysymyskokonaisuudet koskevat erityyppisiä seksuaalisen kanssakäymisen kokemuksia. Kukin kokonaisuus muodostuu pääkysymyksestä ja tarkentavista kysymyksistä. Otin kaikki kolme kysymyskokonaisuutta mukaan seksuaalisen seurusteluväkivallan mittariin. Kokonaisuuksissa kysytyt seksuaalisen kanssakäymisen tyypit ovat kanssakäyminen ilman kosketusta, seksuaalinen koskettaminen ja yhdyntä tai sen yritys. Pääkysymyksessä vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, onko hän koskaan kokenut kysytynlaista seksuaalista kanssakäymistä:

Oletko koskaan kokenut ikätoverisi kanssa sellaista seksuaalista kanssakäymistä, johon ei liittynyt varsinaista fyysistä kosketusta? Kuten esimerkiksi sinua on kannustettu seksuaaliseen kanssakäymiseen, kannustettu paljastamaan itsesi, joku on paljastanut itsensä sinulle tai muuta.

Oletko koskaan kokenut seksuaalista koskettamista ikätoverisi kanssa? Esimerkiksi joku ikätoverisi on koskettanut sinua seksuaalisesti vaatteiden päältä tai alta, sinä olet koskettanut jotain ikätoveriasi jollain seksuaalisella tavalla, tai joku on yrittänyt ottaa vaatteesi pois aikomuksenaan harrastaa kanssasi seksiä.

Oletko koskaan ollut, tai onko kukaan ikätovereistasi yrittänyt olla kanssasi sukupuoliyhteydessä tai harrastaa kanssasi anaali- tai suuseksiä?

Kuten muita kuin seksuaalisia väkivaltakokemuksia koskevien kysymysten kohdalla, myös seksuaalisia kokemuksia koskevissa kysymyskokonaisuuksissa ensimmäinen kysymys oli niin sanottu porttikysymys. Ensimmäistä kysymystä seurasi tarkentavia kysymyksiä, mikäli vastaaja ilmoitti kokeneensa pääkysymystä vastaavaa seksuaalista kanssakäymistä. Mutta toisin kuin muiden kuin seksuaalisten väkivaltakokemusten kohdalla, nyt tarkentavien kysymysten kohdalla kehoitettiin miettimään ensimmäistä kertaa, jolloin vastaajalla oli kuvatonlainen seksuaalinen kokemus. Tarkentaviin kysymyksiin ohjeistettiin vastaamaan tuon ensimmäisen kokemuksen perusteella.

Tarkentavissa kysymyksissä kysyttiin kuka toinen osapuoli oli, sekä pakottiko toinen osapuoli vastaajan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Pakottamista koskeva kysymys oli jälleen porttikysymys. Jos tapaukseen liittyi pakottamista tai uhkailua, vastaajaa pyydettiin kuvailemaan tarkemmin, millaisia pakottamisen keinoja tekijä käytti. Tekijään ja tapahtumapaikkaan liittyvät tarkentavat kysymykset olivat lähes kokonaan samat kuin muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarin muodostavien kysymyskokonaisuuksien kohdalla. Seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemusta tarkentavat kysymykset on esitetty taulukossa 10.

Seksuaalista seurusteluväkivaltaa kuvaavat ne vastaukset, joissa entinen tai nykyinen tyttö- tai poikaystävä on pakottanut vastaajaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Seksuaalisen kokemuksen tapahtuma-ajankohtaa ei ole pääkysymyksessä määritelty. Tarkentavat kysymykset koskevat kuitenkin vain ensimmäistä seksuaalista kokemusta. Seksuaalisen väkivallanteon on siis täytynyt olla ensimmäinen kokemus, mikä vastaajalla on tietyn tyyppisestä seksuaalisesta kanssakäymisestä. Jos vastaajalle on kertynyt useampi kokemus pääkysymyksen seksuaalisesta kanssakäymisestä, ja esimerkiksi kolmannella kerralla toinen osapuoli oli seurustelukumppani joka pakotti hänet mukaan, seurusteluväkivallan kokemus ei tule esille aineistossa.

Taulukko 10 Kysymykset, joilla seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemusta tarkennettiin.

Mieti ensimmäistä kertaa, kun olet kokenut. . .

Kuka toinen osapuoli oli?

Pakottiko, uhkailiko tai kiristikö toinen saadakseen sinut mukaan?

Teot, joista väkivaltakokemus koostuu:

Mitä pakottamisen, painostamisen tai ylipuhumisen keinoja henkilö käytti ensimmäisellä kertaa, kun tämä tapahtui?
Voit tarvittaessa valita useamman vaihtoehdon.

Seksuaalisen kokemuksen piirteet:

Oliko toinen osapuoli poika / mies vai tyttö / nainen?

Kuinka vanha olit, kun tämä tapahtui ensimmäisen kerran?

Kuinka vanha toinen osapuoli oli?

Olitko sinä alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisena tapauksen sattuessa?

Oliko toinen osapuoli alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisena tapauksen sattuessa?

Missä tämä tapahtui?

Oletko kertonut tapauksesta kenellekään? Voit tarvittaessa valita useamman vaihtoehdon.

Mittareiden arviointia

Kuten luvussa olen luvussa 3.4 esittänyt, kyselytutkimuksessa tutkimuksen kehys, lomakkeen rakenne ja se, miten kysely esitellään vastaajille, vaikuttavat saataviin tuloksiin (Eskola 1967, 167–168; Törrönen 2009a; Straus 1999). Tutkielmassa käyttämäni seurusteluväkivallan kokemuksia kuvaavat kysymyskokonaisuudet muodostuvat pääkysymyksestä ja tarkentavista kysymyksistä. Pääkysymys toimi niin sanottuna porttikysymyksenä tarkentaviin kysymyksiin. Mikäli nuori vastasi, ettei hänellä ole kokemusta pääkysymyksen määrittelemästä väkivallasta, hän ei nähnyt lainkaan tarkentavia kysymyksiä. Muuta kuin seksuaalista väkivaltaa koskevissa kysymyskokonaisuuksissa pääkysymyksen sanamuoto voi johdattaa ajattelemaan suhteellisen vakavaksi luokiteltavaa väkivaltaa. Jos seurustelukumppani on tarttunut kiinni tai ravistellut, vastaaja ei välttämättä koe tapausta pääkysymystä vastaavaksi kokemukseksi *lyömisestä tai kimppuun käymisestä*. Tekoa tarkentavan kysymyksen vaihtoehdoissa on myös lievempiä tekoja, mutta vastaaja ei nähnyt niitä jos hän vastasi pääkysymykseen kielteisesti. Kysymysten muoto on voinut jossain määrin vaikeuttaa lievän seurusteluväkivallan tavoittamista.

Lomakkeen rakenteen lisäksi tutkimuksen kehys vaikuttaa saataviin tuloksiin. Kehys ohjaa vastaajan ajattelua vastaamistilanteessa. Kysytty asia voidaan nähdä eri näkökulmista. Erving Goffman on analysoinut kehysten vaikutusta kokemuksen rakentumiseen ja tilanteenmäärittelyyn teoksessaan *Frame Analysis*. Goffmanin mukaan sama tapahtuma saa eri merkityksen sen mukaan, mihin kehykseen se sijoitetaan. (Goffman 1974; ks. myös Peräkylä 1990, liite 1.) Mistä tilanteesta

oli kyse? Oliko seurustelukumppanin tekemä läimäisy seurustelun normaaliin riitatilanteeseen kuuluva teko vai oliko se väkivaltarikos?

Tässä tutkielmassa käytetty kysely on otsikoitu *Nuorten turvallisuuskyselyksi*. Tämä kehys on saattanut vaikuttaa nuorten vastauksiin. Jos nuori ei koe tyttö- tai poikakaverin tekemän läimäisyn kuuluvan turvallisuusuhkien kehykseen, hän ei ilmoita seurusteluväkivallasta turvallisuuskyselyssä. Tällöin on mahdollista, että lievää ja seurustelukumppanin tekemää väkivaltaa on rajautunut pois vastauksista. Lisäksi useat seurusteluväkivallan mittarin muodostavista kysymyksistä ovat kyselylomakkeessa rikoksia ja väkivaltaisia tekoja käsittelevien kysymysten joukossa, mikä vahvistaa turvallisuusnäkökulmaa väkivaltakokemuksiin ja voi johdattaa ajattelemaan yksinomaan rikollisiksi koettuja tekoja. Esimerkiksi lyömistä ja kimppuun käymistä koskeva kysymys seuraa kyselyssä ryöstön ja varkauden uhriksi joutumista koskevia kysymyksiä. Tyttö- tai poikakaverin tekemää lievää väkivaltaa ei välttämättä koeta rikokseksi tai turvallisuusriskiksi, jolloin näitä tekoja ei ilmoiteta kyselyssä. Jotta tutkielma tavoittaisi mahdollisimman hyvin myös lieviksi luokiteltavat seurusteluväkivallan teot ja sellaiset teot, joita vastaaja ei itse miellä rikoksiksi, otin seurusteluväkivallan uhrikokemuksia kuvaavaan mittariin mukaan myös kysymyksiä sisarusten ja ikätovereiden taholta koetun väkivallan kysymysjoukosta. Aineiston analyysissä katson, onko ikätovereiden välisen väkivallan tai kiusaamisen kohdalla ilmoitettu sellaisia seurusteluväkivallan kokemuksia, jotka eivät tulleet muiden väkivaltakysymysten kohdalla ilmi.

Tämän tutkielman pohjana olevan *Nuorten turvallisuuskyselyn* ja seurusteluväkivaltaa koskevia kysymyksiä sisältäneen nuorisorikollisuuskyselyn (Salmi ym. 2009) kysymykset on esitelty vastaajille eri tavalla. Niiden kehykset poikkeavat toisistaan. Nuorisorikollisuuskysely oli otsikoitu *Nuorisotutkimukseksi*. Otsikko viittaa siihen, että kysely koskee nuorten elämää yleensä, ei vain koettuja rikoksia tai turvallisuutta. Lisäksi seurusteluväkivallan mittarina toimineet kysymykset oli sijoitettu otsikon *seurustelu* alle, erilleen muista, väkivaltaa ja rikoksia koskevista kysymyksistä. Vastaajalta kysyttiin ensin, onko hänen seurustelukumppaninsa ollut mustasukkainen tai nimitellyt häntä, ja sen jälkeen, onko seurustelukumppani estänyt vastaajaa liikkumasta tai läimäissyt. Kehystys on tällöin johdattanut nuoren ajattelemaan seurustelusuhteen tilanteita ja seurustelukumppanin ominaisuuksia. Parisuhdeväkivallan tutkimuksissa on huomattu, että kyselyn kehystäminen yleisesti parisuhdetta koskevaksi antaa enemmän erityisesti lievää ja miesten kokemaa väkivaltaa kuvaavia vastauksia (esim. Straus 1999).

Rikosoikeudellinen tutkimuskehys ja pääkysymys, joka johdattaa ajattelemaan vakavaa väkivaltaa, voivat vaikuttaa uhrien sukupuolijakaumasta saatavaan kuvaan. Tytöt saattavat fyysisesti heikompina kokea heihin kohdistuneen väkivallan vakavampana kuin pojat ja kokea sen ilmoittamisen aiheelliseksi turvallisuutta, rikoksia ja vakavaa väkivaltaa koskevissa kysymyksissä. Jos poika ei koe tytön häneen kohdistamaa väkivaltaa turvallisuuttaan uhkaavaksi, voi olla että hän ei ilmoita siitä kyselyssä, jonka otsikko on *Nuorten turvallisuuskysely*. Aikuisten parisuhdeväkivallan osalta on arvioitu, että naiset ylipäänsä ilmoittavat heihin kohdistuneesta parisuhdeväkivallasta kyselyissä herkemmin kuin miehet (Straus 1999; Dutton & Nicholls 2005). Seurusteluväkivallan kohdalla ei tällaista eroa ilmoitusalttiudessa sukupuolten välillä näytä kuitenkaan olevan. Nuorisorikollisuuskyselyssä pojat ilmoittivat enemmän seurusteluväkivallan kokemuksia kuin tytöt (Salmi 2009b).

Nuorten turvallisuuskyselyn tarkentavat kysymykset koskevat vain yhtä väkivaltakokemusta. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarin muodostavissa kysymyskokonaisuuksissa on kysytty tekijää ja tarkkoja tekoja viimeisimmän väkivaltakokemuksen osalta. Kysymyksenasettelusta johtuu etteivät useanlaista väkivaltaa kokeneiden nuorten seurusteluväkivallan uhrikokemukset näy aineistossa. Mikäli seurusteluväkivallan tapauksen jälkeen nuoreen on kohdistunut väkivaltaa jonkun muun tekijän taholta, tarkentavat kysymykset eivät koske lainkaan seurusteluväkivallan kokemusta. Seurusteluväkivalta ei tule esille kyselyssä. Vastausten rajaus viimeisimpään väkivaltakokemukseen voi paitsi rajata paljon uhrikokemuksia vastausten ulkopuolelle, myös vääristää vastausten sukupuolijakaumaa. Pojat kokevat keskimäärin tyttöjä enemmän väkivaltaa toveripiirissään, joten heidän kohdallaan on siksi epätodennäköisempää, että viimeisimmän teon tekijä on seurustelukumppani. Poikien vastaukset voivatkin kuvata enemmän muuta koettua väkivaltaa. Seksuaalisen seurusteluväkivallan mittarina toimivissa kysymyskokonaisuuksissa tarkentavat kysymykset taas koskevat vain ensimmäistä kokemusta. Jos esimerkiksi nuoren toiseen tai kolmanteen seksuaalisen kokemuksen kertaan on liittynyt väkivaltaa, ei tämä väkivalta näy vastauksissa.

Tutkielman pohjana olevan kyselylomakkeen muoto voi vaikuttaa merkittävästi ilmoitettujen seurusteluväkivaltatapausten määrään ja uhrien sukupuolijakaumaan. Koska vastaukset koskevat vain viimeisintä väkivaltakokemusta (ja ensimmäistä seksuaalista kokemusta), aineisto ei anna luotettavaa kuvaa seurusteluväkivallan yleisyydestä. Väkivaltakokemusten yleisyyttä tutkittaessa onkin tärkeää, miten väkivallasta kysytään ja miten kysely muotoillaan.

Kyselytutkimuksessa on aina kyse kompromissien tekemisestä sen suhteen, mitä alueita tutkitaan, koska kaikkea ei voida kyselylomakkeen puitteissa kysyä. Tämän tutkielman aineistona toimivassa kyselyssä on pyritty tavoittamaan mahdollisimman laajasti erilaisia uhrikokemuksia, sitomatta kokemuksia kontekstiin tai tekijään. Siksi tiettyä väkivaltatyyppejä tarkasteltaessa kohdataan väistämättä joitakin puutteita lomakkeen kyvyssä kuvata ilmiön yksityiskohtia. Edellä esitetyistä kysymystenasetteluun liittyvistä puutteista huolimatta aineiston pohjalta on hyvin perusteltua tarkastella seurusteluväkivaltaa. Aineisto on suuri ja edustava. Etenkin seurusteluväkivallan uhriksi joutuneiden nuorten sosiaalisen taustan tarkasteluun aineisto soveltuu – useiden taustatekijöitä kuvaavien kysymysten vuoksi – hyvin. Kyselyssä on myös kartoitettu hyvin laajasti erityyppisiä väkivaltakokemuksia. Siksi voidaan tarkastella myös muun väkivallan ja uhrikokemusten yleisyyttä seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten joukossa. Seuraavaksi esittelenkin tutkielmassa käyttämäni, nuorten sosiaalista taustaa ja erilaisia uhrikokemuksia kuvaavat taustamuuttajat.

Taustamuuttajat

Tutkielmassa käyttämäni taustamuuttajat antavat tietoa vastaajien sosiaalisesta taustasta. Tärkeimmät taustamuuttajat ovat vastaajan sukupuoli ja hänen seurustelukokemuksensa. Muut käytetyt taustamuuttajat kuvaavat vastaajan kotiolosuhteita, riskikäyttäytymistä ja kokemuksia seurustelusuhteen ulkopuolisesta väkivallasta. Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten taustatekijöitä verrataan analyysissä muiden seurustelukokemusta omaavien nuorten taustoihin. Analyysiä varten toteutetut alkuperäisten vastausluokkien yhdistämiset on kuvattu liitetaulukossa 1. Seurustelukokemusta kuvaava muuttuja muodostettiin kahdesta kyselylomakkeen kysymyksestä, joissa kysyttiin onko vastaajalla vastaushetkellä poikaystävä tai tyttöystävä ja onko hänellä aiemmin ollut poikaystävä tai tyttöystävä. Seurustelukokemusta on kaikilla, jotka vastasivat kysymyksistä toiseen tai molempiin myöntävästi.

Vuoden 2008 nuorisoriikollisuuskyselyn tulosten mukaan perhemuoto ja perheen taloudellinen tilanne ovat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Nuorilla, jotka asuivat muussa kuin ydinperheessä, ja joiden perheellä oli talousvaikeuksia, oli kohonnut riski kokea seurusteluväkivaltaa. (Salmi 2009b, 142–146.) Tutkielmassani katson, vahvistaako käyttämäni aineisto perhemuodon ja perheen taloudellisen tilanteen yhteyden seurusteluväkivallan kokemuksiin. Perhemuotoa kuvaavan muuttujan muodostin kyselylomakkeen monivastauskysymyksestä, jossa vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, keiden kanssa hän asuu. Ydinperheiksi luokittelin perheet, joissa nuori asuu yhdessä molempien biologisten vanhempiensa

kanssa. Perheen taloudellista tilannetta kuvaava muuttuja perustuu nuoren omaan arvioon perheensä taloudellisesta tilanteesta. Tarkastelen myös vanhempien työllisyyden yhteyttä seurusteluväkivaltaan. Nuorisoriikollisuuskyselyssä vanhempien työelämään osallistumisessa oli ero seurustelleiden ja muiden nuorten välillä (Salmi 2009b, 143–145). Seurusteluväkivaltaa kokeneet eivät eronneet muista seurustelleista nuorista vanhempien työllisyystilanteen osalta. Vanhempien työllisyyttä kuvaavan muuttujan muodostin kahdesta kysymyksestä, joissa kysyttiin erikseen molempien vanhempien työtilannetta.

Vanhempien kontrollia nuoreen kuvataan kahdella muuttujalla. Ensimmäinen kuvaa vastaajan arviota siitä, miten usein hänen vanhempansa (tai ne aikuiset, joiden luona vastaaja asuu) tietävät, kenen kanssa hän viettää vapaa-aikaansa tai liikkuu ulkona. Toinen muuttuja perustuu vastaajan arvioon siitä, miten usein hän syö illalla yhdessä toisen tai molempien vanhempiensa kanssa. Tämän tyyppiset vanhempien kontrollin mittarit ovat yleisiä lapsille ja nuorille tehdyissä kyselytutkimuksissa. Esimerkiksi vuoden 2008 nuorisoriikollisuustutkimuksessa (Salmi 2009d) vanhempien kontrollia tarkasteltiin tiedoilla siitä, miten usein vanhemmat tietävät, kenen kanssa nuori viettää vapaa-aikansa, haluavatko vanhemmat tutustua nuoren kavereihin ja siitä, miten vanhemmat seuraavat nuoren koulumenestystä. Tämän tutkielman aineistossa kontrollia kuvaavia kysymyksiä on vain kaksi, joten kattavaa kuvaa vanhempien kontrollista ei ole niiden avulla mahdollista saada. Ne antavat kuitenkin yleiskuvan siitä, miten paljon vanhemmat osallistuvat nuoren elämään. Nuoren ystävien tuntemista ja yhteisistä ruoka-ajoista kiinni pitämistä voidaan pitää perustavanlaatuisina osina vanhempien kontrollia.

Seurusteluväkivallasta tehtyjen tutkimusten mukaan perheenjäsenten vuorovaikutusongelmat ja hankala perhetausta ovat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen (Glass ym. 2003). Vanhempien runsaalla riitelyllä voi olla nuoreen seurusteluväkivallalle altistava vaikutus (Tschann ym. 2009). Tutkielmassa kuvaan vanhempien välisten riitojen yleisyyttä nuorten kotona. Tarkastelen myös sitä, miten usein nuoren vanhemmat käyttävät runsaasti alkoholia. Vanhempien riitelyä ja alkoholinkäyttöä mitaan sillä, miten usein vastaaja on nähnyt vanhempiensa riitelevän ja miten usein hän on nähnyt vanhempansa selvästi humalassa vastaamista edeltäneiden 12 kuukauden aikana.

Kuten olen luvussa 4.3 esittänyt, nuoren riskikäyttäytyminen voi olla yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Tarkastelen tutkielmassa erilaisen riskikäyttäytymisen yleisyyttä seurusteluväkivaltaa kokeneiden ja muiden nuorten joukossa. Päihteiden käyttö on yksi

tarkasteltavista riskikäyttäytymisen tyypeistä. Tätä kuvataan neljällä eri muuttujalla. Ne kuvaavat sitä, onko vastaaja koskaan polttanut tupakkaa, juonut alkoholia tai kokeillut huumeita, ja kuinka usein hän juo alkoholia.

Oman rikosaktiivisuuden on havaittu nostavan seurusteluväkivallan riskiä (Salmi 2009b, 145–147). Katsonkin tutkielmassa, ovatko seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret tehneet rikollisia tekoja useammin kuin muut nuoret. Oma rikosaktiivisuutta kuvaava muuttuja on summamuuttuja, jonka muodostin neljästä kyselylomakkeen kysymyksestä. Jokainen kysymys koskee tietyn tyyppistä rikollista tekoa, ja vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, kuinka usein hän on tehnyt vastaavan teon edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Laskin tekokerrat yhteen ja luokittelin ne kahteen luokkaan: 2 tekoa tai vähemmän ja vähintään 3 tekoa. Kysytyt rikolliset teot ovat seiniin kirjoittaminen tai maalaaminen, koulun omaisuuden tahallinen vahingoittaminen, muun omaisuuden tahallinen vahingoittaminen sekä kaupasta tai kioskista varastaminen. Nuorista 69 prosenttia ei ollut tehnyt yhtään tekoa 12 kuukauden aikana (ks. liitetaulukko 2).

Ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu seksuaalisen aktiivisuuden yhteys nuorten seurusteluväkivallan kokemiseen. Sukupuolielämän varhainen aloitus on tutkimusten mukaan yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Myös seksuaalinen riskikäyttäytyminen ja esimerkiksi raskaudet ovat yleisempiä seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten keskuudessa. (ks. Glass ym. 2003.) Vertaan tutkielmassa seurusteluväkivaltaa kokeneita nuoria muihin seurustelleisiin nuoriin, ja katson, miten yleistä seksuaalinen aktiivisuus on näiden nuorten joukossa. Tarkastelen myös sitä, minkä ikäisenä sukupuolielämä on aloitettu.

Luvussa 4.3 on pohdittu seurusteluväkivallan yhteyttä muihin uhrikokemuksiin. Tutkimuksissa on havaittu, että seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret ovat usein joutuneet myös muunlaisen väkivallan ja rikosten uhriksi. Kotona koettu kuritusväkivalta on heille yleisempää (Salmi 2009b, 143–145). He ovat muita nuoria useammin myös todistaneet vanhempaan kohdistuvaa väkivaltaa kotona (Tschann ym. 2009). Kodin ulkopuolella koetut, toistuvat uhrikokemukset lisäävät tutkimusten mukaan seurusteluväkivallan riskiä (Salmi 2009b, 145–147). Lisäksi väkivaltakokemukset yleisesti näyttävät kasaantuvan voimakkaasti tietyille nuorille (Finkelhor ym. 2007). Tutkielmassa kuvaan erilaisten väkivaltakokemusten yleisyyttä kuudella eri muuttujalla. Niillä mitataan, onko vastaaja edeltävän vuoden aikana kokenut vanhemman tekemää fyysistä väkivaltaa, nähnyt vanhempaan kohdistunutta fyysistä väkivaltaa, joutunut ryöstön, varkauden tai vahingonteon uhriksi ja käyttänyt itse väkivaltaa.

Vastausten kuvaama, vanhemman tekemä väkivalta ja vastaajan todistama, vanhempaan kohdistunut väkivalta on voinut sisältää eriasteisia fyysisen väkivallan tekoja tai aseella uhkaamista. Taulukossa 11 on esitelty teot, joista nämä kotona koetut väkivallan muodot koostuvat. Nuorelta kysyttiin, onko häneen kohdistettu tai onko hän nähnyt vastaavia tekoja kotona viimeisten 12 kuukauden aikana.

Taulukko 11 Kotona koetun väkivallan muodot ja teot, joista muuttujat koostuvat.

Väkivallan muoto	Teot, joista osio koostuu
Vanhemman tekemä väkivalta	töniminen / ravistelu, tukistaminen, läimäyttäminen, nyrkillä lyöminen, esineellä lyöminen, potkiminen, piiskaaminen, selkäsauna, käytetty asetta, aseella uhkaaminen
Vanhempaan kohdistuvan väkivallan näkeminen	töniminen / ravistelu, tukistaminen, avokämmenellä lyöminen, nyrkillä lyöminen, esineellä lyöminen, selkäsauna, hyökätty veitsellä, aseella uhkaaminen

Kuten olen luvussa 4.3 esittänyt, seurusteluväkivallan kokeminen voi liittyä siihen, että nuori elää väkivallan hyväksyvässä sosiaalisessa ympäristössä. Tällöin hän myös itse turvautuu väkivaltaan todennäköisemmin kuin muunlaisessa ympäristössä elävät nuoret. Omia väkivaltaisista tekoista kuvaava muuttuja on summamuuttuja, jonka muodostin kahdesta kyselylomakkeen kysymyksestä. Vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, kuinka usein hän on osallistunut tappeluun ja hakannut jonkun edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Laskin tekokerrat yhteen ja luokittelin ne kahteen luokkaan: 2 tekoa tai vähemmän ja vähintään 3 tekoa. Nuorista 83 prosenttia ei ollut osallistunut tappeluun eikä hakannut ketään kertaakaan 12 kuukauden aikana (ks. liitetaulukko 2).

5.3 Vastausten luotettavuus

Tutkielman tulosten luotettavuutta voidaan arvioida aineiston edustavuuden, tulosten yleistettävyyden, mittareiden pätevyyden ja vastausten luotettavuuden kautta (Alkula ym. 1994, 88–95; Heiskanen 2002, 232–238). Jotta tulosten voidaan ajatella antavan luotettavan kuvan nuorten seurusteluväkivallasta, kaikkien näiden kolmen osa-alueen tulee olla kunnossa. Absoluuttista luotettavuutta on kyselytutkimuksessa kuitenkin mahdoton saavuttaa, ja siksi tuloksia arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon niin mittareissa kuin aineiston keruussa piilevät puutteet. Aineiston edustavuutta, tulosten yleistettävyyttä ja mittareiden kykyä kuvata seurusteluväkivaltaa on käsitelty edellä. Otoksen epäonnistumisesta tai mittareiden puutteista johtuvan tulosten vääristymisen lisäksi kyselytutkimuksessa voi ilmetä yksittäisiin vastauksiin liittyviä luotettavuusongelmia. Tällöin syynä on yleensä se, että kaikki vastaajat eivät ole ymmärtäneet kysymyksiä samalla lailla, tai sitten joukossa on epärehellisiä vastauksia. (Heiskanen 2002, 235.)

Jotta tutkimuksen luotettavuus olisi mahdollisimman suuri, kysymykset tulisi muotoilla niin, ettei niiden ymmärtämisessä ole tulkinnan varaa. Kaikkien vastaajien tulisi ymmärtää kysymykset samalla lailla. Tässä suhteessa seurusteluväkivalta ei ole tutkimuskohteiden helpoimmasta päästä. Seurusteluväkivalta-käsite muodostuu kahdesta vaikeasti määriteltävästä käsitteestä: seurustelu ja väkivalta.

Kuten olen aiemmin tässä työssä todennut, tutkielman tulokset perustuvat nuoren määrittelyyn siitä, onko hänellä ollut tyttö- tai poikakaveria sekä siihen, että nuori mieltää häneen väkivaltaa kohdistaneen henkilön tyttö- tai poikakaverikseen. Nuoret määrittelevät seurustelun hyvin eri lailla kuin aikuiset, minkä lisäksi myös nuorten joukossa on laaja kirjo erilaisia käsityksiä seurustelusta, sen alkamisesta ja luonteesta. Tämä ei vähennä tulosten luotettavuutta, mutta tulosten merkitystä pohdittaessa on hyvä pitää mielessä, että ne perustuvat nuorten omiin käsityksiin seurustelusta. (ks. luku 4.) Myöskään tyttö- / poikakaveri -termi ei ole yksiselitteinen; jonkun mielestä sillä voidaan tarkoittaa kaveria, ei seurustelukumppania.

Tyttö- tai poikakaveri -käsitteen hankaluus näkyy aineistossa, sillä samaa sukupuolta olevien seurustelukumppanien osuus oli huomattavan suuri muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tekijöissä. Vertasin nuoren ilmoittamaa seurusteluväkivallan tekijän sukupuolta nuoren seurustelukumppanien sukupuoleen, jotta näkisin, miten totuudenmukainen tekijöiden sukupuolijakauma mahdollisesti on. Havaitsin, että seurustelukumppanien sukupuoli ei kaikissa tapauksissa vastannut seurusteluväkivallan tekijän sukupuolta. Tyttö- / poikakaveri -termin ymmärtämisestä johtuvan sekaannuksen lisäksi vastauksissa voi olla pilailumielellä annettuja vastauksia. Joka tapauksessa ongelma on sitä luokkaa, ettei seurusteluväkivallan tekijän sukupuolesta voida tulosten perusteella tehdä johtopäätöksiä.

Jotta seurusteluväkivalta tulee esille aineistossa, nuoren täytyy mieltää kokeneensa väkivaltaa ja ilmoittaa siitä kyselyssä. Vaikka väkivalta voidaan yrittää määritellä paperilla rajaamalla se tiettyihin tekoihin, nuori vastaa kysymyksiin subjektiivisen kokemuksensa perusteella. Siihen, mieltääkö nuori tapauksen väkivallaksi, vaikuttavat tapahtumatilanne, osapuolten väliset suhteet, nuoren oma kokemushistoria ja sosiaalisessa ympäristössä vallalla olevat käsitykset siitä, mikä on väkivaltaa ja mikä ei. Tämän vuoksi väkivaltakokemuksia koskevissa kyselyissä kysytäänkin kokemuksia rajatuista teoista. Vastaajalta ei kysytä, onko hän kokenut väkivaltaa, sillä ihmiset määrittelevät väkivallan erilailla.

Vaikka vastaaja ymmärtäisikin kysymykset sillä tavalla, kuin tutkija olettaa, hän voi kuitenkin tietoisesti vastata epärehellisesti. Seurusteluväkivalta ja väkivalta yleensä on arkaluontoinen aihe, jolloin vastauksissa voi ilmetä yli- tai ali-ilmoittamista. Jos aihe on hyvin kipeä ja nuorella on traumaattinen kokemus, hän ei välttämättä halua muistella sitä ja voi jättää vastaamatta. On mahdotonta edes arvioida, miten paljon seurusteluväkivaltaa kokeneita nuoria on kieltäytynyt vastaamasta. Toisaalta nuori voi kokea helpottavaksi voidessaan kertoa kokemuksestaan anonyymisti, mutta tällöin on olemassa myös yli-ilmoittamisen vaara. Aiheen arkaluontoisuuden takia vastaustilanteen rauhallisuus on tärkeää. Opettajilta kerättiin tietoa vastaustunnin kulusta. Heidän mukaansa kaikissa kouluissa oppilailta oli tietokonealuokissa tarpeeksi tilaa vastata rauhassa (Ellonen & Kääriäinen 2008, 37–38).

Vastausten luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, miten hyvin vastaaja muistaa tapahtumat, joita kysymykset koskevat. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kysymykset koskevat viimeisintä väkivaltakokemusta. Näiden vastausten luotettavuus on hyvä, koska tapahtuma on tuoreessa muistissa. Paljon väkivaltaa kokeville nuorille voi tosin olla vaikeaa eritellä viimeisimmän kokemuksen piirteitä muista tapauksista. Seksuaalisen seurusteluväkivallan osalta kysymyksissä tiedustellaan ensimmäisen seksuaalisen kokemuksen piirteitä, jolloin voi olla, ettei vastaaja muista tapahtumaa yhtä selkeästi.

Vastausten joukossa voi olla myös pilailumiehellä tehtyjä vastauksia. Nuorten kohdalla näiden pilailuvastausten suhteellinen määrä on todennäköisesti suurempi kuin aikuisille kohdistetuissa lomakekyselyissä. Pilailuvastauksia on poistettu aineistosta lapsiuhritutkimuksen analyysivaiheessa. Lisäksi aineistoa analysoidessani pyrin kiinnittämään huomiota vastausten johdonmukaisuuteen. Vastaajan tuli esimerkiksi sekä ilmoittaa seurustelukokemusta koskevissa kysymyksissä seurustelleensa, että ilmoittaa väkivallan tekijäksi tyttö- / poikakaveri, jotta vastaus luokiteltiin seurusteluväkivallan kokemukseksi. Vaikka vastaaja ilmoitti väkivallan tekijäksi tyttö- / poikakaverin, mutta vastasi kieltävästi seurustelukokemusta kartoittaviin kysymyksiin, en ottanut vastausta huomioon seurusteluväkivallan uhrikokemuksena.

5.4 Tutkimuseettistä pohdintaa

Käyttämäni kyselyaineisto on kerätty koulussa oppitunnin aikana. Koulussa tehtyjen kyselyjen kohdalla on nostettu esiin kysymystä siitä, kuinka vapaaehtoista vastaaminen on (ks. esim. Ellonen

& Pösö 2010). Nuorille annettiin mahdollisuus kieltäytyä vastaamisesta ja käyttää tietokonehuoneissa vietetty aika muuhun tekemiseen. Silti vastaamisympäristönä on koulu, missä nuoren toimintaa ohjataan paljon. Kysely toteutettiin tietokoneavusteisena, mikä takaa vastaamisen nimettömyyden paremmin kuin muut menetelmät, etenkin koulussa toteutetuissa kyselyissä. Vanhemmilta ei kysytty etukäteen lupaa kyselyn toteuttamiseen, jotta esimerkiksi lasten kokemaa perheväkivaltaa ei rajautuisi pois aineistosta. Vanhempia informoitiin kyselystä vasta jälkikäteen, mikä aiheutti jonkin verran kritiikkiä. Kyselyn toteuttamiseen liittyviä eettisiä ongelmia ja niiden ratkaisuja on pohdittu tarkemmin lapsiuhritutkimuksen luvussa 2 (Ellonen & Kääriäinen 2008) sekä lapsiuhritutkimuksen etiikkaa koskevassa artikkelissa (Ellonen & Pösö 2010).

Nuorisotutkimuksen kohdalla tutkimuksen etiikkaa tulee miettiä kahdelta kannalta. On pohdittava toisaalta sitä, miten nuoria suojellaan tutkimuksen haitallisilta vaikutuksilta ja toisaalta sitä, miten nuoret osallistetaan heitä koskevien asioiden käsittelyyn ja miten heidän ongelmiaan kuullaan (Ellonen & Pösö 2010). Suojelunäkökulmasta tarkasteltuna seurusteluväkivallan mittarina toimivien lapsiuhrikyselyn kysymyksien kohdalla voidaan miettiä, millainen vaikutus kysymyksillä on nuoriin. Millainen vaikutus kysymyksillä on toisaalta nuoriin, joilla ei ole kokemusta seurusteluväkivallasta ja toisaalta niihin nuoriin, jotka ovat kokeneet väkivaltaa tyttö- tai poikakaverinsa taholta? Aiheuttavatko kysymykset epämiellyttäviä ajatuksia nuorille, joilla ei ole uhrikokemuksia? Entä onko vastaaminen ahdistavaa seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille? Millainen nimi nuoren kokemukselle kyselylomakkeessa annetaan? Seuraavaksi tarkastelen kyselylomaketta ja tutkimuksen toteutustapaa sekä suojele- että osallistamisnäkökulmasta.

Kyselyn sähköisen toteuttamisen ja kyselylomakkeen muotoilun ansiosta kysymykset eivät aiheuttaneet epämiellyttäviä ajatuksia nuorille, joilla ei ollut henkilökohtaisia uhrikokemuksia. Vastaaja ei nähnyt hänelle tarpeettomia kysymyksiä. Jos vastaajalla ei ollut kokemusta pääkysymyksen esittämästä teosta, esimerkiksi seksuaalisesta kanssakäymisestä, hän ei nähnyt tarkentavia kysymyksiä, joissa vaihtoehtona oli muun muassa että joku olisi pakottanut hänet seksuaalisiin tekoihin. Näin nuori ei joutunut ajattelemaan tarkemmin tekoja, joita hän ei ollut kokenut. Seurusteluväkivaltaa kokenut nuori joutui kuitenkin miettimään kokemaansa tapausta hyvinkin tarkkaan vastatessaan kyselyyn, minkä vuoksi vastauskokemus on voinut olla ahdistava.

Kyselylomakkeen lopussa vastaajaa pyydettiin kuvailemaan omin sanoin, miltä vastaaminen koko kyselyyn tuntui. Vastaajien arvioita kyselystä on eritelty ja pohdittu omassa artikkelissaan (Ellonen & Pösö, 2010). Vastauksia tarkasteltaessa tuli ilmi, että ne nuoret, joilla oli kontekstiin ja tekijään

sitomattomia uhrikokemuksia ylipäänsä, kokivat vastaamisen useammin ahdistavaksi kuin muut vastaajat. Toisaalta he kokivat vastaamisen myös helpottavaksi muita useammin. Nuorelle voi siis olla myös vapauttavaa, jos hän pääsee kertomaan seurusteluväkivallan kokemuksestaan nimettömästi.

Seurusteluväkivallan kokemuksia nimitetään kyselylomakkeessa väkivaltaisiksi kokemuksiksi ja seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamiseksi tai kiristämiseksi. Kysymyksiin vastaaminen voi auttaa nuorta tiedostamaan, että häneen kohdistunut teko on väärin ja että se on väkivaltaa tai seksuaalista pakottamista. Jos kokemus on ahdistanut nuorta, hänelle voi olla helpottavaa ymmärtää, että teko on niin merkityksellinen, että siitä kysytään tutkimuksessa.

Ei siis ole tärkeää ajatella vain, miten nuoria suojellaan tutkimukselta, vaan myös, mitä hyötyjä kyselyyn vastaamisella voi olla nuorelle. Tärkein hyöty on se, että nuori saa kertoa kokemuksistaan ja tulla kuulluksi. Nuoria on tärkeää kuulla heitä koskevissa asioissa. Mutta kaikkein oleellisinta on mielestäni se, mitä tällä kyselyllä hankitulla tiedolla tehdään. Ei ole eettistä, eikä oikein kokemuksistaan kertoneita nuoria kohtaan, kerätä tietoa tiedon itsensä vuoksi. Seurusteluväkivallasta tuotetun tiedon tulee johtaa käytännön toimiin väkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja sen tulee vähentää sitä (ks. myös Ellonen & Pösö 2010). Nuorille tulee antaa välineitä toimia väkivaltaisissa tilanteissa ja resursseja puolustaa omaa koskemattomuuttaan. Tällöin tutkimuksen tuottama hyöty voi kompensoida sitä haittaa, mitä kokemuksesta kertominen on mahdollisesti aiheuttanut yksittäiselle nuorelle.

6 NUORTEN KOKEMUKSET SEURUSTELUVÄKIVALLASTA

Tässä luvussa hahmotetaan nuorten seurusteluväkivallan luonnetta ja sen tapahtumakontekstia. Lähestyn seurusteluväkivaltaa nuorisotutkimuksen ja kriminologisen tutkimuksen viitekehyksestä ja tarkastelen tyttöjen ja poikien kokemaa seurusteluväkivaltaa. Nuorten seurusteluväkivalta ei todennäköisesti sisällä sellaisia kontrolloinnin keinoja, joita aikuisten parisuhdeväkivallan yhteydessä ilmenee. Yhdeksäsluokkalaisten nuorten seurusteluväkivalta ei myöskään ole jatkunut kovin pitkää aikaa. Lähtökohtana ei siis ole sukupuolittuneen väkivallan tai toisen kontrollointiin pyrkivän väkivallan kuvaaminen.

Ensin esitetään kyselyssä seurusteluväkivallan kokemuksia ilmoittaneiden nuorten lukumäärät sekä heidän ilmoittamiensa seurusteluväkivaltatapausten lukumäärät. Luvut esitetään erikseen seksuaalisen ja muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan osalta. Tämän jälkeen tarkastellaan sitä, millaista nuorten kokema seurusteluväkivalta on luonteeltaan ja millaisessa kontekstissa se on tapahtunut. Kyselylomakkeen muotoilusta johtuen tutkielma ei anna luotettavaa kuvaa seurusteluväkivallan yleisyydestä tai uhrien sukupuolijakaumasta (ks. luku 5.2). Seksuaalisen seurusteluväkivallan on täytynyt tapahtua nuoren ensimmäisen seksuaalisen kokemuksen yhteydessä, jotta se tulee esille aineistossa. Muu kuin seksuaalinen seurusteluväkivalta näkyy aineistossa vain, jos se on vastaajan viimeisin väkivaltakokemus.

Aineiston nuorista hieman yli puolet (60 %) joko seurusteli vastaushetkellä tai oli seurustellut aiemmin. Seurustelukokemusta omaavista nuorista (N = 3 492) puolet on tyttöjä ja puolet poikia. Vastaushetkellä seurusteli 22 prosenttia vastaajista. Seurustelukokemuksen yleisyys aineistossa on samansuuntainen kuin muissa nuorille tehdyissä kyselyissä. Vuoden 2008 nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan yli puolet yhdeksäsluokkalaisista nuorista oli joskus seurustellut ja vastaushetkellä seurusteli neljäsosa nuorista (Salmi 2009b, 133–134). Vuoden 2007 kouluterveyskyselyn mukaan viidennes yhdeksäsluokkalaisista nuorista seurusteli vakituisesti (Kouluterveyskysely 2007). Seuraavassa tarkastellaan, miten moni seurustelukokemusta omaavista tytöistä ja pojista ilmoitti kyselyssä kokemuksia seurusteluväkivallasta.

Fyysistä, muuta kuin seksuaalista seurusteluväkivaltaa kuvaavat vastaukset saatiin seuraavasta kysymyksestä: *Onko kukaan lyönyt sinua tai käynyt kimppuusi viimeisten 12 kuukauden aikana?* Väkivallan piirteitä, kuten tekijää, kysytään tämän jälkeen viimeisimmän väkivaltakokemuksen

osalta. Vastanneista nuorista 38 ilmoitti, että seurustelukumppani oli kohdistanut häneen väkivaltaa. Yhdessä tapauksessa vastaaja ilmoitti tekoja koskevan kysymyksen vapaassa kentässä seurusteluväkivallan olleen ”leikkimielistä nujakointia”. Tätä vastausta ei luokiteltu seurusteluväkivallaksi. Nuorten turvallisuuskyselyssä on erikseen kysymyksiä, joissa tiedustellaan sisarusten tai muiden ikätoverien tekemää väkivaltaa. Ikätoverin tekemää lyömistä tai kimppuun käymistä ja fyysistä kiusaamista koskevissa kysymyksissä 13 sellaista nuorta ilmoitti seurusteluväkivallan kokemuksia, jotka eivät ilmoittaneet niitä aiemman väkivaltakysymyksen kohdalla.

Toteutuneen fyysisen väkivallan lisäksi nuori on voinut kokea väkivallan uhkaa seurustelusuhteessa. Seurustelukumppani on joko yrittänyt tai aikonut hyökätä hänen kimppuunsa tai sanallisesti uhannut väkivallalla. Fyysistä seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten lisäksi tällaista väkivallan uhkaa ilmoitti viimeisten 12 kuukauden aikana kokeneensa 29 nuorta. Kaiken kaikkiaan muuta kuin seksuaalista fyysistä seurusteluväkivaltaa, sen uhkaa tai kimppuun käymisen yrityksen ilmoitti kokeneensa 80 nuorta, 64 tyttöä ja 16 poikaa. Muuta kuin seksuaalista seurusteluväkivaltaa ilmoittaneiden nuorten osuus seurustelleista nuorista (N = 3 492) on 2,3 prosenttia. Osalla seurusteluväkivaltaa ilmoittaneista nuorista oli kokemuksia useasta erityyppisestä seurusteluväkivallasta. Vastaaja ilmoitti kokeneensa esimerkiksi fyysistä väkivaltaa ja kimppuun käymisen yrityksen. Erillisiä tapauksia on aineistossa 96.

Seksuaalisen seurusteluväkivallan uhrikokemuksia kuvaavat ne vastaukset, joissa entinen tai nykyinen tyttö- tai poikaystävä on pakottanut, uhkaillut tai kiristänyt vastaajan mukaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Aineiston nuorista 24 ilmoitti kokeneensa seksuaaliseen kanssakäymiseen liittynyttä painostamista tai fyysistä väkivaltaa seurustelukumppanin taholta. Heistä tyttöjä on 20 ja poikia neljä. Koska poikien uhrikokemusten lukumäärä on hyvin pieni, poikien seksuaalista seurusteluväkivaltaa ei analysoida tutkielmassa erikseen tämän pidemmälle. Erillisiä seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksia tytöt ilmoittivat 23.

Ulkomaisten seurusteluväkivaltatutkimusten tulosten mukaan seksuaalinen väkivalta on luonteeltaan sukupuolittunutta. Myös sellaisissa tutkimuksissa, joissa sukupuolten välillä ei ole eroja muun seurusteluväkivallan osalta, seksuaalinen väkivalta on kohdistunut nimenomaan tyttöihin (ks. Glass ym. 2003). Koska tutkielman tulokset kuvaavat vain ensimmäistä seksuaalista kokemusta, useat seksuaalisen seurusteluväkivallan uhrikokemukset eivät näy tuloksissa. Vaikka

aineisto ei siten anna luotettavaa kuvaa seksuaalisen seurusteluväkivallan yleisyydestä, kuitenkin 1,1 prosenttia seurustelleista tytöistä (N = 1 756) ilmoitti kokeneensa tämän tyyppistä väkivaltaa.

6.1 Väkivallan luonne

Tässä luvussa tarkastellaan koetun seurusteluväkivallan luonnetta. Luku perustuu seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten ilmoituksiin siitä, mistä teoista heidän kokemansa seurusteluväkivalta koostui ja saivatko he väkivallan seurauksena fyysisiä vammoja. Yksi väkivaltatapaus voi sisältää useita väkivaltaisista tekoja, kuten esimerkiksi ravistelua, lyömistä tai uhkaamista. Ensin tarkastelussa on tyttöjen ja poikien kokema, muu kuin seksuaalinen seurusteluväkivalta. Sen jälkeen tarkastellaan tyttöjen kokemaa seksuaalista seurusteluväkivaltaa. Poikiin kohdistuvaa seksuaalista seurusteluväkivaltaa on aineistossa niin vähän, että se jätetään pois analyysistä. Luku loppuu yhteenvetoon siitä, millaisena tyttöjen ja poikien kokeman seurusteluväkivallan luonne näyttäytyy tekojen ja aiheutuneiden vammojen mukaan tarkasteltuna.

Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan teot ja saadut vammat

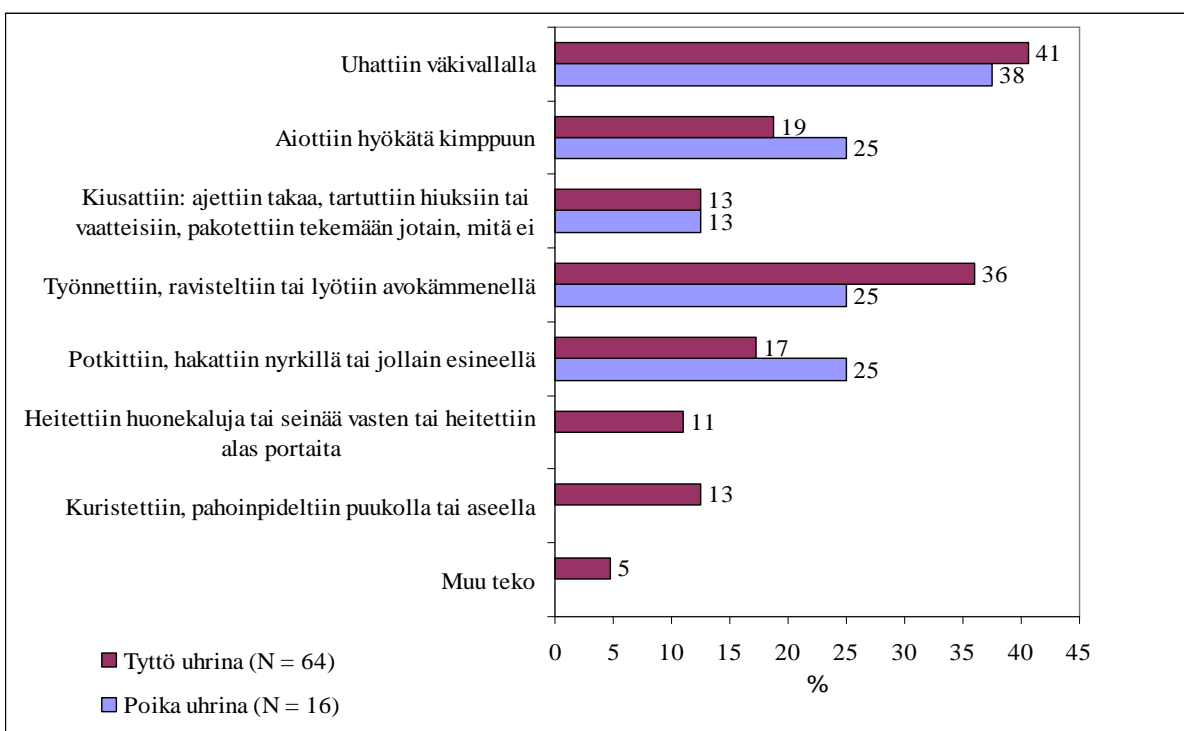
Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapausten sisältämissä teoissa ovat mukana sekä fyysisen väkivallan kokemukset että kimppuun käymisen yritykset ja väkivallalla uhkaaminen. Lyömistä tai kimppuun käymistä ja ikätoverin tekemää lyömistä tai kimppuun käymistä koskevien kysymysten kohdalla vastaajaa pyydettiin tarkentamaan, millaista väkivaltaa häneen kohdistui. Vastaaja pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon häneen kohdistuneista teoista ja ilmoittamaan myös väkivallan yhteydessä koettua uhkailua. Ikätoverin tekemää fyysistä kiusaamista, kimppuun käymisen yritystä ja väkivallalla uhkaamista koskevien kysymysten kohdalla tekoa ei tarkennettu.

Tekojen yleisyys esitetään niitä kokeneiden nuorten osuuksina. Neljä vastaajaa ilmoitti samat seurusteluväkivallan tapaukset sekä yleisen, lyömistä koskevan kysymyksen että ikätoverin taholta koettua lyömistä koskevan kysymyksen kohdalla. Koska nämä vastaukset kuvaavat samoja väkivaltatapauksia, niissä ilmoitetut teot on otettu huomioon vain yhden kerran. Tämän lisäksi viisi vastaajaa ilmoitti väkivallalla uhkailun sekä lyömiskokemusta tarkentavassa kysymyksessä että uhkaamista erikseen koskevassa kysymyksessä. Uhkaamisen kokemuksista otettiin huomioon yksi vastaus jokaisen vastaajan kohdalla. Tuloksia arvioitaessa tulee huomioida, että

seurusteluväkivaltaa kokeneiden poikien määrä on hyvin pieni, joten tulosten yleistettävyyteen tulee tältä osin suhtautua varauksella.

Sekä tyttöjen että poikien kokemista, muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan teoista kaikkein yleisin on väkivallalla uhkaaminen. Hieman alle puolet muuta kuin seksuaalista seurusteluväkivaltaa kokeneista tytöistä (N = 64) sekä pojista (N = 16) oli kokenut uhkaamista joko muiden tekojen yhteydessä tai pelkästään. Koetut fyysiset väkivallan teot ovat pääosin lieväksi luokiteltavia, mutta joukkoon mahtuu myös vakavampia tekoja. Tekojen yleisyydet seurusteluväkivaltaa ilmoittaneiden nuorten keskuudessa on esitetty kuviossa 1. Tyttöihin kohdistuneista fyysisistä väkivaltaisista teoista kaikkein yleisin on työntäminen, ravistelu tai avokämmenellä lyöminen, pojilla tämän lisäksi yhtä yleistä on potkiminen tai hakkaaminen. Kaikkein vakavimmat teot, kuten huonekaluja tai seinää vasten heittäminen ja kuristaminen, kohdistuvat tyttöihin. Kohdan *muu teko* vastauksia tarkennettiin avokysymyksellä. Siinä vastaajat ilmoittivat tukistamisen, hiuksista kiskomisen ja väkivaltaisesti kiinni ottamisen.

Kuvio 1 Koetut muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan teot uhrin sukupuolen mukaan, % muuta kuin seksuaalista seurusteluväkivaltaa kokeneista.

Fyysisistä väkivaltaa (lyöminen, ikätoverin tekemä lyöminen, ikätoverin tekemä fyysinen kiusaaminen) koskevien kysymysten kohdalla kysyttiin lisäksi, käyttikö tekijä jotain esinettä tai asetta ja aiheutuiko vastaajalle vammoja väkivallan seurauksena. Fyysisistä, muuta kuin seksuaalista

seurusteluväkivaltaa ilmoittaneista nuorista (N = 51) 14 prosenttia ilmoitti että väkivallan yhteydessä käytettiin esinettä tai asetta (tytöistä 13 %, pojista 17 %). Ne vastaajat, jotka määrittelivät, mikä käytetty esine oli, ilmoittivat tuolin, märän pyyhkeen ja puukon. Tämän lisäksi yhtä tyttöä oli uhattu puukolla.

Väkivallan aiheuttamien vammojen kohdalla tyttöjen ja poikien väliset erot ovat suuret. Fyysistä, muuta kuin seksuaalista seurusteluväkivaltaa kokeneista tytöistä (N = 39) lähes puolet (46 %) loukkasi itsensä väkivallan seurauksena, pojista (N = 12) vain yksi vastanneista. Ero on tilastollisesti merkitsevä. Yleisin saatu vamma oli pieni tai iso mustelma tai haava tai musta silmä. Muita vammoja ilmoitettiin hyvin vähän. Pienen määrän vuoksi tulosten luotettavuus on heikko. Lääkärillä oli vammojen vuoksi käynyt vain yksi poika, joka ilmoitti luun / hampaan katkenneen tai lihaksen revähtäneen.

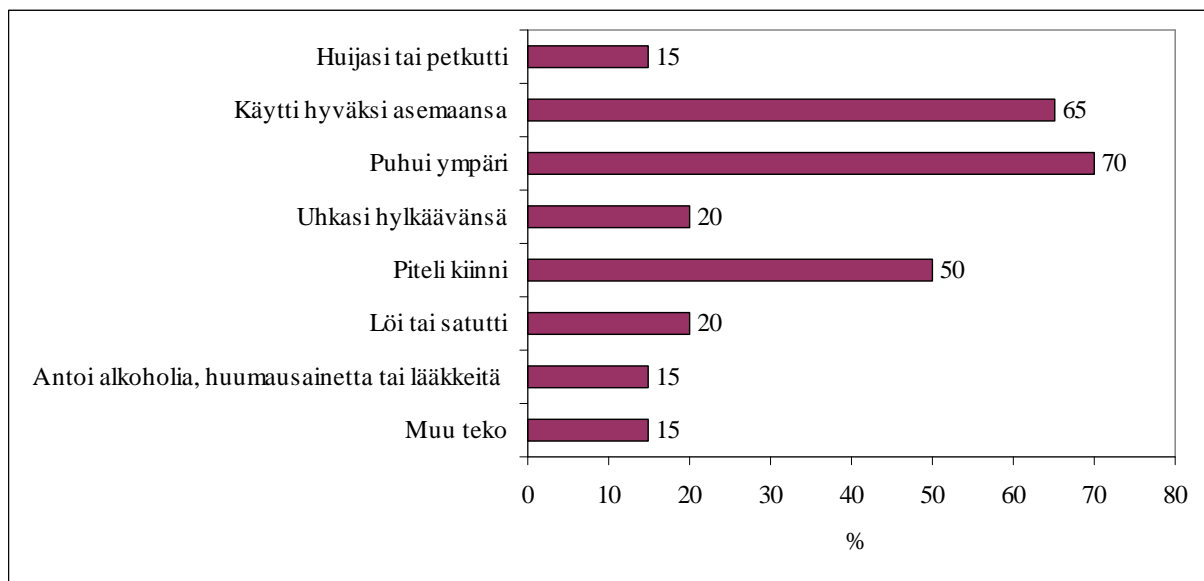
Vammojen yleisyys tämän tutkielman aineistossa puhuu sen puolesta että vastanneet nuoret ovat ilmoittaneet kyselyssä pääasiassa suhteellisen vakavaksi luokiteltavaa fyysistä väkivaltaa. Lievää väkivaltaa on todennäköisesti jäänyt kyselyn ulkopuolelle. Lievän väkivallan tutkiminen uhritutkimuksissa on vaikeaa, koska tekoa ei välttämättä mielletä väkivallaksi, ellei siitä aiheudu vammaa (Straus 1999, 19; Niemi-Kiesiläinen 2004, 29; Piispa 2004a, 44). Ulkomaisissa seurusteluväkivallan tutkimuksissa vammojen on todettu keskittyneen tytöille (Close 2005; Glass ym. 2003). Myös tässä tutkielmassa vammat olivat tytöille selvästi yleisempiä kuin seurusteluväkivaltaa kokeneille pojille. Voikin olla, että vammat ja vakavaksi luokiteltava väkivalta kohdistuvat pääasiassa tyttöihin. Tämä voi luvussa 5.2 esitettyjen, kyselylomakkeeseen liittyvien tekijöiden lisäksi olla osaltaan syynä siihen, minkä vuoksi tulokset kuvaavat lähinnä tyttöjen kokemaa seurusteluväkivaltaa. Parisuhde- tai seurusteluväkivallan uhrikokemuksia tutkittaessa onkin tärkeää tarkastella myös väkivallan luonnetta, ei vain väkivallan yleisyyttä.

Seksuaalisen seurusteluväkivallan teot

Seksuaalisen seurusteluväkivallan uhrikokemuksia ilmoitti kyselyssä 24 nuorta, 20 tyttöä ja 4 poikaa. Koska seksuaalista seurusteluväkivaltaa ilmoittaneita poikia on näin vähän, seuraavassa tarkastellaan vain tyttöihin kohdistunutta seksuaalista seurusteluväkivaltaa. Tytöistäkin vain 20 ilmoitti seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemuksia. Näinkin pieni tapausten määrä rajoittaa tuloksista tehtäviä johtopäätöksiä.

Seksuaalinen seurusteluväkivalta on voinut sisältää fyysistä väkivaltaa, sanallista painostamista tai molempia. Kaikki seksuaalisen seurusteluväkivallan kokemuksia ilmoittaneet tytöt olivat kokeneet sanallista painostamista, jonka lisäksi fyysistä väkivaltaa oli kokenut hieman yli puolet (60 %). Yleisin fyysinen seksuaalisen väkivallan teko oli kiinni pitäminen, puolet oli kokenut tämän. Erilaisten tekojen yleisyydet seksuaalista seurusteluväkivaltaa kokeneiden tyttöjen joukossa on esitetty kuviossa 2. Muut painostamisen tai fyysisen väkivallan teot olivat huijaaminen tai petkuttaminen, hylkäämisellä uhkaaminen, lyöminen tai satuttaminen ja alkoholin, huumausaineen tai lääkkeiden antaminen.

Kuvio 2 Seksuaaliset seurusteluväkivallan teot, % seksuaalista seurusteluväkivaltaa kokeneista tytöistä (N = 20).

Voisi ajatella, että painostaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen sanallisesti on yleisempää kuin fyysinen väkivalta. Aineiston seksuaalista seurusteluväkivaltaa ilmoittaneista tytöistä suurin osa oli kuitenkin kokenut myös fyysistä pakottamista. Voikin olla, että sanallista painostamista on jäänyt tavoittamatta kyselyssä, vastaavalla tavalla kuin muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kohdalla teoiltaan lievää väkivaltaa on todennäköisesti rajautunut aineiston ulkopuolelle.

Seurusteluväkivallan luonne

Kyselyssä ilmoitetun, muun kuin seksuaalisen fyysisen seurusteluväkivallan teot ovat pääosin lieväksi luokiteltavaa väkivaltaa, kuten ravistelua ja avokämmentä lyömistä. Tyttöjen ja poikien kokema seurusteluväkivalta on luonteeltaan erilaista. Kaikkein vakavimmat fyysiset väkivallan teot näyttäisivät kohdistuvan tyttöihin. Tytöt myös loukkaantuvat huomattavan usein väkivallan seurauksena. Lähes puolet muuta kuin seksuaalista, fyysistä seurusteluväkivaltaa kokeneista tytöistä

ilmoitti saaneensa jonkin vamman. Vammat olivat mustelmia ja haavoja. Niin ikään kyselyssä ilmoitetut, seurustelusuhteissa tapahtuneet seksuaalisen väkivallan kokemukset ovat kohdistuneet tyttöihin. Tilanteisiin liittyi aina sanallista painostamista, jonka lisäksi yli puolet sisälsi myös fyysistä väkivaltaa.

Fyysisten vammojen lisäksi seurusteluväkivalta voi aiheuttaa psyykkisiä seurauksia, kuten masennusta, syömishäiriöitä ja ahdistuneisuutta. Kokemuksella voi olla negatiivinen vaikutus nuoren fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. (esim. Close 2005; Glass ym. 2003.) Vuoden 2008 Nuorisoriikollisuuskyselyssä seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten turvallisuuden tunne oli jonkin verran heikompi kuin muilla nuorilla (Salmi 2009b, 147–149). Erityisesti seksuaalisen väkivallan pitkäaikaiset vaikutukset nuoren itsetuntoon, persoonaan ja seksuaalisuuteen voivat olla dramaattiset. Nuorena seksuaalista väkivaltaa kokeneet naiset ovat esimerkiksi kokeneet itsensä liian arvottomiksi romanttiselle rakkaudelle. Joillekin kokemus on aiheuttanut riskikäyttäytymistä, kuten runsasta päihteiden käyttöä ja riskialtista seksuaalikäyttäytymistä. (Honkatukia 2008, 92.) Tulosten kuvaama seksuaalinen seurusteluväkivalta on liittynyt nuoren ensimmäisiin seksuaalisiin kokemuksiin, mikä todennäköisesti lisää seurauksien vakavuutta. Psyykkiset seuraukset saattavat olla vaikutuksiltaan tuhoisampia kuin mustelmat ja haavat. Tämän kaltaiset seuraukset eivät näy tutkielman tuloksissa. Fyysisten ja psyykkisten seurauksien ja tekojen luonteen lisäksi yksi seurusteluväkivallan vakavuuden mittari on sen toistuvuus. Fyysisiltä teoiltaan lieväkin väkivalta tai uhkailu voi olla vakavaa, etenkin jos se toistuu systemaattisesti. Tulokset kuvaavat vain yksittäisiä väkivaltakokemuksia, eivätkä ne kerro seurusteluväkivallan toistuvuudesta yksittäisten nuorten kohdalla.

6.2 Seurusteluväkivallan piirteitä

Koettuja seurusteluväkivallan tapauksia tarkastellaan tässä luvussa tarkemmin keskittymällä väkivallan tekijän ominaisuuksiin sekä väkivallan tapahtumakontekstiin. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksia on aineistossa ilmoitettu 100. Uhreina on 80 nuorta. Erillisten tapausten lukumäärä on kuitenkin hieman pienempi, koska neljä tapausta on ilmoitettu sekä yleisesti lyömistä koskevan että ikätoverin tekemää lyömistä koskevan kysymyksen kohdalla. Jokainen tapaus otetaan huomioon vain kerran, joten seuraavassa tarkastellaan 96 tapauksen piirteitä. Näistä tyttöjen kokemaa väkivaltaa on 74, poikien kokemaa 22 tapausta. Seksuaalisen

seurusteluväkivallan osalta tarkastellaan 20 tytön kokemien 23 tapauksen piirteitä. Poikien kokemia seksuaalisen väkivallan tapauksia oli aineistossa vain 4, joten niiden piirteitä ei analysoida.

Tekijän ikä

Ensin tarkastellaan tekijän ikää muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa, sitten sekä tekijän että vastaajan ikää seksuaalisen seurusteluväkivallan tapahtumahetkellä. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan kysymyksissä vastaajalta tiedusteltiin viimeisimmän, 12 kuukauden aikana tapahtuneen väkivaltakokemuksen piirteitä. Seksuaalisen seurusteluväkivallan kohdalla kysymykset taas koskevat ensimmäistä seksuaalista kokemusta, joten vastaaja on voinut olla tapahtumahetkellä nuorempi kuin muun seurusteluväkivallan tapahtumahetkellä.

Sekä tyttöjen että poikien kokemassa, muussa kuin seksuaalisessa seurusteluväkivallassa tekijä on suurimmassa osassa (tyttöillä 66 %, pojilla 68 %) tapauksia 15–17 vuotta vanha, eli suunnilleen yhtä vanha kuin uhri. Yhdessä neljäsosassa tyttöjen kokemuksista tekijä on huomattavasti vastaajaa vanhempi henkilö, 18 vuotta tai vanhempi. Poikien kokemassa seurusteluväkivallassa ei ole laisinkaan täysi-ikäisiä tekijöitä. Tyttöjen ja poikien vastausten erot tekijän ikää koskevassa kysymyksessä heijastavat todennäköisesti eroa tyttöjen ja poikien seurustelukumppanien ikäjakaumassa yleisesti. Nuorten seurustelusuhteissa on yleisempää, että tyttö on poikaa nuorempi kuin päinvastoin.

Suurin osa (82 %) tyttöihin kohdistuneista seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksista on tapahtunut vastaajan ollessa 12–14-vuotias. Tulos heijastaa sukupuolielämän aloitusikää seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten keskuudessa (ks. liitetaulukko 5). Puolessa (48 %) kaikista tapauksista vastaaja on ollut tekohetkellä 12–14 vuotta ja tekijä 15–17 vuotta vanha. Näiden tapausten osalta vastaajan ja tekijän välistä ikäeroa ei tiedetä vastausvaihtoehtojen liukuman vuoksi. Vastaaja on voinut olla 14 ja tekijä 15, tai sitten osapuolten iät ovat voineet olla 12 ja 17, jolloin ikäero on huomattavasti suurempi. Yhdessä ilmoitetussa tapauksessa ikäero on ollut huomattava, sillä tekijä on ollut 18–20-vuotias ja uhri 12–14.

Päihteiden yhteys väkivallan tapauksiin

Tyttöjen ja poikien kokemissa seurusteluväkivallan tapauksissa ei ole suuria eroja tekijän päihtyneisyyden osalta. Tekijän päihtyneisyyttä koskevien kysymysten vastausjakaumat on esitetty taulukossa 12. Tyttöjen kokemissa, muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa tekijä oli päihtynyt noin puolessa koetuista tapauksista, poikien kokemissa noin yhdessä kolmasosassa. Pojista viidesosa ei joko osannut arvioida tekijän päihtyneisyyttä tai ei vastannut kysymykseen. Voi olla, että poikiin kohdistuneissa tapauksissa tekijän päihtyneisyys on yleisempää kuin vastaukset näyttävät. Seksuaalisen väkivallan tapauksissa tekijä oli harvemmin päihtynyt kuin muissa koetuissa seurusteluväkivallan tapauksissa.

Taulukko 12 Tekijän päihtyneisyys seurusteluväkivallan tapauksissa, uhrin sukupuolen mukaan jaoteltuna, % tapauksista.

Tekijän päihtyneisyys	Seurusteluväkivallan laatu ja uhrin sukupuoli		
	Muu kuin seksuaalinen seurusteluväkivalta		Seksuaalinen seurusteluväkivalta
	Tytöt	Pojat	Tytöt
Tekijä oli päihtynyt	53	36	22
Tekijä ei ollut päihtynyt	47	46	78
Ei osaa sanoa / tieto puuttuu	-	18	-
	100	100	100
(N)	(74)	(22)	(23)

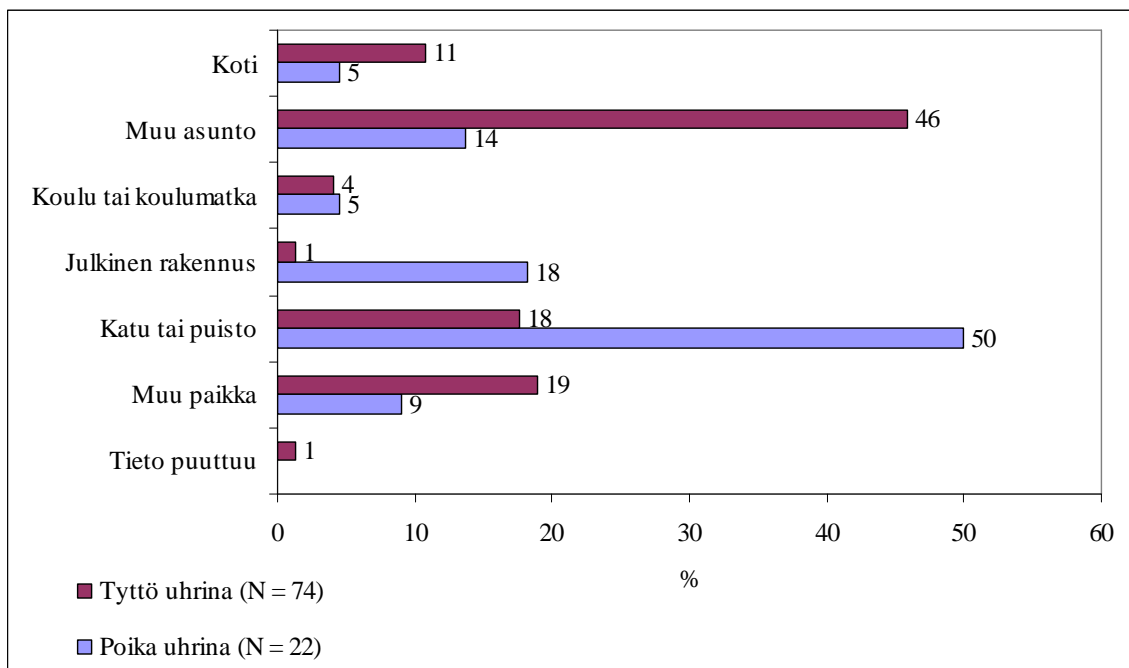
Suurimmassa osassa sekä seksuaalisen että muun seurusteluväkivallan tapauksista vastaaja ei ollut tapahtumahetkellä päihtynyt. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa vastaajan päihtyneisyys oli hieman yleisempää (tytöt 35 %, pojat 36 %) kuin seksuaalisen väkivallan tapauksissa (13 %). Päihteillä ei näytä olevan selkeää yhteyttä seurusteluväkivallan tapauksiin.

Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa sekä tekijän että vastaajan päihtyneisyys näyttäisi olevan yleisempää kuin seksuaalisen väkivallan tapauksissa. Ero voi kuitenkin jossain määrin selittyä päihtyneisyyttä kuvaavien kysymysten erilaisista vastausvaihtoehdoista. Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan päihtyneisyyttä koskevan kysymyksen vastausvaihtoehtoihin kuului *oli / ei ollut humalassa* -vaihtoehtojen lisäksi myös kohta *oli hieman humalassa*. Seksuaalisen väkivallan kohdalla vaihtoehtoina oli vain *oli / ei ollut päihteiden vaikutuksen alaisena*. Muun kuin seksuaalisen väkivallan kohdalla on siksi voitu ilmoittaa enemmän lievää humalatilaa kuin seksuaalisen väkivallan kohdalla.

Tapahtumapaikka

Tyttöjen ja poikien kokemat seurusteluväkivallan tapaukset eroavat tapahtumapaikan suhteen selvästi toisistaan. Muun kuin seksuaalisen väkivallan osalta poikien ilmoittamasta seurusteluväkivallasta suurin osa, 73 prosenttia, tapahtui ulkona tai julkisella paikalla, yleisimmin kadulla tai puistossa. Tyttöjen kokemasta väkivallasta taas 57 prosenttia tapahtui yksityisessä asunnossa. Tapahtumapaikkojen osuudet ilmoitetuista väkivaltatapauksista on esitetty kuviossa 3. Kohdan *muu paikka* tarkentavassa kysymyksessä ilmoitettiin joukkotapahtuma, linja-auto ja laitos. Laitoksella tarkoitetaan todennäköisesti lastensuojelulaitoksen tapaista laitosta, sillä kyselylomakkeessa oli aiemmin kysytty, onko nuori joskus ollut lastensuojelulaitoksessa, koulukodissa tai vastaavassa. Tyttöjen kokemasta seksuaalisesta seurusteluväkivallasta suurin osa, kolme neljäsosaa tapahtui yksityisessä asunnossa. Vajaa neljäsosa tapahtui koulussa tai ulkona (ks. liitetaulukko 3).

Kuvio 3 Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapahtumapaikka uhrin sukupuolen mukaan jaoteltuna, muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksista.

Tyttöihin kohdistuva seurusteluväkivalta tapahtuu tyypillisesti yksityisessä asunnossa. Tällaisissa väkivaltatapauksissa väkivallalle ei yleensä ole muita todistajia kuin uhri ja tekijä. Poikiin kohdistuva seurusteluväkivalta oli taas useimmiten tapahtunut julkisella paikalla joten on hyvin todennäköistä, että tapauksen on nähnyt muitakin henkilöitä kuin seurustelusuhteen osapuolet. Asunnon seinien sisällä tapahtunut väkivalta voi olla teoiltaan vakavampaa kuin julkisella paikalla

tapahtuva. Jos seurustelukumppani käyttäytyy väkivaltaisesti esimerkiksi silloin, kun nuoret viettävät aikaa tovereiden seurassa, muut todennäköisesti puuttuvat väkivaltaiseen tilanteeseen. Väkivalta jää tällöin lieväksi. Luvussa 6.1 todettiin, että tyttöjen kyselyssä ilmoittama seurusteluväkivalta on teoiltaan ja seurauksiltaan vakavampaa kuin poikiin kohdistunut väkivalta. Yksityisellä paikalla tapahtuvasta väkivallasta voi myös olla vaikeaa kertoa muille. Kun väkivallalle ei ole todistajia, uhri voi kokea, ettei hänen kertomustaan uskota. Julkisella paikalla tapahtuvalle väkivallalle on todistajia, eikä uhri ole silloin kokemuksen kanssa yksin. Seuraavaksi tarkastellaankin sitä, keille nuoret ovat kertoneet seurusteluväkivallasta, ja miten usein tapauksesta ei ole kerrottu kenellekään.

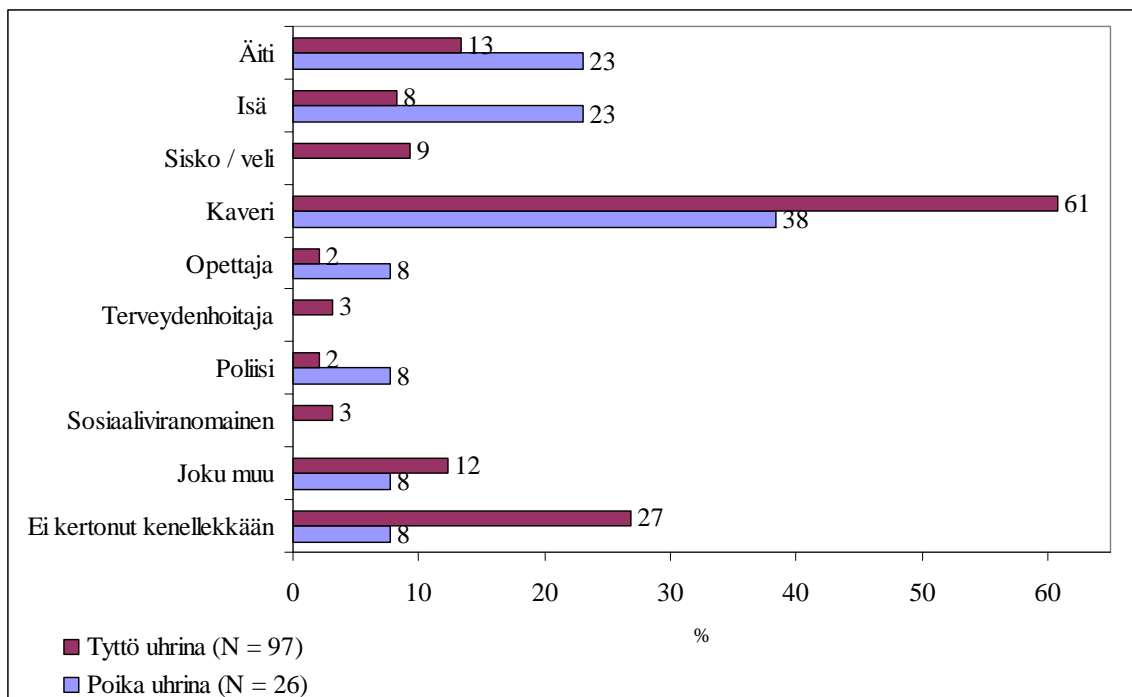
Väkivallasta kertominen

Nuorelta kysyttiin, keille hän on kertonut kokemastaan väkivallasta. Vastauksia käsitellään yhteisesti sekä tyttöjen että poikien seksuaalisen ja muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapausten osalta, ja vastaukset on eritelty vastaajan sukupuolen mukaan. Väkivallasta oli kaikkein yleisimmin kerrottu kaverille. Myös äidille ja isälle oli saatettu kertoa, mutta hyvin harva nuori oli kertonut väkivallasta viranomaisille. Vastausjakaumat on esitetty kuviossa 4. Kohdan *joku muu* vastauksia tarkentavassa kysymyksessä vastaajat ilmoittivat kertoneensa muille sukulaisille, tutulle aikuiselle ja nykyiselle seurustelukumppanille. Tytöt kertoivat poikia useammin seurusteluväkivallan kokemuksestaan kaverille, sekä myös useammin jättivät kertomasta kenellekään. Pojat kertoivat tyttöjä useammin tapauksesta äidille tai isälle. Tyttöjen kokemista tapauksista 27 prosentista ja poikien kokemista 8 prosentista ei ollut kerrottu kenellekään.

Kaikista seurusteluväkivallan tapauksista noin yhdestä neljäsosasta ei ollut kerrottu kenellekään. Myös Tanskassa tehdyssä seurusteluväkivallan kyselytutkimuksessa oli hyvin yleistä, etteivät nuoret olleet kertoneet kokemastaan seurusteluväkivallasta. Tutkimuksen yhteydessä tehdyissä haastatteluissa yksi esille noussut syy tapauksen salassa pitämiseen oli oman itsen suojeleminen kritiikiltä, jota asiasta puhuminen voisi kohdistaa nuoreen. (Schütt ym. 2008, 74–75.) Nuorilla on suuri tarve kuulua joukkoon, ja väkivaltaa kokenut nuori voi pelätä leimautumista, mikäli hän kertoo kokemuksestaan ikätovereille. Erityisesti seksuaalisen väkivallan kohdalla pelko on todennäköinen, ja aiheellinenkin (Honkatukia 2008, 101–102). Nuori voi myös ajatella että hän on lapsellinen jos puhuu tyttö- tai poikakaverin läimäisystä. Nuorilla ei ole kokemusta seurustelusta eikä käsitystä siitä, mitä ”normaali” seurustelu on, ja läimäisyjen voidaan luulla kuuluvan seurustelusuhteeseen. Nuoruudessa pyritään irtautumaan lapsuudenkodista ja aikuisista, ja

seurustelu itsessään on yksi irrottautumisen keino. Tämä voi vaikuttaa siihen, ettei seurustelusuhteen ongelmista puhuta kotona. Seurustelukumppanin valinnalla voidaan myös kapinoida vanhempia vastaan, ja seurustella henkilön kanssa, jota vanhemmat eivät hyväksy. Tällaisessa tapauksessa seurustelukumppanin tekemästä väkivallasta on erityisen vaikeaa puhua vanhemmille.

Kuvio 4 Väkivallasta kertominen sukupuolen mukaan jaoteltuna, % seurusteluväkivallan tapauksista.

Yhteenveto: seurusteluväkivallan piirteitä

Muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa tekijä näyttäisi yleisimmin olevan saman ikäinen kuin uhri. Poikien ja tyttöjen kokemat seurusteluväkivallan tapaukset eroavat kuitenkin toisistaan tekijän iän suhteen. Tyttöjen kokemassa seurusteluväkivallassa on poikien kokemuksia yleisempää, että tekijä on uhria vanhempi. Pääteillä ei näyttäisi olevan selkeää yhteyttä seurusteluväkivallan tapauksiin. Vastausten mukaan sekä tekijä että vastaaja olivat muun kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa hieman yleisemmin päihtyneitä kuin seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksissa. Erot voivat kuitenkin selittyä sillä, että vastausvaihtoehdot olivat erilaisia. Seurusteluväkivallan tapahtumapaikan suhteen tyttöjen ja poikien uhrikokemukset eroavat toisistaan. Poikien kokemissa tapauksissa väkivalta tapahtui yleisimmin julkisella paikalla, tyttöjen tapauksissa yleisin tapahtumapaikka oli yksityinen asunto.

Seurusteluväkivallasta kerrotaan kaikkein todennäköisimmin kaverille, mutta suuresta osasta tapauksia ei ollut kerrottu kenellekään. Tanskassa haastateltujen nuorten mielestä tärkein tapa ehkäistä seurusteluväkivaltaa on lisätä tietoa ja keskustelua aiheesta. He painottivat myös kavereiden ja perheen tuen tärkeyttä ennakkoluulojen ja leimaamisen sijaan. (Schütt ym. mt., 103–109.) Toistuvasti väkivallalle altistuvia lapsia ja nuoria koskevien tutkimusten perusteella on myös arveltu sosiaalisen tuen helpottavan väkivallan kierteen katkaisemista (ks. Finkelhor ym., 2007). Ei tiedetä, johtuuko ystävien ja perheen tuen vaikutus sen yleisistä seurauksista, kuten uhrin itsetunnon kohentumisesta, vai ystävien konkreettisista teoista, kuten uhrin puolustamisesta tekijää vastaan. Joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että on erityisen tärkeää että nuoret puhuvat väkivaltakokemuksistaan eivätkä jää asian kanssa yksin.

7 SEURUSTELUVÄKIVALTAAN KOKENEIDEN NUORTEN SOSIAALINEN TAUSTA

Eroavatko seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret sosiaaliselta taustaltaan muista seurustelleista nuorista? Ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu, että perhetaustaan liittyvät ongelmat ja nuoren riskikäyttäytyminen, kuten esimerkiksi päihteiden käyttö, ovat yhteydessä seurusteluväkivallalle altistumiseen (Close 2005; Glass ym. 2003). Suomessa vuonna 2008 toteutetun nuorisoriikollisuuskyselyn tulosten mukaan seurusteluväkivallan kokemisen riskiä lisäävät merkittävästi perheen talousvaikeudet ja oma rikoskäyttäytyminen (Salmi 2009b, 142–147). Nousevatko samat tekijät merkittäviksi tässä aineistossa? Seuraavaksi tarkastellaan ensin seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten perhetaustaa ja sen jälkeen riskikäyttäytymistä.

Sosiaalisen taustan ja seurusteluväkivallan uhrikokemusten välisen yhteyden tilastollisen merkitsevyyden testaukseen käytetään ristiintaulukointia ja χ^2 -testiä (95 % merkitsevyydellä). Analyysin perusteella ei voida puhua kausaalisuudesta, vaan taustatekijöiden suhteesta seurusteluväkivallan kokemiseen. Syy-seuraussuhteista tällainen analyysi ei anna tietoa. Yksittäisten, sosiaalisten taustatekijöiden vaikutuksen tutkiminen olisi ollut mahdollista regressioanalyysin avulla. Käytetyn aineiston kohdalla regressioanalyysi ei kuitenkaan ollut mahdollinen. Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten osuus aineistosta on niin pieni, että tulosten luotettavuus olisi ollut heikko.

Kaikkia seurusteluväkivaltaa kokeneita nuoria käsitellään yhtenä ryhmänä (seksuaalista tai muuta seurusteluväkivaltaa kokeneet tytöt ja pojat), jolloin seurusteluväkivaltaa kokeneita nuoria on yhteensä 102. Heistä tyttöjä on 82 ja poikia 20. Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten sosiaalisen taustan lisäksi luku antaa tietoa siitä, mitkä taustatekijät ovat yhteydessä nuorten seurustelukokemukseen yleensä. Seurustelleet nuoret erosivat kaikkien tarkasteltavien taustatekijöiden osalta kokemattomista nuorista, riippumatta seurusteluväkivallan kokemisesta.

7.1 Koti ja vanhemmat

Nuoren kotioloilla voi olla yhteys seurusteluväkivallan kokemiseen. Nuorisoriikollisuuskyselyssä (Salmi 2009b) rikkinäinen perhetausta ja perheen huono taloudellinen tilanne nostivat merkitsevästi

seurusteluväkivallan riskiä. Yksinhuoltaja- ja uusperheistä lähtöisin olevilla nuorilla sekä nuorilla, joiden perheessä oli talousvaikeuksia, oli kohonnut riski altistua väkivallalle. Lisäksi seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten perheessä vanhempien tuki ja kontrolli oli tutkimuksen mukaan heikompaa kuin muilla nuorilla. (Salmi 2009b, 142–147.) Myös ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu vanhempien puutteellisen kontrollin ja perhesuhteiden vaikeuksien olevan yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen (Glass ym. 2003, 227). Seuraavaksi tarkastellaan perhemuodon, vanhempien työllisyyden, perheen taloudellisen tilanteen, vanhempien kontrollin sekä vanhempien riitelyn ja alkoholinkäytön yhteyttä seurusteluväkivallan uhrikokemuksiin. Tulokset on esitetty taulukossa 13.

Perhemuodon osalta katsoin, eroavatko seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret muista seurustelleista nuorista sen suhteen, millaisista perheistä he ovat. Jakaumien perusteella muussa kuin ydinperheessä asuvat nuoret näyttäisivät kokeneen seurusteluväkivaltaa useammin kuin muut. Yhteys ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä. Vanhempien työllisyyttä kuvaava muuttuja muodostuu kahdesta kysymyksestä, joissa kysyttiin erikseen molempien vanhempien työtilannetta. Jakaumien perusteella näyttää siltä, että nuoret, joiden perheessä on työttömyyttä, kohtaavat muita todennäköisemmin seurusteluväkivaltaa. Yhteys on tilastollisesti merkittävä. Perheen taloudellista tilannetta kuvaava muuttuja perustuu nuoren omaan arvioon perheensä taloudellisesta tilanteesta. Seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista yksi neljäsosa arvioi, että heidän perheessään on jonkin verran tai paljon talousvaikeuksia. Muista seurustelleista nuorista näin arvioi 16 prosenttia. Perheen heikon taloudellisen tilanteen ja nuoren seurusteluväkivallalle altistumisen välillä on merkitsevä yhteys.

Entä löytyykö nuorten taustoista eroa sen suhteen, millainen vanhempien kontrolli on heidän perheissään? Kontrollia kuvataan sillä, miten usein vanhemmat ovat selvillä siitä, kenen kanssa nuori liikkuu ulkona sekä sillä, miten usein nuori syö iltaisin yhdessä toisen tai molempien vanhempiansa kanssa. Jakaumien perusteella näyttää siltä, että seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten vanhemmat ovat hieman harvemmin kuin muiden nuorten vanhemmat selvillä siitä, kenen kanssa nuori liikkuu. Ero ei kuitenkaan ole merkitsevä. Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret syövät iltaisin harvemmin yhdessä vanhempansa kanssa kuin muut. Heistä neljäsosa syö vanhempansa kanssa kerran kuukaudessa tai harvemmin. Ero muihin seurustelleisiin nuoriin on merkittävä, heistä reilut kymmenen prosenttia ilmoitti syövänsä vanhempansa kanssa yhtä harvoin.

Vanhempien kontrollilla näyttää olevan heikko yhteys seurusteluväkivallalle altistumiseen. Käytetty vanhempien kontrollin mittari on kuitenkin hyvin viitteellinen, eikä kuvaa kontrollia kovin tarkasti. Vuoden 2008 nuorisoriikollisuustutkimuksessa vanhempien kontrollia mitattiin hieman tarkemmin. Tulosten mukaan heikko kontrolli on yhteydessä seurusteluväkivallalle altistumiseen (Salmi 2009b, 142–145). Jos vanhempien heikko kontrolli on yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen ja riittävä kontrolli vuorostaan vaikuttaa uhrikokemuksia ehkäisevästi, mistä ehkäisevä vaikutus voisi johtua? Lapsensa elämästä enemmän tietävät vanhemmat voivat puuttua siihen, kenen kanssa nuori liikkuu. He voivat myös aktiivisemmin ohjata nuoren vapaa-ajan viettoa. Voi myös olla, että nuoren elämässä enemmän mukana olevien vanhempien tuki sinänsä toimii seurusteluväkivallalta suojaavana tekijänä. Hyvän itsetunnon omaavat nuoret hakeutuvat kenties harvemmin riskialttiisiin toveri- ja seurustelusuhteisiin, tai hakeutuvat niistä pois sellaiseen jouduttuaan.

Taulukko 13 Seurusteluväkivallan kokeminen keskeisten, kotiin ja vanhempiin liittyvien taustamuuttujien mukaan, %.

Taustatekijä	Seurustelukokemus ja seurusteluväkivallan kokeminen		
	Ei seurustelu- kokemusta	On seurustellut aiemmin / seurustelee	
		Ei kokenut seurusteluväkivaltaa	Kokenut seurustelu- väkivaltaa
Muu kuin ydinperhe	28	34	43
Toinen tai molemmat vanhemmat työttömiä*	4	4	8
Perheessä talousvaikeuksia**	14	16	25
Vanhemmat harvoin selvillä siitä, kenen kanssa nuori liikkuu	2	3	6
Syö vanhempien kanssa kerran kuukaudessa tai harvemmin**	9	11	25
Nähty vanhempien riitelevän useammin kuin kerran viikossa*	5	7	14
Nähty vanhempiensa humalassa kerran viikossa tai useammin*	4	6	12
(N)	(2 283)	(3 390)	(102)

* Ero on tilastollisesti merkitsevä, χ^2 testin p-arvo <.05

** Ero on tilastollisesti merkitsevä, χ^2 -testin p-arvo <.001

Erot laskettu seurustelukokemusta omaavien nuorten joukossa.

Vanhempien välinen riitely on seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten kotona merkitsevästi yleisempää kuin muilla. Heistä 14 prosenttia näki vanhempiensa riitelevän useammin kuin kerran viikossa. Ulkomaisissa seurusteluväkivallan tutkimuksissa on havaittu, että vanhempien välisten

konfliktien toistuvuus on yhteydessä nuoren seurusteluväkivallan kokemiseen. Sanallisten konfliktien ja riitelyn yhteyden seurusteluväkivallalle altistumiseen on todettu olevan jopa suurempi kuin vanhempien välisen väkivallan. Seurusteluväkivallalle altistumisen riskin on huomattu kasvavan erityisesti silloin, jos nuori kokee vanhempien riitelyn hyvin negatiivisesti tai syyttää itseään riidoista. (Tschann ym. 2009.)

Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret olivat myös nähneet vanhempansa humalassa useammin kuin muut. Seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista 12 prosenttia oli nähnyt vanhempansa selvästi humalassa kerran viikossa tai useammin viimeisen vuoden aikana. Muista seurustelleista nuorista 6 prosenttia oli nähnyt vanhempansa humalassa yhtä usein. Vanhempien alkoholinkäytön ja seurusteluväkivallan kokemisen välinen yhteys on tilastollisesti merkitsevä.

Kaikki perhetaustaan ja vanhempiin liittyvät mittarit antavat samansuuntaisen tuloksen. Vaikka erot ovat joidenkin muuttujien kohdalla pieniä, tärkeää on nimenomaan niiden samansuuntaisuus. Tulokset osoittavat että rikkinäinen perhetausta ja kodin ja vanhempien ongelmat ovat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen.

7.2 Riskikäyttäytyminen

Tässä luvussa tarkastellaan seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten riskikäyttäytymistä. Tarkasteltavat riskikäyttäytymisen alueet ovat päihteiden käyttö, seksuaalikäyttäytyminen sekä oma rikosaktiivisuus. Nuorisorikollisuuskyselyssä erityisesti nuoren aktiivinen rikoskäyttäytyminen nosti riskiä altistua seurusteluväkivallalle. Muita seurusteluväkivallan kokemiseen yhteydessä olevia tekijöitä olivat heikko koulumenestys ja päihteiden käyttö. (Salmi 2009b, 142–147.) Ulkomaisissa seurusteluväkivallan tutkimuksissa päihteiden käytön lisäksi riskialttiin seksuaalikäyttäytymisen on havaittu lisäävän seurusteluväkivallan todennäköisyyttä. Nuorena aloitettu sukupuolielämä ja välinpitämättömyys seksuaalisia riskejä kohtaan ovat olleet yhteydessä erityisesti tyttöjen seurusteluväkivallan kokemiseen. (Close 2005, 4–5; Glass ym. 2003, 232.)

Erityyppisen riskikäyttäytymisen yhteyttä seurusteluväkivaltaan esitellään taulukossa 14. Tulosten mukaan tupakoinnin yleisyys on yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Kun niistä, jotka eivät olleet seurustelleet, 16 prosenttia ja seurustelleista nuorista puolet vastasi tupakoineensa joskus (tai tupakoivansa), seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista 84 prosenttia joko tupakoi

vastaushetkellä tai oli joskus tupakoinut. Seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista lähes puolet tupakoi päivittäin. Yhteys on tilastollisesti merkitsevä.

Myös alkoholin käyttö sekä huumeiden kokeileminen ovat yleisempiä seurusteluväkivaltaa kokeneilla nuorilla. Seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista lähes jokainen oli joskus juonut alkoholia. Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret näyttäisivät jakaumien perusteella myös juovan alkoholia keskimäärin useammin kuin muut aineiston nuoret (ks. liitetaulukko 4). Huumeekokeilujen osalta seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret eroavat selvästi muista nuorista. Jopa viidesosa seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista ilmoitti kokeilleensa joskus huumeita. Muista seurustelleista nuorista huumeita kokeilleiden osuus on 6 prosenttia, ja niistä nuorista, jotka eivät olleet seurustelleet, yksi prosentti.

Taulukko 14 Seurusteluväkivallan kokeminen ja eräät riskikäyttäytymisen mittarit, %.

Taustatekijä	Seurustelukokemus ja seurusteluväkivallan kokeminen		
	Ei seurustelu- kokemusta	On seurustellut aiemmin / seurustelee	
		Ei kokenut seurusteluväkivaltaa	Kokenut seurustelu- väkivaltaa
On tupakoinut tai tupakoi**	16	49	84
Juonut alkoholia*	55	86	96
Kokeillut huumeita**	1	6	20
Harrastanut seksiä poika- tai tyttöystävän kanssa**	-	32	64
Vähintään 3 rikollista tekoa*	8	19	30
(N)	(2 283)	(3 390)	(102)

* Ero on tilastollisesti merkitsevä, χ^2 testin p-arvo <.05

** Ero on tilastollisesti merkitsevä, χ^2 -testin p-arvo <.001

Erot laskettu seurustelukokemusta omaavien nuorten joukossa.

Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret ovat keskimäärin seksuaalisesti aktiivisempia kuin muut seurustelleet nuoret. Kysymykseen vastanneista, seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista kaksi kolmannesta ilmoitti harrastaneensa seksiä seurustelukumppaninsa kanssa, kun muista seurustelleista nuorista näin ilmoitti yksi kolmasosa. Yhteys on tilastollisesti merkitsevä. Jakaumien perusteella näyttää myös siltä, että seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten joukossa sukupuolielämä on aloitettu hieman nuorempina (ks. liitetaulukko 5). Varhainen sukupuolielämän aloitusajankohta ei sinänsä merkitse vaikeuksia nuoren elämässä. Ulkomaisissa tutkimuksissa on

kuitenkin havaittu, että yhdessä seksuaalisen riskikäyttäytymisen kanssa se on yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen (ks. Close 2005; Glass ym. 2003).

Kyselyssä vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan, kuinka monta kertaa hän on tehnyt erilaisia rikollisia tekoja viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Vastauksista muodostettiin summamuuttuja, joka luokiteltiin kahteen luokkaan sen mukaan, onko vastaaja tehnyt ajanjaksolla vähintään 3 tekoa vai 2 tekoa tai vähemmän. Muuttujan sisältämät teot ovat seiniin kirjoittaminen tai maalaaminen, koulun omaisuuden vahingoittaminen, muun omaisuuden vahingoittaminen ja kaupasta tai kioskista varastaminen. Jakaumien perusteella rikosten tekeminen on yleisempää seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten kuin muiden nuorten joukossa. Lähes kolmasosa ilmoitti tehneensä yllä mainittuja rikoksia kolme kertaa tai useammin viimeisen vuoden aikana. Seurusteluväkivallan kokemisen ja oman rikosaktiivisuuden välinen yhteys on tilastollisesti merkitsevä.

Seurusteluväkivallan kokeminen on yhteydessä riskialttiiseen käyttäytymiseen. Päihteiden käyttö, seksuaalinen aktiivisuus ja rikoskäyttäytyminen ovat yleisempiä seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten joukossa. Tämä vahvistaa aiempien tutkimusten perusteella tehtyjä päätelmiä siitä, että seurusteluväkivalta on yhteydessä riskialttiiseen elämäntyyliin. Toisaalta ei voida tietää, selittääkö esimerkiksi päihteiden käyttö väkivallalle altistumista, vai onko nuoren runsaampi päihteiden käyttö seurusteluväkivallan kokemisen oire. Jos järkyttävästä kokemuksesta ei puhuta, sen käsittely helposti toiminnallistuu. Tällöin uhrikokemus voi ahdistuksen kautta lisätä nuoren riskikäyttäytymistä. Nuorena seksuaalista väkivaltaa kokeneet naiset ovat kertoneet kokemuksen johtaneen välinpitämättömyyteen omaa ruumista kohtaan. Välinpitämättömyys saattoi ilmetä runsaana alkoholinkäyttönä, lukuisina seksisuhteina, uusina uhrikokemuksina sekä itseinhon tuntemuksena. (Honkatukia 2008, 92.)

7.3 Sosiaalisen taustan ja riskikäyttäytymisen yhteys seurusteluväkivallan kokemuksiin

Lähes kaikki tarkastellut sosiaalista taustaa kuvaavat muuttajat ovat yhteydessä nuorten seurusteluväkivallan kokemiseen. Tulosten mukaan sellaiset nuoret kokevat muita todennäköisemmin seurusteluväkivaltaa, joiden perheessä on työttömyyttä tai talousvaikeuksia ja joiden vanhemmat riitelevät usein ja käyttävät runsaasti alkoholia. Myös nuoren riskikäyttäytyminen, kuten päihteiden käyttö ja rikosaktiivisuus, ovat yhteydessä

seurusteluväkivallan uhrikokemuksiin. Sekä ulkomaiset tutkimukset että aiempi suomalainen tutkimus osoittavat samojen taustatekijöiden merkittävyyttä (Close 2005; Glass ym. 2003; Salmi 2009b).

Seurusteluväkivallan kokeminen näyttäisi olevan yhteydessä riskialttiiseen elämäntyyliin, jossa käytetään päihteitä ja tehdään rikoksia. Kotiin ja vanhempiin liittyvät ongelmat ovat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Nuoren sosiaalisen taustan ongelmien ilmenemisjärjestyksestä tällainen analyysi ei kuitenkaan anna tietoa. Todennäköisesti kyse on kasautuvista ongelmista. Esimerkiksi työttömyys perheessä aiheuttaa talousvaikeuksia, mikä taas voi lisätä vanhempien välistä riitelyä ja mahdollisesti alkoholin käyttöä. Vanhempien energia voi kulua jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen, jolloin aikaa ei jää nuoren elämän seuraamiseen. Nuori voi reagoida tähän ja purkaa pahaa oloaan hakeutumalla vastaavista ongelmista kärsivien nuorten pariin. Ulkomaisissa tutkimuksissa on havaittu että nuoret valitsevat seurustelukumppaninsa usein samanlaisen taustan omaavien nuorten joukosta, ja että kotona koetut laiminlyönnit ja esimerkiksi väkivalta ovat omiaan hankaloittamaan nuorten välisiä kaveruus- ja seurustelusuhteita (Ehrensaft 2007). Tällöin nuorten joukossa myös seurusteluväkivallan riski on korkeampi. Myös päihteiden käyttö ja rikosten tekeminen voivat olla yleisempää kuin muilla nuorilla. Aiemmin tässä työssä esitellyn Hollingsheadin (1975) näkemyksen mukaan kyseessä on tällöin nuoren sosiaalisen taustan määräämä kehityskulku. Nurmen (1995) kehien teorian mukaan taas perheessä ilmenevät ongelmat toimivat seurusteluväkivaltaan johtavan kielteisen kehän käynnistäjänä. Toisesta suunnasta tarkasteltuna seurusteluväkivallan kokeminen voi olla kielteinen kokemus, joka käynnistää riskialttiiseen käyttäytymiseen johtavan kehän. Kehien teorian mukaan kielteiseen kehään joutunut nuori kohtaa useita, erityyppisiä ongelmia. Seuraavassa luvussa tarkastellaankin, kasautuuko seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille myös muun tyyppistä väkivaltaa ja uhrikokemuksia.

8 KASAUTUUKO SEURUSTELUVÄKIVALTA JA MUU VÄKIVALTA?

Lasten ja nuorten uhrikokemusten kasautumista koskevissa pitkittäistutkimuksissa on havaittu, että nuoren uhrikokemus nostaa merkitsevästi hänen riskiään joutua uudestaan uhriksi. Uhrikokemuksen uusiutumisen riski ei koske vain samantyyppistä kokemusta kuin nuori on aiemmin kokenut, vaan minkä tahansa tyyppinen uhrikokemus lisää riskiä joutua erilaisten tekojen uhriksi. Esimerkiksi väkivallan uhrikokemus nostaa riskiä joutua omaisuusrikoksen uhriksi ja ikätoverin tekemä väkivalta nostaa seksuaalisen uhrikokemuksen riskiä. Joillekin nuorille kasaantuu erityisen paljon uhrikokemuksia vuodesta toiseen. Uhrikokemusten toistuvuus ja yhteys erilaisten uhrikokemusten välillä puhuvat sen tulkinnan puolesta, että tietyille nuorille erityyppisen väkivallan uhriksi joutuminen on pikemmin pysyvä tila kuin toisistaan irrallaan olevia tapauksia. Ilmiölle voi olla useampi selitys. Yksi mahdollinen selitys on, että rikkinäinen sosiaalinen tausta altistaa heidät muita nuoria enemmän uhrikokemuksille, kuten väkivallalle. Toinen selitys on, että uhrikokemuksen vaikutus nuoren käyttäytymiseen tekee hänet haavoittuvaksi ja alttiiksi uhriksi. (Finkelhor ym. 2007.) Seurusteluväkivallan kokeminen voi vaikuttaa nuoren käyttäytymiseen siten, että uhrikokemusten todennäköisyys kasvaa hänen kohdallaan. Toisaalta seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten sosiaalinen tausta voi myös altistaa heidät yleisesti väkivallalle, ei vain seurusteluväkivallalle. Kasautuuko seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille myös kotona koettua väkivaltaa, muun tyyppisten rikosten uhriksi joutumista tai itse tehtyä väkivaltaa?

Tämän luvun ensimmäisessä osassa kartoitetaan vastaamista edeltäneiden 12 kuukauden aikana koettujen, erityyppisten väkivaltakokemusten yleisyyttä seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten keskuudessa. Toisessa osassa tarkastellaan väkivallan kasautumista. Kasautuuko seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille muita nuoria enemmän useita erityyppisiä väkivaltakokemuksia?

8.1 Väkivaltakokemusten yleisyys

Seuraavaksi kuvataan erityyppisten väkivaltakokemusten yleisyyttä seurusteluväkivallan uhriksi joutuneiden nuorten joukossa. Tarkastelussa ovat mukana vanhempien taholta koettu väkivalta, vanhempaan kohdistuneen väkivallan näkeminen, rikosten uhriksi joutuminen sekä oma väkivaltaisuus. Ulkomaisissa tutkimuksissa perheväkivallalle altistuminen ja muun tyyppisen

väkivallan uhriksi joutuminen ovat olleet tärkeimpiä seurusteluväkivallan riskiä lisääviä tekijöitä (ks. Close 2005, 4; Glass ym. 2003). Myös vuoden 2008 nuorisoriikollisuuskyselyssä toistuvat väkivallan ja rikosten uhrikokemukset olivat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen (Salmi 2009b, 142–147).

Erityyppisten väkivaltakokemusten yleisyyttä aineistossa on esitelty taulukossa 15. Kotona koetulla väkivallalla on yhteys seurusteluväkivallalle altistumiseen. Vastaamista edeltäneen vuoden aikana vanhemman tekemää väkivaltaa oli seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista kokenut vajaa neljäsosa. Muista seurustelleista nuorista vanhemman tekemää väkivaltaa oli kokenut 10 prosenttia. Myös nuorisoriikollisuuskyselyn tulosten mukaan seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret olivat kokeneet vanhempien tekemää väkivaltaa muita nuoria yleisemmin (Salmi 2009b, 143–145). Myös vanhempaan kohdistuvan väkivallan näkeminen on yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Niin ikään vajaa neljäsosa seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista oli nähnyt tai kuullut, että ainakin toiseen vanhempaan oli kotona kohdistunut väkivaltaa. Muista seurustelleista nuorista alle kymmenen prosenttia oli nähnyt vanhempaan kohdistuvaa väkivaltaa.

Taulukko 15 Seurusteluväkivallan kokeminen väkivaltakokemusten mukaan, %.

Väkivallan muoto	Seurustelukokemus ja seurusteluväkivallan kokeminen		
	Ei seurustelu- kokemusta	On seurustellut aiemmin / seurustelee	
		Ei kokenut seurusteluväkivaltaa	Kokenut seurustelu- väkivaltaa
Kokenut vanhemman tekemää väkivaltaa**	7	10	24
Nähnyt kotona vanhempaan kohdistuvaa väkivaltaa**	5	9	23
Kokenut vähintään 2 erityyppistä rikosta*	3	5	12
Tehnyt itse vähintään 3 väkivaltaista tekoa*	3	7	13
(N)	(2 283)	(3 390)	(102)

* Ero on tilastollisesti merkitsevä, χ^2 testin p-arvo <.05

** Ero on tilastollisesti merkitsevä, χ^2 -testin p-arvo <.001

Erot laskettu seurustelukokemusta omaavien nuorten joukossa.

Rikoksista tarkastellaan väkivaltaa sisältäneen varkauden, muun varkauden tai vahingonteon uhriksi joutumista vastaamista edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Vahingonteolla tarkoitetaan tavaroiden tahallista rikkomista tai pilaamista. Rikosten uhriksi joutuminen on seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten joukossa merkittävästi yleisempää kuin muiden nuorten joukossa. Seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista 12 prosenttia oli kokenut vähintään kaksi yllä mainituista rikostyypeistä. Itse

tehtyä väkivaltaa kuvaavat tappeluun osallistumisen tai jonkun hakkaamisen teot vastaamista edeltävän vuoden ajalta. Väkivaltainen käytös on seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille merkitsevästi yleisempää kuin muille.

Kaikki tarkastellut väkivaltakokemusten tyypit ovat yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Kotona koettu ja nähty ja rikosten yhteydessä koettu väkivalta ovat seurusteluväkivallalle altistuneiden nuorten joukossa yleisempiä kuin muilla. He olivat muita nuoria useammin myös itse käyttäytyneet väkivaltaisesti.

8.2 Erityyppisten väkivaltakokemusten määrä

Seuraavaksi katsotaan väkivalta- ja uhrikokemusten kasautumista sen perusteella, miten monta erityyppistä väkivaltakokemusta nuori on kokenut vastaamista edeltävän vuoden aikana. Mukana ovat vanhemman tekemä väkivalta ja vanhempaan kohdistuneen väkivallan näkeminen, rikosuhrikokemukset, fyysinen väkivalta, kimppuun käymisen yritykset, väkivallalla uhkaaminen, seksuaalinen väkivalta sekä itse tehty väkivalta (ks. taulukko 16). Ikätoverin tekemä fyysinen väkivalta ei ole mukana summamuuttujassa, koska osa vastaajista ilmoitti saman kokemuksen sekä yleisen väkivallan että ikätoverin tekemän väkivallan kohdalla. Mukana on myös seurustelukumppanin tekemä väkivalta.

Taulukko 16 Väkivallan eri muodot ja teot, joista muuttuja koostuu.

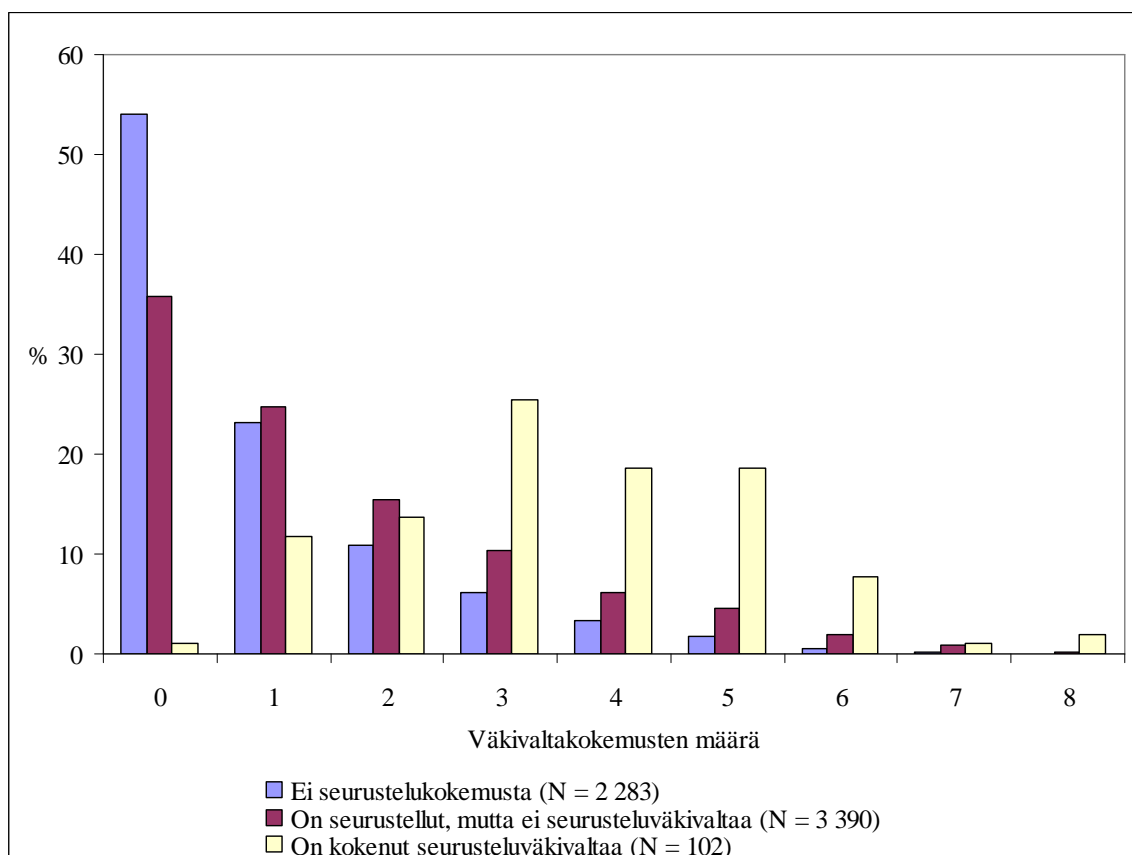
Väkivallan muodot	Teot, joista osio koostuu
Vanhemman tekemä väkivalta	töniminen / ravistelu, tukistaminen, läimäyttämisen, nyrkillä lyöminen, esineellä lyöminen, potkiminen, piiskaaminen, selkäsauna, käytetty asetta, aseella uhkaaminen
Vanhempaan kohdistuvan väkivallan näkeminen	töniminen / ravistelu, tukistaminen, avokämменellä lyöminen, nyrkillä lyöminen, esineellä lyöminen, selkäsauna, hyökätty veitsellä, aseella uhkaaminen
Ryöstö	varastettu käyttäen väkivaltaa
Varkaus	varastettu ilman väkivaltaa
Vahingonteko	rikottu tai pilattu tavaroita tahallaan
Fyysinen väkivalta	lyöty / käyty kimppuun
Kimppuun käymisen yritys	aiottu / aloitettu hyökätä
Väkivallalla uhkaaminen	uhattu lyödä tai käydä kimppuun
Seksuaalinen väkivalta	seksuaalinen kanssakäyminen ilman kosketusta / seksuaalinen koskettaminen / yhdyntä, jonka yhteydessä toinen osapuoli pakotti, uhkaili tai kiristi saadakseen mukaan
Itse tehty väkivalta	osallistunut tappeluun, hakannut jonkun

Koska ikätoverin tekemä pahoinpitely ei ole mukana summamuuttujassa, yhdellä seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista ei muuttujan mukaan ole kokemusta yhdestäkään väkivallan tyyppistä. Tämä vastaaja on kokenut vain seurusteluväkivaltaa ja ilmoittanut sen vain ikätoverin tekemän fyysisen väkivallan kohdassa. Erityyppisten väkivaltakokemusten kasautumista esitellään kuviossa 5 (prosenttiluvut löytyvät liitetaulukosta 6). Seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille näyttää kasautuvan enemmän erityyppisiä väkivaltakokemuksia kuin muille nuorille. Kaikkein vähiten erityyppisiä väkivaltakokemuksia on niillä nuorilla, jotka eivät ole seurustelleet.

Seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista lähes yksi kolmasosa oli kokenut vähintään viittä erityyppistä väkivaltaa edeltäneen vuoden aikana. Muiden seurustelleiden joukossa näin montaa erityyppistä väkivaltaa oli kokenut 7 prosenttia nuorista. Kaikista, viisi tai useampaa erityyppistä väkivaltaa kokeneista nuorista, noin yksi kymmenestä on seurusteluväkivallan uhri.

Kuvio 5 Erityyppisten väkivaltakokemusten jakautuminen seurustelukokemuksen ja seurusteluväkivallan uhrikokemusten mukaan luokiteltuna, %.

Myös nuorisoriikollisuustutkimuksessa tarkasteltiin väkivallan kasautumisen yhteyttä seurusteluväkivallan kokemiseen. Tarkastelussa olivat mukana väkivaltaa sisältänyt varastaminen, muu varastaminen, fyysinen väkivalta, väkivallalla uhkaaminen sekä fyysinen kiusaaminen.

Tutkimuksessa havaittiin useiden erityyppisten uhrikokemusten ennustavan seurusteluväkivallan kokemista, mutta vain poikien keskuudessa. (Salmi 2009b, 142–147.) Yllä kuvatussa jakaumassa suurin osa (80 %) seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista on kuitenkin tyttöjä, joten näyttää siltä, että myös tyttöjen kohdalla useat väkivaltakokemukset ovat yhteydessä seurusteluväkivallalle altistumiseen. Seurusteluväkivallan uhriksi joutuneista tytöistä lähes kolmasosa (30 %) oli kokenut vähintään viisi erityyppistä väkivaltatapausta.

8.3 Väkivallan kasautuminen

Aineiston analyysin perusteella voidaan todeta, että seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille on kasautunut muita nuoria enemmän myös muunlaista väkivaltaa. Seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret olivat kokeneet muita todennäköisemmin väkivaltaa kotona, he olivat joutuneet useammin väkivaltaisten rikosten kohteeksi ja olivat myös itse syyllistyneet väkivaltaisiin tekoihin muita nuoria enemmän. Näyttäisikin siltä, että osalla seurusteluväkivaltaa kokeneilla nuorilla väkivalta varjostaa kaikkia elämänalueita ja on – jos niin voidaan sanoa – normaalimpaa heidän kuin muiden nuorten elämässä. Sekä väkivallan uhriksi joutuminen että väkivaltaan turvautuminen on heille yleisempää kuin muille nuorille. Erityisen huolestuttavaa on, että suurelle osalle seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista oli kasautunut hyvin monta erityyppistä väkivaltakokemusta.

Joidenkin nuorten kohdalla seurusteluväkivallan uhrikokemus on voinut altistaa nuoren muun tyyppisille uhrikokemuksille, eli toimia niin sanotun kielteisen kehän käynnistäjänä (Nurmi 1995). Todennäköisempää kuitenkin on, että altistavat tekijät löytyvät sosiaalisesta taustasta eli kotioloista ja riskikäyttäytymisestä. Tämän puolesta puhuu kotona koetun ja nähdyn väkivallan yleisyys seurusteluväkivallan uhrien joukossa.

Koska seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille näyttää kasautuvan paljon muunkin tyyppistä väkivaltaa, *Nuorten turvallisuuskyselyllä* ei ole tavoitettu kaikkia kyselyyn vastanneiden nuorten seurusteluväkivallan kokemuksia. Kyselylomakkeen rakenteen vuoksi seurusteluväkivalta näkyy aineistossa vain, jos se on viimeisin väkivaltainen kokemus, joka nuorella vastaushetkellä on ollut. Usein väkivaltaa kokeneilla nuorilla on epätodennäköistä, että viimeisimmän väkivaltaisen teon tekijä on ollut seurustelukumppani.

9 NUORTEN SEURUSTELUVÄKIVALTA: TULOSTEN YHTEENVETO

Tulosten perusteella nuorten seurusteluväkivalta on teoiltaan pääasiassa lieväksi luokiteltavaa väkivaltaa. Väkivallalla uhkaaminen on kaikkein yleisin seurusteluväkivallan teko. Fyysistä väkivaltaa kokeneista huomattavan suuri osa oli kuitenkin saanut lieviä vammoja, kuten mustelmia, teon seurauksena. Kaikkein vakavimmat seurusteluväkivallan teot näyttäisivät kohdistuvan tyttöihin, ja tytöt saavat myös vammoja väkivallan seurauksena huomattavasti useammin kuin pojat.

Tyttöjen ja poikien kokemat seurusteluväkivallan teot tapahtuvat erityyppisissä ympäristöissä. Tyttöihin kohdistuva väkivalta tapahtuu yleisimmin yksityisessä asunnossa, poikiin kohdistuva taas ulkona tai muulla julkisella paikalla. Tyttöihin ja poikiin kohdistuvan seurusteluväkivallan erilaisista tapahtumapaikoista johtuen tyttöihin kohdistuva väkivalta jää todennäköisemmin useammin vain uhrin ja tekijän tietoon. Tytöt olivat myös kertoneet seurusteluväkivallasta muille harvemmin kuin pojat. Uhri voi lisäksi kokea yksityisellä paikalla kahdestaan tekijän kanssa tapahtuvan väkivaltaisen tilanteen uhkaavammaksi kuin julkisella paikalla tapahtuvan.

Ongelmat kotona, oma riskikäyttäytyminen sekä muut väkivaltakokemukset ovat selvästi yhteydessä seurusteluväkivaltaan. Työttömyys ja talousvaikeudet perheessä, vanhempien runsas riitely, vanhempien alkoholinkäyttö ja väkivaltaiset kotiolosuhteet ovat yhteydessä seurusteluväkivallalle altistumiseen. Myös nuoren päihteiden käyttö, rikosaktiivisuus ja oma väkivaltaisuus ovat yhteydessä uhrikokemuksiin. Tulokset vastaavat vuoden 2008 nuorisoriikollisuuskyselystä (Salmi 2009b) saatuja tuloksia. Seurusteluväkivaltaa kokeville nuorille kasautuu keskimäärin muita nuoria enemmän myös muun tyyppistä väkivaltaa ja he joutuvat useammin rikosten uhreiksi. Seurusteluväkivalta näyttäisikin olevan osa kasautuvaa huono-osaisuutta.

Seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten sosiaalisen taustan ongelmien ilmenemisjärjestyksestä ja syy-seuraussuhteista tehty analyysi ei anna tietoa. Ainoastaan perhetaustaan liittyviä tekijöitä voidaan pitää seurusteluväkivaltaa selittävinä tekijöinä. Riskikäyttäytyminen, muut uhrikokemukset sekä oma väkivaltaisuus voivat sitä vastoin olla joko seurusteluväkivallan riskiä lisääviä tekijöitä tai sitten väkivallan seurauksia, sen aiheuttamia oireita nuorena.

9.1 Mitä tulokset kertovat nuorten seurusteluväkivallasta?

Tutkielma osoittaa, että nuorten seurusteluväkivalta on olemassa oleva ongelma, johon tulisi myös Suomessa puuttua. Joillekin seurusteluväkivaltaa kohtaaville nuorille kasautuu myös muun tyyppisiä väkivalta- ja uhrikokemuksia ja perheeseen liittyviä ongelmia keskimäärin enemmän kuin muille. Perhetaustan ongelmat ja riskialtis elämäntyyli lisäävät seurusteluväkivallan uhrikokemusten todennäköisyyttä. Vaikuttaisi siltä, että pieni joukko suomalaisia nuoria joutuu kohtaamaan kasautuvia sosiaalisia ongelmia, joista seurusteluväkivalta on yksi. Tässä tutkielmassa tutkitut nuoret ovat iältään vasta 15–16-vuotiaita. Kun seurusteluväkivaltaa ja kasautuvia ongelmia esiintyy jo heidän joukossaan, voidaan olettaa että niitä on vanhempien nuorten keskuudessa vielä enemmän. Tutkimusten mukaan nuorten seurusteluväkivalta on yleisempää hieman vanhempien nuorten seurustelusuhteissa (Wekerle & Wolfe 1999, 436, 440).

Tutkielma ei anna tietoa siitä, missä määrin parisuhdeväkivalta siirtyy sukupolvelta toiselle, mutta kotona vanhempaan kohdistuneen väkivallan näkeminen on yhteydessä seurusteluväkivallan kokemiseen. Myös vanhempien taloudelliset ongelmat, parisuhderiidat ja runsas alkoholin käyttö ovat yhteydessä seurusteluväkivallalle altistumiseen. Näyttää siis siltä, että ongelmat siirtyvät ainakin jossain määrin sukupolvelta toiselle. Seurusteluväkivalta on usein yhteydessä myös muun tyyppisiin uhrikokemuksiin, päihteiden käyttöön sekä omaan väkivaltaiseen käytökseen. On huolestuttavaa, että osa nuorista erottuu sosiaalisen taustansa ja uhrikokemusten yleisyyden suhteen selkeästi muista. Se kertoo huono-osaisuuden keskittymisestä tiettyyn väestöryhmään. Osalla nuoria eheän elämän edellytykset ovat vakavasti uhattuna jo aikuisuuden kynnyksellä.

Onko joidenkin nuorten elämä riskiarviointia niin vapaa-ajalla, kotona kuin myös muissa läheisissä suhteissa? Mitä merkitsee nuoren tulevien parisuhteiden kannalta, jos jo varhaisimpia seurustelusuhteita kuvaa väkivalta ja luottamuksen puute? Sari Näre käsittelee tutkimuksessaan *Styylaten ja pettäen* luottamuksen merkitystä sukupuolten välisissä suhteissa ja sen asemaa nykykulttuurissamme. Näreen mukaan luottamuskyvyn kehittymisen edellytyksenä on emotionaalinen pääoma, joka rakentuu lapsuudessa koetusta perusturvallisuudesta. Läheisten, luottamuksellisten suhteiden puuttuminen vanhempiin altistaa myöhemmin samantyyppisille suhteille ikätoverien kanssa (ks. myös Ehrensaft 2007). Nuoruudessa tapahtuva persoonallisuuden muokkaantuminen tarjoaa uuden mahdollisuuden luottamuksen kasvattamiselle. Läheiset, turvalliset toverisuhteet voivat kasvattaa emotionaalista pääomaa ja luottamusta. Näreen

mukaan nykyinen kulttuurimme kuitenkin jopa heikentää luottamuksen rakentumista. Yksilöä korostava kilpailuyhteiskunta, lyhytjännitteinen pätkäelämä ja visuaalisen kulttuurin välittämä rikkonainen perhekuva ja salailun ja pettämisen läpäisemä, yliseksualisoitunut kuva sukupuolikulttuurista, johtavat kalkylointiin myös ihmissuhteissa ja tunteiden hiipumiseen. Tällaisessa kulttuurissa nuorten ”riippuvuus vanhemmistaan luottamussuhteiden rakentumisessa korostuu samalla, kun vanhemmuuden ehtoja yhteiskunnallisesti heikennetään” (Näre 2005, 31). Työelämän paineet, ja esimerkiksi työttömyyden aiheuttama masennus, voivat heikentää vanhempien kykyä tarjota nuorelle emotionaalista tukea. Näreen mukaan luottamus vanhempien ja nuoren välisessä suhteessa näkyy siinä, miten paljon vanhemmat tietävät nuoren tekemisistä ja ajankäytöstä. Erityisesti turvattomat perheolosuhteet ja ruumiillisen rankaisun käyttäminen murentavat luottamusta ja altistavat myös nuoren kaverisuhteet haavoittumiselle.

Tässä tutkielmassa havaittiin vanhempien työttömyyden, talousongelmien ja runsaan alkoholinkäytön sekä riitelyn, kotona koetun väkivallan ja vanhempien heikon kontrollin olevan yhteydessä siihen, että nuori altistuu seurusteluväkivallalle. Näreen teoriaa seuraten näiden nuorten perhetausta ei tue emotionaalisen pääoman ja luottamuksen rakentumista, mistä johtuen heillä on muita suurempi todennäköisyys ajautua riskialttiisiin seurustelusuhteisiin. Jos seurustelukumppanit eivät pysty luottamaan toisiinsa, vaan heidän välistä suhdettaan määrittää riskiarviointi, oman itsen suojeleminen emotionaalisilta riskeiltä ja kalkylointi, he voivat myös pitää väkivaltaa joissain tilanteissa oikeutettuna. Heikon emotionaalisen pääoman omaava nuori voi myös kokea väkivallan osoitukseksi oikeista tunteista (ks. Ekola 1992, 178–181). Ainakaan toinen ei silloin ole välinpitämätön. Näreen haastattelemat tytöt ja pojat korostivat seurustelukumppanin ominaisuuksista luotettavuutta, mikä Näreen mukaan heijastaa luottamuspulaa sukupuolten välisissä suhteissa. Seurustelun kestävyyyteen suhtauduttiin varauksella ja petetyksi ja jätetyksi tuleminen pelko oli yleinen. Näre esittää Matti Kortteisen ja Hannu Tuomikosken tutkimustuloksen, jonka perusteella sosiaalisten suhteiden luottamusvaje näyttää olevan aikuisten keskuudessa yleisintä heikossa sosioekonomisessa asemassa olevilla. (Näre 2005, 136–137.) Tässä tutkielmassa seurusteluväkivallan esiintyminen oli todennäköisempää nuorilla, joiden perheen sosioekonominen asema oli heikentynyt. Samanlaisia tuloksia saatiin nuorisoriikollisuuskyselyssä (Salmi 2009b). Pohdinkin samoin kuin Näre, heijastuuko aikuisten sukupuolikulttuurin kriisi nuoriin? Vai onko kyse lapsuuden kokemusten tuottaman luottamuspulan näkymisestä nuoruuden suhteissa? (Näre 2005, 136–137.) Olipa ilmiön takana mitä tekijöitä hyvänsä, seurusteluväkivallasta tarvitaan lisää tietoa, jotta siihen voidaan puuttua.

9.2 Jatkotutkimusehdotuksia

Parisuhde- ja seurusteluväkivallan tutkimuksessa tutkimuskehiksen, kyselylomakkeen muotoilun ja kysymysten vaikutus tutkimustuloksiin on merkittävä. Seurusteluväkivallan empiirinen tutkimus on vasta alkanut Suomessa, ja tästä ongelmasta saadaan lähivuosina toivottavasti lisää tietoa. Kuten aikuisten parisuhdeväkivallasta saadut, ristiriitaiset tutkimustiedot sekä tämän tutkielman pohjana olevan kyselylomakkeen ja aineistossa ilmenevän seurusteluväkivallan vertailu aiempaan seurusteluväkivallan tutkimukseen (Salmi 2009b) osoittavat, yleistysten tekeminen yhden tutkimuksen perusteella on kyseenalaista (ks. luku 5.2). Siksi tarvitaankin kriittistä tutkimusta, jossa pohditaan myös tutkimuskehiksen ja mittareiden vaikutuksia tuloksiin.

Tämän tutkielman aineistona olevan kyselylomakkeen rakenteen vuoksi seurusteluväkivallan yleisyydestä tai uhrikokemusten sukupuolijakaumasta ei voitu tehdä johtopäätöksiä. Tyttöjen ja poikien seurusteluväkivallan uhrikokemusten yleisyydestä tarvitaan vielä lisää tutkimusta. Onko seurusteluväkivalta on tyttöihin kohdistuva ongelma, vai kokevatko pojat väkivaltaa enemmän, kuten nuorisoriikollisuuskyselyn (Salmi 2009b) tulokset osoittavat? Vai onko tilanne Suomessa samanlainen kuin ulkomaisten tutkimusten mukaan, jolloin sukupuoli ei selittäisikään seurusteluväkivallalle altistumista? Myös seksuaalisesta seurusteluväkivallasta tarvitaan lisää tietoa. Tämän tutkielman puitteissa seksuaalisen väkivallan ilmiöstä pystyttiin vain raapaisemaan pintaa. Muita itseäni askarruttamaan jääneitä asioita seurusteluväkivallassa ovat väkivallan toistuvuus sekä sen vaikutukset nuoren psyykkiseen hyvinvointiin. Myös väkivallan molemminpuolisuudesta tarvittaisiin tietoa. Ulkomaisissa tutkimuksissa merkittävä osa seurusteluväkivaltaa kokeneista nuorista on myös itse käyttäytynyt väkivaltaisesti seurustelukumppaniaan kohtaan (Tschann ym. 2009). Onko väkivalta suomalaisten seurustelukumppanien välillä joissain tapauksissa molemminpuolista?

Tulevien seurusteluväkivaltaa kartoittavien kyselytutkimusten suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että vastaukset kuvaavat ilmiötä mahdollisimman kattavasti. Parisuhdetta tai seurustelua koskevalla kehystyksellä tavoitetaan fyysisesti lievää väkivaltaa paremmin kuin rikosoikeudellisella kehystyksellä (Straus 1999). Lisäksi sukupuolten erilainen suhtautuminen heihin kohdistuneeseen väkivaltaan ei silloin vaikuta tuloksiin yhtä paljon (Dutton & Nicholls 2005). Mielestäni CTS-asteikon soveltamista kyselyissä tulisi harkita. Yksi CTS-asteikon pohjalta tehtyjen seurusteluväkivallan kyselytutkimusten vahvuus on, että ne kuvaavat sekä koettua että itse tehtyä väkivaltaa, jolloin väkivallan molemminpuolisuuden tarkastelu on mahdollista (Straus 1979).

Tulevia haasteita on myös se, miten nuorille itselleen annetaan puheenvuoro tutkimuksessa. Laadullisella tutkimuksella saataisiin tietoa siitä, miten nuoret kokevat seurusteluväkivallan ja millaisia asenteita nuorilla on väkivaltaa kohtaan yleensä. Koetaanko väkivalta joissain tilanteissa oikeutetuksi? Viime vuosina on esimerkiksi puhuttu mahdollisesta muutoksesta tyttöjen väkivaltaan suhtautumisessa. Jos nuorten asenne väkivaltaan on muuttumassa hyväksyvämmäksi, se näkyy ennen pitkää myös laajemmin yhteiskunnassa näiden nuorten kasvaessa aikuisiksi.

Nuoret olivat kertoneet kyselyssä ilmoittamistaan seurusteluväkivallan kokemuksista kaikkein yleisimmin kaverille, muille tapauksista oli kerrottu hyvin harvoin. Noin yhdestä neljäsosasta ei ollut kerrottu kenellekään. Tutkielma toivottavasti tuo seurusteluväkivallan esiin ja herättää keskustelua sekä madaltaa nuorten kynnystä puhua seurustelusuhteissa kohtaamastaan väkivallasta. Seurusteluväkivallan tutkimuksen kehittämisen lisäksi tulee miettiä keinoja ennaltaehkäistä seurusteluväkivaltaa ja auttaa väkivaltaa kokevia nuoria.

Seurusteluväkivallan tutkimuksen kehittäminen edellyttää myös muutosta parisuhdeväkivallan tarkastelutavassa. Naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan tutkimisesta tulee siirtyä kohti kaikkia väkivallan uhreja ja tekijöitä tarkastelevaa tutkimusta. Sulkemalla silmät muulta kuin avio- tai avoliitossa tapahtuvalta, naisiin kohdistuvalta parisuhdeväkivallalta ja ohittamalla miehiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta, sivuutetaan suuri osa parisuhde- ja seurusteluväkivallan ongelmasta.

LÄHTEET

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. (2007) Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo: WSOY.

Archer, John (2006) Cross-cultural Differences in Physical Aggression Between Partners. A Social-role Analysis. *Personality and Social Psychology Review* 10:2, 133–153.

Arias, Ileana (1999) Women's Responses to Physical and Psychological Abuse. Teoksessa Ximena B. Arriaga & Stuart Oskamp (toim.) *Violence in Intimate Relationships*. Thousand Oaks, CA: Sage, 139–162.

Avery-Leaf, S., Cascardi, M., O'Leary, K. D. & Cano, A. (1997) Efficacy of a Dating Violence Prevention Program on Attitudes Justifying Aggression. *Journal of Adolescent Health* 21, 11–17.

Capaldi, Deborah M. & Owen, Lee D. (2001) Physical Aggression in a Community Sample of At-risk Young Couples. Gender Comparisons for High Frequency, Injury and Fear. *Journal of Family Psychology* 15:3, 425–440.

Close, Sharron (2005) Dating Violence Prevention in Middle School and High School Youth. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing* 18:1, 2–9.

Dobash, Rebecca Emerson & Dobash, Russel P. (1998) Violent Men and Violent Contexts. Teoksessa R. Emerson Dobash & Russel P. Dobash (toim.) *Rethinking Violence Against Women*. Thousand Oaks, CA: Sage, 141–168.

Dutton, Donald G. & Corvo, Kenneth (2006) Transforming a Flawed Policy. A Call to Revive Psychology and Science in Domestic Violence Research and Practice. *Aggression and Violent Behavior* 11, 457–483.

Dutton, Donald G. & Nicholls, Tonia L. (2005) The Gender Paradigm in Domestic Violence Research and Theory. Part I – The Conflict Theory and Data. *Aggression and Violent Behavior* 10, 680–714.

Ehrensaft, Miriam K. (2008) Intimate Partner Violence. Persistence of Myths and Implications for Intervention. *Children and Youth Services Review* 30, 276–286.

Ekola, Terhi (1992) Kleptomania – tyttöjen kapinaa. Teoksessa Sari Näre & Jaana Lähteenmaa (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 171–182.

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha (2008) Tutkimuksen toteutus. Teoksessa Noora Ellonen, Juha Kääriäinen, Venla Salmi & Heikki Sariola (toim.) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, raportteja 71, 32–40.

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (toim.) (2008) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, raportteja 71.

Ellonen, Noora & Pösö, Tarja (2010) Lapset arvioimassa tutkimuksen etiikkaa. Esimerkkinä uhritutkimus. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101, 192–209.

Eskola, Antti (1967) Sosiologian tutkimusmenetelmät II. Porvoo: WSOY.

Felson, Richard B. & Cares, A. C. (2005) Gender and the Seriousness of Assaults on Intimate Partners and other Victims. *Journal of Marriage and Family* 67:5, 182–195.

Finkelhor, David & Ormrod, Richard K. & Turner, Heather A. (2007) Re-victimization Patterns in a National Longitudinal Sample of Children and Youth. *Child Abuse & Neglect* 31, 479–502.

Flinck, Aune (2006) Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja. Tampere: Tampere University Press.

Glass, Nancy & Fredland, Nina & Campbell, Jaquelyn & Yonas, Michael & Sharps, Phyllis & Kub, Joan (2003) Adolescent Dating Violence. Prevalence, Risk Factors, Health Outcomes, and Implications for Clinical Practice. *JOGNN* 32:2, 227–238.

Goffman, Erwing (1974) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Row.

Hamberger, Kevin & Ambuel, Bruce (1998) Dating Violence. *Pediatric Clinics of North America* 45:2, 381–390.

Headey, Bruce & Scott, Dorothy & de Vaus, David (1999) Domestic Violence in Australia. Are Women and Men Equally Violent? Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research. The University of Melbourne.

Heiskanen, Markku (2002) VäkiValta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimuksen näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Helsinki: Tilastokeskus, tutkimuksia 236.

Heiskanen, Markku (2006) Katsaus muihin lähteisiin. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Sirén (toim.). Naisiin kohdistunut väkiValta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 225, 11–17.

Heiskanen, Markku & Piispa, Minna (1998) Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkiVallasta. Helsinki: Tilastokeskus.

Heiskanen, Markku & Piispa, Minna (2006) Tietojenkeruu. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Sirén (toim.) Naisiin kohdistunut väkiValta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 225, 149–154.

Hickman, Laura J. & Jaycox, Lisa H. & Aronoff, Jessica (2004) Dating Violence Among Adolescents. Prevalance, Gender Distribution, and Prevention Program Effectiveness. *Trauma, Violence & Abuse* 5:2, 123–142.

Hollingshead, August B. (1975) *Elmtown's Youth and Elmtown Revisited*. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Honkatukia, Päivi (2008) Nuorena koettu seksuaalinen väkivalta selviytymisen näkökulmasta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 84–105.

Honkatukia, Päivi (2009) Naiset rikosten tekijöinä ja uhreina. Teoksessa *Rikollisuustilanne 2008. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimuksia 247, 233–249.

Humppi, Sanna-Mari (2008) Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, raportteja 75.

Husso, Marita (2003) *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.

Johnson, Holly (1998) Rethinking Survey Research on Violence Against Women. Teoksessa R. Emerson Dobash & Russel P. Dobash (toim.) *Rethinking Violence Against Women*. Thousand Oaks, CA: Sage, 23–51.

Johnson, Michael P. (1995) Patriarchal Terrorism and Common Couple Violence. Two Forms of Violence Against Women. *Journal of Marriage and Family* 57, 283–294.

Johnson, Michael P. & Leone, Janel M. (2005) The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. *Journal of Family Issues* 26:3, 322–349.

Kaura, Shelby & Allen, Graig (2004) Dissatisfaction With Relationship Power and Dating Violence Perpetration by Men and Women. *Journal of Interpersonal Violence* 19, 576–588.

Keskinen, Suvi (2005) *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.

Kim, Hyoun K. & Capaldi, Deborah M. (2004) The Association of Antisocial Behaviour and Depressive Symptoms Between Partners and Risk for Aggression in Romantic Relationships. *Journal of Family Psychology* 18, 82–96.

Kivivuori, Janne (2005) Piilorikollisuuden tutkimus. Teoksessa Janne Kivivuori & Venla Salmi. *Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004. Teemana sosiaalinen pääoma*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 214, 1–10.

Kouluterveyskysely 2007, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Kouluterveys 2007 -kyselyn valtakunnalliset taulukot. Seksuaaliterveys*.

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2007/seksuaaliterveys07.htm>.

(Viitattu 1.3.2010).

Kääriäinen, Juha (2006) Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Sirén. *Naisiin kohdistunut väkivalta 2005*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 225, 103–121.

Kääriäinen, Juha (2008) Ikätovereiden välinen väkivalta ja kiusaaminen. Teoksessa Noora Ellonen, Juha Kääriäinen, Venla Salmi & Heikki Sariola (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, raportteja 71, 52–56.

Lahti, Minna (2001) Domesticated violence. The power of ordinary in everyday Finland. Helsinki: Yliopistopaino.

Lattu, Emmi (2008) Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 168–192.

Lehti, Martti (2006) Nuorten henkirikokset 1980–2004. Teoksessa Päivi Honkatukia & Janne Kivivuori (toim.) Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 221, 57–96.

Lehti, Martti (2009) Naiset henkirikosten uhreina 2002–2007. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, verkkokatsauksia 11.

Makepeace, James M. (1981) Courtship Violence Among College Students. *Family Relations* 30:1, 97–102.

Marttunen, Matti & Salmi, Venla (2009) Nuorisoriikollisuus. Teoksessa Rikollisuustilanne 2008. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimuksia 247, 205–232.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2004) Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: WSOY.

Nurmi, Jari-Erik (1995) Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korhakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 256–274.

Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Näre, Sari (2005) Styylaten ja pettään. Luottamuksen ongelma ja postindividualismi nuorten sukupuolikulttuurissa. Helsinki: Yliopistopaino.

Peräkylä, Anssi (1990) Kuoleman monet kasvot. Identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Tampere: Vastapaino.

Piispa, Minna (2004a) Surveytutkimuksen tuottama kuva parisuhdeväkivallasta. *Hyvinvointikatsaus* 4, 43–46.

Piispa, Minna (2004b) Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Piispa, Minna (2006) Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen & Reino Sirén (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 225, 41–81.

Piispa, Minna (2008) Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 106–128.

Pötsönen, Riikka & Välimaa, Raili (1995) Seurustelua ja pelkkää asiaa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, terveystieteen laitoksen julkaisusarja 1:95.

Ronkainen, Suvi (2001) Sukupuolistunut väkivalta ja uhriutumisen paradoksit. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 38, 139–151.

Salmi, Venla (2009a) Kohti monimuotoista parisuhdeväkivaltatutkimusta. Oikeus 38:2, 119–137.

Salmi, Venla (2009b) Nuoret seurustelusuhdeväkivallan uhreina. Teoksessa Venla Salmi (toim.) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995–2008. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimuksia 246, 123–131.

Salmi, Venla (2009c) Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2008. Teoksessa Venla Salmi (toim.) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995–2008. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimuksia 246, 1–44.

Salmi, Venla (toim.) (2009d) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995–2008. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimuksia 246.

Salmi, Venla & Sirén, Reino & Lehti, Martti & Aaltonen, Mikko & Kivivuori, Janne (2009) Perheväkivalta Suomessa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, verkkokatsauksia 12.

Schütt, Nina Maria & Fredriksen, Marie Louise & Helweg-Larsen, Karin (2008) Unge og kærestevold i Danmark. En landsdækkende undesøgelse af omfang, karakter og følger af vold blandt 16–24-årige med fokus på vold i kæresteforhold. Kööpenhamina: Syddansk Universitet.

Sirén, Reino & Aaltonen, Mikko & Kääriäinen, Juha (2010) Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980–2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimustiedonantoja 103.

Straus, Murray A. (1979) Measuring Intrafamily Conflict and Violence. The Conflict Tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and Family* 41:1, 75–88.

Straus, Murray A. (1999) The Controversy Over Domestic Violence by Women: a Methodological, Theoretical, and Sociology of Science Analysis. Teoksessa Ximena B. Arriaga & Stuart Oskamp (toim.) *Violence in Intimate Relationships*. Thousand Oaks: Sage, 17–44.

Straus, Murray A. (2007) Prevalance and Effects of Mutuality in Physical and Psychological Aggression Against Dating Partners by University Students in 32 Nations. Esitetty International Family Aggression Societyn konferenssissa, University of Central Lancashire, 18.3.2007.

Swahn, Monica H., Bossarte, Robert M. & Sullivent, Ernest E. (2008) Age of Alcohol Use Initiation, Suicidal Behavior, and Peer and Dating Violence Victimization and Perpetration Among High-risk, Seveth-grade Adolescents. *Pediatrics* 121, 297–305.

Tolonen, Tarja (2001) Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus.

Topo, Päivi & Kontula, Osmo & Meriläinen, Jouni (1987) Nuorten näkemyksiä toisesta sukupuolesta, seurustelusta ja seksuaalisuudesta. Helsinki: Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos, kansanterveystieteen julkaisuja M 100.

Tschann, Jeanne M. & Pasch, Lauri A. & Flores, Elena & VanOss Marin, Barbara & Baisch, E. Marco & Wibbelsman, Charles J. (2009) Nonviolent Aspects of Interparental Conflict and Dating Violence Among Adolescents. *Journal of Family Issues* 30:3, 295–319.

Törrönen, Hannele (2009a) Prosenttien sota. Teoksessa Hannele Törrönen (toim.) *Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, raportteja 10, 27–38.

Törrönen, Hannele (toim.) (2009b) *Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, raportteja 10.

Vuori, Jaana (1988) Tyttöjen “yhden illan jutut” ja kaksinaismoraali. *Nuorisotutkimus* 4, 34–41.

Weizmann-Henelius, Ghitta (2004) Violent female perpetrators in Finland. *Personality and life events*. Vaasa: Vaasan vanha sairaala.

Wekerle, Christine & Wolfe, David A. (1999) Dating Violence in Mid-adolescence. Theory, Significance, and Emerging Prevention Initiatives. *Clinical Psychology Review* 19:4, 435–456.

White, Jacquelyn W. & Kowalski, Robin M. (1994) Deconstructing the Myth of the Nonaggressive Woman. *A Feminist Analysis*. *Psychology of Women Quarterly* 18, 487–508.

Wolfe, David A., Crooks, Claire C., Chiodo, Debbie & Jaffe, Peter (2009) Child Maltreatment, Bullying, Gender-based Harassment, and Adolescent Dating Violence. *Making the Connections*. *Psychology of Women Quarterly* 33, 21–24.

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

Nuorten turvallisuuskyselyn lomake on hyvin pitkä, minkä vuoksi sitä ei ole mahdollista liittää tutkielmaan. Lomake on saatavilla osoitteessa:

<http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi> > tutkimus > tutkimusalueet > kokonaisrikollisuus > Lapset väkivallan uhreina.

(<http://www.poliisiammattikorkeakoulu.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/pages/1DD1A78CDC277DF1C22573AE0034245C>)

LIITE 2: LIITETAULUKOT 1–6

Liitetaulukko 1 Vastausten uudelleenluokittelut taustamuuttujia varten ja vastausjakaumat aineistossa (N = 5 775).

Muuttuja	Alkuperäiset vastausvaihtoehdot	%	Muuttujan saamat arvot	%
Perheen taloudellinen tilanne	Erittäin hyvä	23		
	Melko hyvä	58	Erittäin tai melko hyvä	81
	Jonkin verran talousvaikeuksia	14	Perheessä talousvaikeuksia	15
	Paljon talousvaikeuksia	1	Ei osaa sanoa	4
	En osaa sanoa	4		
			100	
Kuinka usein vanhemmat selvillä siitä, kenen kanssa nuori viettää vapaa-aikaa	Aina	59		
	Joskus	36	Aina / joskus / ei käy ulkona	96
	Harvoin tai ei koskaan	3	Harvoin tai ei koskaan	3
	En käy ulkona ystäväni kanssa	1	Tieto puuttuu	1
	Tieto puuttuu	1		
		100		100
Kuinka usein nuori syö illalla yhdessä vanhempiensa kanssa	Joka päivä	34		
	Useita kertoja viikossa	40		
	Kerran viikossa	15	Kerran viikossa tai useammin	89
	Kerran kuukaudessa	4	Kerran kuukaudessa tai harvemmin	10
	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	6	Tieto puuttuu	1
	Tieto puuttuu	1		
		100		100
Kuinka usein nähnyt vanhempiensa riitelevän keskenään 12 kuukauden aikana	Ei juuri koskaan	37		
	Muutaman kerran vuodessa	23		
	Noin kerran kuukaudessa	19	Kerran viikossa tai harvemmin	92
	Noin kerran viikossa	13	Useammin kuin kerran viikossa	6
	Useammin kuin kerran viikossa	6	Tieto puuttuu	2
	Tieto puuttuu	2		
		100		100
Kuinka usein nähnyt vanhempansa humalassa 12 kuukauden aikana	En koskaan	26		
	Kerran	13		
	Muutaman kerran	22		
	Kerran kuukaudessa	5	Kerran kuukaudessa tai harvemmin	66
	Kerran viikossa	4	Kerran viikossa tai useammin	6
	Useita kertoja viikossa	2	Tieto puuttuu	28
		100		100
Tupakan polttaminen	En ole koskaan tupakoinut	62	Ei ole koskaan tupakoinut	62
	Olen tupakoinut aikaisemmin, mutta lopettanut	13	On tupakoinut joskus tai tupakoi tällä hetkellä	37
	Tupakoin, mutta en päivittäin	11	Tieto puuttuu	1
	Tupakoin päivittäin	13		
	Tieto puuttuu	1		
		100		100

Muuttuja	Alkuperäiset vastausvaihtoehdot	%	Muuttujan saamat arvot	%
Kuinka usein on juonut alkoholia 12 kuukauden aikana	En lainkaan	9		
	Vähemmän kuin 5 kertaa	38	Vähemmän kuin 5 kertaa	47
	5–10 kertaa	21	5–10 kertaa	21
	Noin kerran kuussa	13	Noin kerran kuussa	13
	2–3 kertaa kuussa	12	2–3 kertaa kuussa	12
	Noin kerran viikossa	6	Kerran viikossa tai useammin	7
	2–4 kertaa viikossa	1		
	Melkein joka päivä	0		
		100		100
Ikä ensimmäisen yhdyntäkokemuksen aikaan	10 tai nuorempi	2		
	11	0	10 tai nuorempi	2
	12	3	11–13	13
	13	10	14	35
	14	35	15 tai vanhempi	50
	15 tai vanhempi	50		
		100		100

Liitetaulukko 2 Rikosaktiivisuutta ja omia väkivaltaisia tekoja kuvaavien summamuuttujien vastausjakaumat aineistossa (N = 5 775).

Muuttuja	Alkuperäisten kysymysten vastausvaihtoehdoista^a muodostetut summamuuttujan luokat	%	Summamuuttujan uudelleenluokittelu	%
Rikosaktiivisuus				
Summamuuttuja, muodostettu 4 kysymyksestä: Kuinka monta kertaa on kirjoittanut seiniin, vahingoittanut koulun tai muuta omaisuutta tai varastanut viimeisten 12 kuukauden aikana.	Ei kertaakaan	69	2 kertaa tai vähemmän	85
	1–2 kertaa	16	Vähintään 3 kertaa	15
	Vähintään 3 kertaa	15		
		100		100
Omat väkivaltaiset teot				
Summamuuttuja, muodostettu 2 kysymyksestä: Kuinka monta kertaa on osallistunut tappeluun tai hakannut jonkun viimeisten 12 kuukauden aikana.	Ei kertaakaan	83	2 kertaa tai vähemmän	94
	1–2 kertaa	11	Vähintään 3 kertaa	6
	Vähintään 3 kertaa	6		
		100		100

^a Ei kertaakaan / Kerran / 2–4 kertaa / yli 4 kertaa. (Summamuuttujia muodostettaessa 2–4 kertaa –vastausvaihtoehdon arvoksi määriteltiin 2 kertaa ja yli 4 kertaa –vaihtoehdon arvoksi 4 kertaa.)

Liitetaulukko 3 Seksuaalisen väkivallan tapahtumapaikka, % tyttöjen kokemista seksuaalisen seurusteluväkivallan tapauksista.

Tapahtumapaikka	%
Koti	26
Muu asunto	48
Koulu tai koulumatka	4
Katu tai puisto	17
Muu paikka ^a	4
	100
(N)	(23)

^aMuu paikka -kohdan vastauksia ei ole tarkennettu.

Liitetaulukko 4 Alkoholin juomisen tiheys, % joskus juoneista vastanneista.

Kuinka usein on juonut alkoholia 12 kk aikana	Seurustelukokemus ja seurusteluväkivallan kokeminen		
	Ei seurustelukokemusta	On seurustellut aiemmin / seurustelee	
		Ei kokenut seurusteluväkivaltaa	Kokenut seurusteluväkivaltaa
Vähemmän kuin 5 kertaa	61	41	24
5–10 kertaa	18	23	20
Noin kerran kuussa	11	13	17
2–3 kertaa kuukaudessa	6	14	14
Kerran viikossa tai useammin	4	9	25
	100	100	100
(N)	(1 254)	(2 930)	(98)

Liitetaulukko 5 Ikä ensimmäisen yhdyntäkokemuksen aikaan, % kokemuksia omanneista vastanneista.

Ikä ensimmäisen yhdyntäkokemuksen aikaan	Seurustelukokemus ja seurusteluväkivallan kokeminen	
	On seurustellut, mutta ei seurusteluväkivaltaa	Kokenut seurusteluväkivaltaa
10 tai nuorempi	1	2
11–13	13	23
14	35	41
15 tai vanhempi	51	34
	100	100
(N)	(893)	(56)

Liitetaulukko 6 Erityyppisten väkivaltakokemusten jakautuminen seurustelukokemuksen ja seurusteluväkivallan uhrikokemusten mukaan luokiteltuna, % (kuvio 5).

Erityyppisten väkivaltakokemusten määrä	Seurustelukokemus ja seurusteluväkivallan kokeminen		
	Ei seurustelukokemusta	On seurustellut aiemmin / seurustelee	
		Ei kokenut seurusteluväkivaltaa	Kokenut seurusteluväkivaltaa
0	54	36	1
1	23	25	11
2	11	15	14
3	6	10	25
4	3	6	19
5	2	5	19
6	1	2	8
7	0	1	1
8	0	0	2
	100	100	100
(N)	(2 283)	(3 390)	(102)